

The Project Gutenberg eBook of Nummisuutarit, by Aleksis Kivi

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Nummisuutarit

Author: Aleksis Kivi

Release date: February 1, 2004 [EBook #11152]

Most recently updated: December 23, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NUMMISUUTARIT ***

Produced by Tapio Riikonen

NUMMISUUTARIT

Näytelmä viidessä näytöksessä

Kirj.

ALEKSIS KIVI

1919.

JÄSENET:

SEPETEUS, lukkari.

TOPIAS, suutarimestari.

MARTTA, hänen vaimonsa.

ESKO, | hänen poikansa.

IIVARI. |

MIKKO VILKASTUS, puhemies.

NIKO, merimies.

JAANA, hänen tyttärensä, Topiaksen hoitolapsi.

KRISTO, nuori seppä.

KARRI, talonisäntä.

KREETA, kasvatteensa.

JAAKKO, puusuutari.

SAKERI, Martan veli, viralta pantu poliisi.
ANTRES, kraatari ja klanetin-puhaltaja.
TEEMU, viulun-soittaja.
EERIKKI, lautamies.
LEENAN-KALLE.
TEEMUN isä.
ANNA-muori.
Eräs nainen Karrin talossa.
Häämiehiä ja kuokkavieraita.

Näytelmäpaikka Hämeessä.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS.

(Topiaksen huone: perällä ovi ja akkuna, oikealla pöytä, vasemmalla sivu-ovi ja enemmän edessä samalla sivulla rahi ja siinä suutarin kaluja. Jaana istuu pöydän ääressä, kutoen sukkaa, Esko rahin vieressä, neuloen).

ESKO. Jaana! Käskihän äitini, lähteissänsä kylään, että matkalle, nimittäin hääretkelleni, itsiäni sonnustan, ja sulhais-vaatteisin puettuna olen, koska hän takaisin palajaa?

JAANA. Ja käski sun ullakosta ottaa päälles isäs hännystakin, hatun, punaisen västin ja polvipöksyt.

ESKO. (pane työnsä pois). Peijakas! Tästä rientää täytyy, sillä askeleen otan, jota ei nauraa tule. (Menee perältä ulos).

JAANA. Ennen minua hän nai ja on hänellä siis oikeus periä viisisataa riksiä, niinkuin määrää jälkeensäätös, ja minä paitsi jään. Mutta riksit monet tuhannet eivät ole Kristoni verranvastaiset, kuin vaan hänen kerran omakseni saan ja omaksensa joudun minä; ja nyt, luulen, kohta toivoni perille pääsen. (Kristo tulee). Kristo! Kuinka rohkenet tulla tänne!

KRISTO. Onhan ämmä tiessään?

JAANA. Läksi kirkonkylään.

KRISTO. Ja Topias itse perunamaata perkaavan näkyy. Mutta missä ovat poikansa, missä se harjastukkainen Esko?

JAANA. Hiljaa! Ullakossa hän parhaallaan pukee itsiänsä sulhaiseksi.

KRISTO. Sulhaiseksi?

JAANA. Hän paikalla lähtee häihinsä Mikko Vilkastuksen kanssa.

KRISTO. Asiasta tulee siis jotain?

JAANA. Tulee kaiketi. Nyt kiirehtivät, koska suutarille käskyn käräjiin annoit, saadaksesi naimalupaa.

KRISTO. Ja sentään ala-ikäisenä naittavat poikansa; mynti on hän vasta puolen vuoden päästä.

JAANA. Nytpä äitinsä on kutsumassa tänne lukkaria lupauskirjaa isän puolesta tekemään.

KRISTO. Niin menee meiltä viisisataa riksiä. Nummisuutarin poika ne riistää meiltä, ja sinä olet kuitenkin vanhempi häntä. Tuhhat tulimmaista! Se kaistapäinen korpraali, miksi teki hän näin kummallisen jälkisäätöksen? »Kumpi heistä ennen naiduksi tulee», niin seisoo säätös-kirjassa. Onko tämä järjellinen ehto, jolle hän perintö-oikeuden perustaa! Kaikki yhdelle tai puolet kummallenen määrätty, niin emmepä tietäisi tästä sydäntä karvastelevasta kiusasta nyt. Vahingosta en huoli, mutta se kiusa!—Olispa toisin toki, luulen minä, käynyt, jos ei kova onni sulle suutaria edusmieheksi pannut olis, mutta tätä ehkä äitisi kuollessa jo tarkoittivat ja ovat siis tarkoituksensa päässä nyt. Rutto sen suutarin niskaan!

JAANA. Marttaa enemmän kuin Topiasta meidän moittia tulee; vaimonsapa tässä vallitsee ja neuvot antaa, ja totella saa niin suutari kuin poikansa ja minä. Minua on hän aina tuimasti kohdellut, etenkin siitä asti, koska näkivät, ettei ollut heillä toivoa minusta tyhmän poikansa vaimoksi, ja tätä varroit he

kauvan.

KRISTO. Hän on se mainittu suutarin Martta.

JAANA. Olis nyt isäni tässä, mutta voi että taisi hän jättää vaimon ja lapsen ja karata vieraille maille!

KRISTO. Hänestä olen jotain kuullut.

JAANA. Isästäni! Mitä olet kuullut?

KRISTO. Että löytyy hän Suomessa taas; Turussa hänen nähneet ovat, niinkuin kerrotaan.

JAANA. Mutta rangaistus uhkaa häntä.

KRISTO. Muutaman vuorokauden vettä-leipää laki matruusille määrää, joka laivastansa karkaa. Mutta hänen asiansa saa vielä helpomman muodon siitä, että enemmän kuin puolet miehistöstä saman laivan jätit ja samalla matkalla, joka näyttää päällysmiehissä olleen syyn.—Mutta Martta tulee.

JAANA. Riennä tästä, Kristo!

KRISTO. Hän on jo portaalla.

JAANA. Meidän hukka perii.

KRISTO. Eipä hätää tässä. (Martta tulee).

MARTTA. Kristo huoneessani? Ulos! Tuossa on ovi edessä.

KRISTO. Takanain se on, mutta edessäni on se kuuluisa suutarin Martta ja tässä on ottotyttärensä sulhainen, Kristo, nuori ja uljas seppä. Vävyksenne taidatte häntä kutsua.

MARTTA. Ulos tuvastani, lurjus!

JAANA. Lähe kiireesti, Kristo, ja elä kanssansa riitele!

KRISTO. Mutta ollaan tästälähin ystäviä, Marttani, koska en enään seiso tiellänne viiteen sataan riksiin; ne kereitten niin vikkellästi Eskollenne.

MARTTA. Sinä kirottu mies, etkö tahdo tästä lähteä?

JAANA. Tottele minua, Kristo!

KRISTO. Mutta saakeli sun perii vielä niiden viiden sadan tähden. Koko pitäjämme ja vielä monen naapuripitäjänkin kohta kaikuman pitää veisusta, jonka nimitän: »Suutarin Martta». (Menee. Martta heittää haarun peräänsä).

MARTTA. Nokitonttu! (Eskon ääni ullakosta: »Mikä meteli siellä alhaalla?») (Jaanalle). Sinä lunttu! Enkö ole sua kieltänyt kanssakäymistä pitämästä kanssansa?

JAANA. Mitä taisin tehdä? Ei ollut hän tässä käskystäni.

MARTTA. Kitas kiinni ja sukankudin kynsistäsi pois!—Onko se edes tuumaakaan tänään joutunut eteenpäin? Pois! ja laita itses Nummikoppeliin perkaamaan ja käske Topias sisään. (Jaana menee). Mitä teet sinä siellä ylhäällä? (Eskon ääni: »Hä' puen itseni häävaatteisin, niinkuin sanottu oli»). Tee sitten joutua ja elä kuhnaile siellä, kilpikonna! Kohta ovat lukkari ja Vilkastuksen Mikko tässä. (Eskon ääni: »Hetken päästä olen valmis; isän housuja vedän parhaallaan jalkaani»). (Martta itsekseen.) Mutta tästä hääreisustansa taasen, sen varmaan tiedän, monta naurujuttua nousta pitää, sillä hän on aika tolvana, itsepintainen kuin vanha sonni ja joka irvihampaan leikkikaluu. Kylläpä häntä kohtaan, sen tiekköön Jumal', parastani koettanut olen, sekä neuvoilla että köydenpäällä, mutta turhaan kaikki: kannettu vesi ei kaivossa pysy.—Mutta eipä näy vielä Iivaria kotona, ja eilän läksi hän jo kylään, se noiduttu penikka; mutta tuleppas sieltä, niin pampuni selkäs taasen pehmittämän pitää, sen lupaan. Koettaa täytyy. Rikos rangaistusta vaatii; joko se sitten auttaa tai kaataa, mutta rangaistus tulkoon.—Niin on mulla kaksi poikaa, toinen ukulina tässä edessäni töllöttelee, toinen, vallassa riettauden hengen, kylästä kylään kekkaloittaa. (Topias tulee).

TOPIAS. Johan olet kotona, Martta. Mitä sanoi kanttoori?

MARTTA. Niin, mitä sanoi hän. Näinpä maat ja mantereet juosta saan, ja sinä istut kotona kuin pataässä, huolimatta mistään.

TOPIAS. No Martta, tämä oli oma tahtos.

MARTTA. Mitäs teen, koska olen ainoa asian-ajaja tässä huoneessa, te toiset viheliäisiä nahjuja.

TOPIAS. Tuleekos kanttoori?

MARTTA. Miksi ei hän tule, kuin toimitetaan?

TOPIAS. Kuinka tuumaillet siis Eskon matkasta?

MARTTA. Että haarapussi olalla hän tästä lähtee morsiuustaloon Mikko Vilkastuksen seurassa.

TOPIAS. Jos pistouvaisimme heille hevoisen.

MARTTA. Vasta häistä takaisin tultuansa nuoren-muorin kanssa, ottakoot kyytihevoisen, mutta tästä sinnen jalkataneissa marssia saavat.

TOPIAS. Mutta näetkös, Martta, hän on mestarin poika ja itse kohta samaan arvoon astuva, ja sentähden ehkä näyttäis tämä jalka-marssinsa vähän sopimattomaksi ja kenties pistäis turmellun ihmisen sydämmelle hieman häpeäksi.

MARTTA. Häpeäksi! Hyväpä jos ei häpeä suurempi tällä retkellä kohtais häntä, mutta pelkään, että tusinoittain hän pilkkahistorjia peräänsä jättää, sillä hän on tyhmää alkujuurta, näetkös.

TOPIAS. Eskoni tyhmä? Tämä on vale ja vihapuhe kateudesta nousnut. »Olenko minä hullu, vaikka minä hulluksi huutetaan», lauletaan Sionissa. —Eskoa et tyhmäksi maininne, yhtä viisas on hän aina kuin isänsäkin, minä nimittäin; hän on ihan kaltaiseni, niin sielun kuin ruumiin puolesta. Hän ei ole tyhmä, vaan vähän itsepäinen, ja sen taitaa tukastansakin nähdä, joka on valkoinen ja harjaskankea, niinkuin ukolla itse tässä. Sanalla sanoin: hän on oikea isän poika, hän on kuvani elävä. (Esko tulee puettuna häävaatteisin).

MARTTA. Aika könsikkä. Mutta tässä ei auta kainostella; koska kosee asia viittä sataa riksiä. Ja Jaanan hyväksi en niitä laske, en vaikka hame pääni päälle säkkinä kiinni-sidottaisiin ja minä viskattaisiin syvyyden kaivoon.

ESKO. Mitäs mamma nyt tykkää minusta?

TOPIAS. Heisaa, Esko! Oikein minun hatussani ja hännystakissani! samassa hännystakissa, jossa minä vuosia takaisin kaksikymmentä ja yksi seisoin vihillä Martan rinnalla. Tuntuupa minulle kuin sinun muodossas tuossa nyt itsiäni katselisin yksi ja kaksikymmentä vuotta ajassa taaksepäin, ja silloin olit sinä vasta nyrkin kokoinen, ja viisi kuukautta puuttui vielä ennenkuin hengen sait. Mutta niin muuttuu mailma; silloin kuin nyljetty orava, nyt mahdut hädintuskin tähän samaan hännystakkiin; niin muuttuu mailma, Eskoni.

ESKO. Mitäs mamma nyt tykkää minusta?

MARTTA. (istuu pöydän ääressä ja kutoo sukkaa, jonka Jaana jätti). Niin; mitä minä tykkään. Se vaatetus kelpaa, könsikkä.

ESKO. Kuinka istuu selkäpuoleni käydessäni tänne ovenpieltä kohden? Katselkaa minua tarkasti taakse. (Käy ovelle).

TOPIAS. Oivallisesti! Sinä käyt komeasti kuin rakuunahevoinen.

ESKO. Mutta kysymys on, näkeekös pappi, kuinka hännystakki istuu seljässäni.

MARTTA. Se istuu niinkuin se parhain ilman satulata taitaa, sinä puuhevoinen.

TOPIAS. Hyvin istuu, hyvin!

ESKO. (kääntyen takaisin ja kiirehtii isän luoksi). Onkos papalla nyt oikein tietoa ja käsitystä mihin minä lähden?

TOPIAS. Oojah! Onnea matkallesi, onnea! sanon minä. Sinä aina kukoistaa mahdat ja kauvan elää! Jaa, kaiketi ehdit sinä korkean ijän, minä tiedän sen, sillä ensimmäinen sana, jonka lasna ulos suustasi sopersit, oli »leipää».

ESKO. Pitää myös oleman viimeiseni, toivon.—Minä lähden häihini, pappi.

TOPIAS. Jumala olkoon kanssas, poikani, ja suokoon sulle menestystä! Me mahdamme kaikki sinun edestäsi rukoilla, sinun, joka nyt käyt sisään uuteen elämään. Tällä matkalla, johon nyt lähdet, sinua monta vaaraa kohdata taitaa, kuolemakin tulla suittaa, ja muista, että sinäkin olet suuri syntinen.

ESKO. Me olemme kaikki syntisiä, Jumala paratkoon.—Minä otan tärkeän askeleen, pappa.

TOPIAS. Minä ymmärrän.

ESKO. En tarkoita tämmöistä konkari-askelta jaloillani, en.

TOPIAS. Minä ymmärrän. Sinä tarkoitat sitä suurta muutosta kuin sinulle nyt tapahtuva on, koska aviosäätyyn rupeet; tämä on se tärkeä askel.

ESKO. Sitähän minä tarkoitan.

TOPIAS. Me ymmärrämme toinen toisemme tarkoitukset, ehkä välisti vähän haastelemmekin esikuvain ja tunnusmerkkein kautta; emme ole niin tyhmiä.

ESKO. Tyhmyydelle minä olen vihainen ja äreä kuin rakkikoira; mutta viisaus ei ole kaikille annettu.

TOPIAS. Oikein, poikani!—Kuules, niin tahdon sulle kertoa tapauksen pipliasta: Oli eräs hurskas mies nimeltä Topias ja hänellä poika, jonka tuli naimaan lähteä. Malta, Esko, että minäkin olen Topias ja on minulla poikakin, jonka myös on lähteminen kosio-retkelle.

ESKO. Ihmeellinen yhtäpitäväisyys asiassa! Molemmat olit he suutaria myös?

TOPIAS. Sitä en varmaan tiedä, mutta luulen toki, että niin oli laita.—Mutta, niinkuin sanoin, he olit hurskaita miehiä; ja koska nyt poika naista kosimaan läksi, jolla jo seitsemän sulhaista ollut oli, mutt' perkele heidän kaikki surmannut, että oli rakkautensa tyttöä kohtaan saastainen ...

ESKO. Mutta minun rakkauteni on puhdas, vaan ei lihan himo eikä silmäin pyyntö.

TOPIAS. Luulenhän, että niin on laita, mutta saatana taitaa kuitenkin surmakses tällä retkellä eteesi heittää verkkonsa ja paulansa.

ESKO. Mutta enemmän kuin saatanata verkkoinensa, pelkään puusuutaria samassa kylässä, jossa Kreeta palvelee. Reppuryssältä, Timoteukselta, olen kuullut, että on toukalla kerno silmä tyttöä kohtaan. Mutta onpa hän vaan puusuutari, viheliäinen nakertaja, jolla ei koskaan ole toivoa mestariksi, johon arvoon minä taidan astua jo ensimmäisissä käräjissä. Niin, hän on hangoittelijani, mutta luullakseni ei aivan vaarallinen.

TOPIAS. Oikein haasteltu ja viisaasti. Yhteen vetävät luontomme aina ja joka tempussa. Kuraasi kasvaa sinussa, kasvaa!—Mutta missä katkaisin kertomukseni?—Niin; riettauden henki niitä seitsemää kiusasi ja sentähden he surmattiin.—Kuuntele hartaudella, Esko, minä haastelen pipliasta.

ESKO. Minä vaikenen kuin muuri.

TOPIAS. Mutta koska nyt Topiaksen poika naimaan läksi, niin tulipa Herran enkeli. Kuules, Esko!

ESKO. Niinkuin muuri.

TOPIAS. Enkeli taivaasta tuli ja tarjoi itsensä puhemieheksi nuorelle Topiakselle, joka kernaasti suostui kauppaan; ja astelit he tapsuttelit kahdenkesken kivistä tietä myöden, mutta koska ehdeit viimein erään virran, niin huusi Topiaksen poika peloissaan korkealla äänellä, sillä suuri kala ...

ESKO. (Martalle). Panikos mamma silakoita myös eväspussiini?

MARTTA. Te narrit, niin isä kuin poika. Lukkari tulee. (Eskolle). Sinun silakoita leiviskä laukkuusi saaman pitää, koska tiedän, ettei vähät sulle riitä. (Menee vasemmalle).

TOPIAS. (Katsellen ulos akkunasta). Totta sanoi Martta. Kanttoori tulee nummella; minä otan ja käyn häntä vastaan. (Menee).

ESKO. (Yksin). »Niin muuttuu mailma», sanoi pappa. Varjele minua! Tärkeä askel! Jaa, totisesti, jos sitä oikein sydämen pohjasta mietiskelee; sillä tässä ei ole leikin sijaa, ei ole tässä leikin sijaa. Tunteet erinomaiset tällä hetkellä pitkin ruumistani käyvät päästä kantapäähän ylös alas. Tämä on hääilon esimakua. (Käy edestakasin). Haa! kuin Nummisuutarin Esko vihitään, niin silloinpa mailma päällensä mällistelee. Messuttaman ja laulettaman silloin pitää ja vihkimisen päätettyä alotan minä itse virren »Koko mailma iloit' mahtaa». Minun, täytyy itkeä. (Pyhkiä silmiänsä). Mutta auttaisko itku, koska asia kerran on näin pitkälle ehtinyt? Ei yhtään; sentähden itseni miehistää tahdon ja laulaa sen hääveisun, jonka jo lapsena opin. Tämä veisu on kaunis ja suloinen, sitä ei taida kieltää, mutta mielisinpä sitä kuitenkin lisätä muutamalla peräkaneetilla antaen sillä kurilla nuotille enemmän kiivautta ja voimaa. Mutta asiaan. (Laulaa).

Häätoimis' kaikk' hyörii ja pyörii,
Mut' murheissa neitonen käy;
Hän itkee kotoo jättääksens',
Mut' vartoo toki sulhaistans',
Ja portilla pellon on sulhainen,
Jo loistavat leimuvat lyhteet.

Niin. Mutta tähänpä tahtoisin lisätä tämän (Laulaa).
Tilulii, tilulii, tilulilu lilulii!

Toinen värssy sitten:

Niin nousee nyt ankara pauhu
Ja riemusta hääsali soi.
Ei itke enään morsian,
Ei muistel' menneit' päivii hän,
Vaan väikkyvi tanssissa, kultasuu,
Ja päässään on kunnian kruunu.
Tilulii, tilulii,
Tilulilu lilulii!

Kolmas värssy:

Mut mennyt on ihana vuosi,
On mennyt, kuin unien maas'.
Ja morsian nyt laulelee
Ja lapsellensa kertoilee
Mis' löytyvi Onnela kaukainen,
Mis' siintää sen korkeat vuoret.
Tilulii, tilulii
Tilulilu, lilulii!

ja sitten neljäs värssy ...

MARTTA. (Sivu-ovelta). Tahdotko pitää kitas kiinni sinä sammakko, taikka tulenko taas ja tanssitan patukkaani seljässä? Katso vaan itses hyvän sään aikana. Vai sinä tässä keekoilemaan rupeet, könsikkä. (Kutoo).

ESKO. (Yksin). Kovin tunnen tällä hetkellä itseni liikutetuksi, ja sydämeni on kuin palava pikipallo ja tämä on siitä, että mieltäni polttaa Kreeta ja hää. — Kreeta! pääni pyörään käy, koska muistelen, että kohta olen yhtä kanssas, eli toisin, minä tulen sinuksi ja sinä minuksi, sanalla sanoen, Esko on Kreeta ja Kreeta on Esko; ja kutsukoot meitä sitten joko Eskokreetaksi eli Kreetaeskoksi. Niin. — Ijäisen uskollisuuden sua kohtaan vannon, Kreetani; ja jos se ilkeä saatana, joka käy ja nuuskii ympärillämme aina tuomiopäivään asti, jos hän, sanon minä, niin riiviöön mun saattais, että sokeudessani toista naista suutelisin, niin lyö mua vast' kuonoa, lyö mua vast' kuonoa, Kreeta, että hampaat kidassani kalisevat. Sillä hän, joka vapaasta tahdosta on tehnyt pyhän uskollisuuden valan ja sen rikkonut, hän taivaalta ja maalta kirottu olkoon ja päänsä survottakoon nuuskaksi; se on sanottu. (Topias ja Sepeteus tulevat).

TOPIAS. (Avaten oven Sepeteukselle). Tehkää niin hyvin, kanttoori!

SEPETEUS. Päivää, poika!

ESKO. Terve tuloa, kanttoori! Tärkeät ja kiireet asiat huutavat tällä hetkellä taitoanne tänne, että kaikki laillisesti käytettäis. Minä olen nyt — Jumala varjelkoon meitä nuoria! — ruvennut vähän hulluttelemaan, minä kans', ja tuumailen matkaansaattaa Vilkastuksen Mikolle uuden paidan.

TOPIAS. Kas kuinka kautta rantain poika ilmoittaa aikeensa. Hi hi hi! —
Mutta kanttoori tietää asian juuresta alkaen, hän tietää.

ESKO. Laita on tämä, näkeekö kanttoori.

SEPETEUS. Minä asian tunnen, sen olen kuullut isältäsi; niin, tunnen ja olen sen visusti harkkinut ja tuumaillut, kuinka lupauskirjan isältäsi kokoonpanen.

ESKO. Tässä on päätarkoitus se, että kaikki laillisesti käytetyksi tulee.

SEPETEUS. Hyvin ymmärretty. Minä kirjoitan tækstin, isäsi pistää puumerkkinsä alle, joka todistetaan.

ESKO. Hän pistää puumerkkinsä alle ja minä samoin.

SEPETEUS. Sinun puumerkkiäs siinä ei tarvita.

ESKO. Mutta minun tyhmän järkeni mukaan, täytyy se siinä löytyä laillisuuden tähden.

SEPETEUS. Poika, tahdotko kinata vanhain ihmisten kanssa?

TOPIAS. Esko!

ESKO. Kinata en tahdo, mutta enpä saa sitä päähäni, ettei oman käteni painamaa puumerkkiä tässä kirjassa tarvita. Minäpä tämän asian alku ja juuri, ja sentähden täytyy nimeni seistä supliikissa myös.

SEPETEUS. Kaiketi sen siinä seistä täytyy, mutta täkstissä; alla on isäs nimi ja puumerkki, sen rinnalla taasen todistajan nimi, ja alimaisena kaikista seisoo: »Sepeteus, kanttoori».

TOPIAS. Nyt mahdat asian käsittää?

SEPETEUS. Niin tässä kirjallisesti menetettävä on. Mutta kenen panemme todistajaksi?

TOPIAS. Mikko Vilkastus on siihen soveliaain; hän on Eskon puhemies ja seuraa häntä häihin myös. Puheen jälkeen pitäis hänen jo oleman tässä varustettuna häihin. Esko, läheppäs vaan häntä kuulustelemaan.

SEPETEUS. Käy toimeen, poika.

ESKO. Minä riennän, sillä aikaa ei ole enään siekailla. (Menee).

SEPETEUS. Olitko kirkossa eilän?

TOPIAS. Enhän ollut, jumala paratkoon!

SEPETEUS. Vahinko, vahinko, suuri vahinko. Siellä Kurkelan Juho saarnasi, että kajahtelit Herran tempelin seinät.

TOPIAS. Kurkelan Juho! Kas niinpä rikas lapsensa mieheksi saa; mutta mitä auttaa täällä köyhän?—Vai jo mar Juho puusäkissä paukutteli? Hänen tunsin jo pienestä nallikasta ja tuntui hän mielestäni aina vähän tölhömäiseksi, mutta nyt on hän maisteri.

SEPETEUS. Kimnasisti, kimnasisti vasta; mutta siinä pojassa asuu Herran henki. Jos olisit häntä katsellut saarnastuolissa ja sanansa kuullut, niin takaanpa, että olis hän selkämunaskin vapisemaan pannut. Tosin oli ensin nenänsä vähän kelmeä ja äänensä tärähteli hieman. Mutta pianpa perehtyi poika, ja nyt hän punotti kuin tulinen muuri ja, ravistellen päätänsä, hän kovasti huusi: »heräjä sinä, joka makaat, heräjä sinä, joka makaat».—Kahteen osaan jakasi hän saarnansa, ensimmäinen oli helvetin vaivasta, toinen taivaan ilosta.—Oih, oih! sitä poikaa, Herran enkeliksi hän tuntui, koska hän pohti, hikoili ja pohti ja puhalteli innossansa. Mutta näitpä huudostansa vaikutuksen viimein: kävipä äkisti ihana liikituksen humaus yli naisväen puolen kirkkoa, ja humauksen perään pientä ja kestäväää pirinätä kuulit, niinkuin sanan sattuessa tapahtuvan tiedämme.

TOPIAS. Entäs miehet?

SEPETEUS. He istuivat kauvan jäykkänä kuin kannot.

TOPIAS. Kas sen mä luulen. Vaimo on onnellinen täällä. Hän taipuvan sydämensä tähden sielunsa viimein pelastaa; meitä, sen varmaan päättää taidan, löytyy kuitenkin kaksi vertaa enemmän kuin akkoja kadotuksen syvyudessa. Uskooko kanttoori sitä?

SEPETEUS. Valitettavasti kyllä mun se täytyy uskoa, koska jokapäiväiset esimerkit todistavat sanas. Sen tästäkin näemme, että tuon nuoren apulaisemme luona—totisesti herännyt mies—käy monet verrat naisia enemmän kuin miehiä kokouksissa lauvantai-ehtoina; sinne akkoja kirjavana liehtoo mennä, mutta harvoin miehen sinne könöttävän näet. He ovat sitä paatunutta sukua, niin, paatunutta, mutta kas kuin kova tulee, niin koiraskin poikii, sanoo sananlasku, ja niinpä kävi nytkin Juhon saarnatessa. Kauvan hän naisia itketti ennenkuin sana pystyi miehiin, mutta antoipas hän heille muutaman kiivaan silmän-mulkauksen ja huusi kovasti, että »tästäkin saarnasta teidän kerran tulee tehdä ankara tili», ja järähtipä, järähtipä muutaman ukon leuka ja siellä ja täällä tutisi joku karhea tukka; ja koska hän nyt tuli saarnansa toiseen osaan ja taivasta oikein eteemme maalailemaan rupesi, niin kohina raskas kuului yli koko kirkon, kuin metsässä, koska rakeita sataa, ja ukkonen pauhaa, herran voima korkeudessa jylysee; ja yksikään silmä ei kuivaksi jäänyt. Tämän kaltainen eilinen kirkonmeno, jonka ihanuutta sinä, Topias, et saanut maistaa.

TOPIAS. Kaiketi mun esti siitä perkele, se vanha juoniniekkä. Mutta kaikkivalta suojelkoon tätä poikaa, joka kerran ehkä kääntää puolen mailmaa.—Kuinka suoritti hän itsensä kuulutuksissa?

SEPETEUS. Totta sanoen, niin saattoipa hänen suomentaminen kovaan puuhaan, mutta eipä ihme vasta-alkavalta. Mutta kovissa kiipaleissa oli poika, ja, ilman apuani, tiesi kuinka käynyt olis.

TOPIAS. Kuinka kävi häneltä Eskon naima-atestin kuuluttaminen?

SEPETEUS. Kävihän se.—Niin, sinä naimaan lähetät poikas, mutta tahdonpa sinulta kysyä: oletko tarkkoja tietoja kiehtoillut tulevan miniäs mielen-laadusta, luonnosta? Muista, että parempi tippuvan räystäään alla kuin yhteenliitettynä häijyn ämmän kanssa.

TOPIAS. Häntä sanotaan siveäksi tytöksi. Se on se Karrin Kreeta. Siveä ja sävykäs neito; mutta ken olis asian luullut näin pitkälle käyvän? Se ensin oli kuin kärpänen, mutta kasvoipa kuin härkänen, ja näin se syntyi. Keväällä, tietäjissä käydessänsä Mikko Vilkastuksen kanssa, kohtasi Esko tytön, koska oli heillä kortteeri samassa talossa, vartoessaan tietäjätä kotiin. Mutta havaitsipa tällä ajalla Mikko joitakuita silmäyksiä Eskon ja tytön välillä. Hän arvasi asian, tempasi uljaasti sen päästä kiinni, rupesi puhemieheksi ja toimensa onnistui oivallisesti.

SEPETEUS. Lepääkö siis kaikki tällä perustalla?

TOPIAS. Ei juuri sillä; vaan kesällä, pari viikkoa jälkeen juhanneksen asia oikein vahvistettiin minun ja Karrin välillä. Ja tapahtui se Puol'matkan krouvissa yhteenjoutuissamme kaupunki-tiellä. Mutta kas siinäkö kättä puristeltiin ja harjakannuja tyhjennettiin ja olipa armottoman lysti sinä päivänä ja vähän vielä toisenakin päivänä. Hi hi hi!

SEPETEUS. Mutta kummaksi mainitsen tytön tässä valtuus-kirjassa, Karrin piiaksi vai kasvatteeksi?

TOPIAS. Kasvatteen kannalla on häntä talossa pidetty, eikä kuulu hän olevan juuri ilman kapioitakaan; luhtissaan sanotaan löytyvän yhtä ja toista. Pari päivää jälkeen häitten, niinkuin on keskusteltu, ovat kuormat tässä.—Tänään lähtevät tästä Esko ja Mikko Vilkastus, huomenna ovat he morsiuustalossa hyvin siksi, että ehtivät vielä tekemään kuulutuskartan sunnuntaiksi, koska ensikerran kuulutetaan. Kuulutuksen ajan häihin asti viettää Mikko sukulaistensa luona siellä ja Esko morsiuustalossa, suutaroitin; ja hauskakksi, luulen minä, pitää hänelle tuntuman tämä aika.

SEPETEUS. Hauskakksi tuntui Jaakopille aika vartoessaan neitsyikäistä Raakkelia.—Mutta suo anteeksi, suutari! Tapani on puhua aatokseni aina suoraan suustani ulos, katsoen siinä ei miehen mieltä, vaan asian oikeata laitaa.—Minä tiedän, että muuan erinomainen säätös pakoittaa sekä poikaasi, Eskoa, että hoitotytärtäsi, Jaanaa, rientämään naimisiin, koska nimittäin sille, joka heistä ensin avioskaskyn täyttää, on lankeeva viiden sadan riksin perintö. Näkyypä nyt kuin kävisi kaikki poikasi onneksi, mutta malta, Topias: Esko on mies, hänellä on isä, äiti, koto ja virka, ja tulevaisuutensa on siis joteskin luotettava; Jaana taas on orpo, turvaton tyttö, hänellä on »suo, siellä, vetelä täällä, eikä kuivaa kussaan»; ja malta vielä, että hän on Eskoa vanhempi. Minä en sano enempiä. Sinä ymmärrät meininkini?

TOPIAS. Sen hyvin ymmärrän. Mutta jokainenpa tässä mailmassa, hyvä kanttoori, jokapäiväistä leipää itsepuolestansa rukoilee. Ei auta; me asumme nummella, kuivalla nummella, naskali-kynä kourassa. Mutta suutaria löytyy tähän aikaan kuin kirjavia kissoja, valmiit repimään silmät toinen toiseltansa, ja kiukkuinen nälkäpä tässä naukuis, jos ei olisi mulla peruna-mukulaa pelto-muruistani ja heinän-karvaa kahdesta niittu-plätystä, tuolla suon rannalla, että taidan elättää lehmä-mullin; vaikka on siinä hyörimistä ja pyörimistä pensaissa ja kannistossa, mutta saampa siitä toki viimein maidon-tipan kippooni ja silloin tällöin vielä voim-kirpunken leipäsmurenani päälle. Jaa, hyvä kanttoori; kysineen ja hampaineen täytyy tässä köyhän elon syrjässä kinnustella.

SEPETEUS. Tosin ei ole köyhyys rikos eikä häpeä, mutta kuitenkin kuorma raskas, ja rikas onneansa kiittäköön. Sentähdenpä, suutari, rohkenen sanoa sinulle muutaman sanan, rohkenen nuhdella sinua kiittämättömyydestä häntä kohtaan, jolta kaikki hyvyys tulee. Sillä sinua taitaa kutsua varakkaaksi, vaan ei köyhäksi; leipä ei koskaan sinulta puuttunut ole, sinulla on hevoinen ja lehmä ja aina joka syksy jukuripää mullikka ja sikaporsas penkkiin lyötävä, niinkuin tiedän ja tunnen; mutta kuitenkin kutsut sinä itseäs köyhäksi.

TOPIAS. Hi hi hi! Köyhyyttä ei saa syyttää, sitä ei saa syyttää; sillä totta sanoen, niin leipä-kultaa ei koskaan ole puuttunut ja löytyypä aina joku hopea-kolikkakin pussin pohjassa. Ja Jumalalle kiitos kaiken tämän edestä!

SEPETEUS. Niinmuodoin, kuin varallinen mies, taidat sinä siis uhrata puolestasi tämän kysymyksessä olevan perinnön onneksi köyhälle tytölle, ja se tulee sinun tehdä eikä vääryydellä sitä puoleesi kietoa.

TOPIAS. Tämä on Martan asia; sillä temppuja löytyy, joissa annan vallan hänen tehdä ja käyttää itsensä, miten hän parhaaksi näkee, ja tämä on yksi niistä. Silloinpa minä en asiaan kuurra enkä kaarra.

SEPETEUS. Sinäpä kirjoissa neitosen edusmies, vaan ei vaimosi, Martta.

TOPIAS. Kaikki on Martan vallassa ja minun täytyy tehdä niinkuin hän tahtoo; ei auta. Ja siksi toiseksi, ken taitaa sanoa minun vääryydellä perintöä puoleeni kietovan? Minä annan pojalleni naimalupauksen, koska hän sitä nöyrästi anoo, ja naituansa ennen Jaanaa on perintö hänen, niinkuin säätöskirjassa seisoo selvillä sanoilla. Minä kysyn kerran vielä, onko tämä vääryys?

SEPETEUS. Sitä ei juuri sanoa taida, jos et hoito-tytärtäsi syyttä estele naimiseen joutumasta ennenkuin oma poikas. Suo anteeksi! mutta olenpa kuullut seppä Kriston rakastavan tyttöä ja tytön myös mielellään suostuvan häneen, mutta että sinä kaikin voimin koet estellä tätä yhdistystä.

TOPIAS. Tosi kyllä; mutta Jaanan omaksi onneksi ponnistelen tässä asiassa vastaan. Seppä on kiero mies, suuri junkkari ja juonia täynnä, paljaita juonia; ja ennustanpa kurjat päivät sille tytölle, jonka hän aviosiihoksensa narraa. Uskokaat minua, hyvä kanttoori, hän on se suurin kanalja pitäjässämme. Kuulkaatpas muutama hänen eljistänsä. Kanttoori, esimerkiksi, istuu pajassa, hän tarjoaa teille piipun, te poltatte, poltatte hetken aikaa, yks' kaks' niin paukahtaapa nokkanne edessä, ja te seisotte keskellä kruutisavua, ja kiittäkää onneanne jos pääsette ainoastaan karvastelevalla kuonolla ja poltetuilla silmäkarvoilla. Mitäs teki hän Mahlamäen Maijalle, joka vähän oli kannellut päällensä luku-kinkerillä? Hän viskasi Maija-raiskan omettaan erään pienen pussin, jonka sisässä löytyi suoloja, maltaita, yksi messinkinen sormus ja kolme hevoisen hammasta. Hän itse kyllä tiesi tuommoisen välikappaleen ei mitään vaikuttavan, mutta hän tunsikin myös Maijan taika-uskon. Ja mitä teki Maija? Läksi pappilaan kuin tuulispää noita-pussi kourassa; ja tahtoipa peijakas Kriston ottaa, kuin provastimme kylään tuli.—Kas semmoinen se mies on.

SEPETEUS. Vakamielisyys ja totisuus on elon pylvä, ja minä vihaan kevytmielisiä juonia, mutta niistä ei kuitenkaan saa päättää miestä kelvottomaksi.

TOPIAS. Mutta minä tunnen hänen hyvin, enkä anna hänelle hoitolastani vaimoksi, ennenkuin laki mun siihen pakoittaa, ja sitten syyttäköön tyttö itsiänsä, koska minä olen koettanut parastansa. Mutta koska nyt Jaanan asia näin juonittelee, tapahtuupa, että poikani saa kiivaan, vastustamattoman halun naimiseen, ja minä en taida häntä estää pääsemästä tähän juhmalliseen säätöyn.

SEPETEUS. Sen taidat, jos tahdot, kunnes poikas on täyttännyt yksikolmatta.

TOPIAS. Tämä asia kuuluu Martalle ja minun täytyy myöntyä tahtoonsa, ei auta. Ja meitä ei taida moittia, meitä ei taida moittia siitä, että luvallisella tavalla omaa parastamme katsomme. Ja moittikoon nyt Jaana itsiänsä, ettei hän suostunut sekä Eskon että minun ja Martan toivoon, joka oli: saada hänestä miniä huoneesemme ja sitä, ken tiesi, tarkoitti korpraalikin säätöksellään. Hän oli ihmeellinen mies, synkeämielinen ja usein äkeä, kirjoitteli värsyjä ja sanoi itsensä aina onnettomimmaksi mailmassa. Mutta hän piti paljon Eskosta ja Jaanasta, molemmat silloin pienet paitaressut. Hän imehti Eskon ympyrjäisiä, vakaita silmiä ja valkeata harjastukkaa, hän sanoi rakastuneensa Jaanan lempeään ja viisaaseen katsantoon ja kirjoitteli niistä värsyjä.—Hän oli vähän käynyt koulua nuoruudessaan.—Noh, mitäs tapahtui? Muutama viikko ennen kuolemaansa määräsi hän lapset perillisiksensä, mutta erinomaisella ehdolla. »Sen heistä—niin määräys kuuluu—joka ennen aviosäätöyn joutuu, tulee periä viisi sataa riksiä». Tuommoisen tempun hän teki, ja nähtävästi hän siinä tarkoitti jotain sukkeluutta; sillä miehellä oli aina kova taipumus kaikkeen, mikä kummastutti muita. Niin teki tämä korpraali. Ja mikä soveltuisi paremmin nyt kuin näiden molempain nuorten naiminen? Esko puolestansa on parastansa koettanut, mutta Jaana on hänelle aina kääntänyt nurjan sivun. Sentähden, Eskon naitua, käyn minä hyvällä omalla-tunnolla provastin luoksi ja noston häneltä riksit, jotka meille laillisesti kuuluu.

SEPETEUS. Saatpa tehdä miten parhaaksi näet; minä olen sanonut aatokseni, sanonut vasten naamaa, niinkuin tapani on. Suo minulle anteeksi, suutari Topias, suo anteeksi!

TOPIAS. No noh, no noh!

SEPETEUS. Minä vaikenen nyt ja rupean toimeeni viipymättä. (Ottaa taskuistansa kirjoitusaineita ja asettaa niitä pöydälle).

TOPIAS. Yksi sana ajallansa, herra kanttoori.

SEPETEUS. Mielinpä kuulla.

TOPIAS. Pieni kulaus ehkä panisi ajatuksenne oikein hyvälle teloilille. Tiehaaran Priita asuu tästä ainoastaan muutama sata askel, niinkuin tiedätte.

SEPETEUS. Topias, leipä on luotu meille syötäväksi, vesi juotavaksi, vaikka ihmissuku, tämä kurja ihmissuku, on kenties ijankaikkisesti eksynyt luonnon tieltä.

TOPIAS. Ihminen on poiskadonnut lammas. Mutta yksi naukki, hyvä kanttoori, ei tee pahaa, vaan antaapa meille uusia voimia.

SEPETEUS. Uusia voimia! Kuinka lyhytmielisesti haasteltu! Uusia voimia!—Mutta eihän tule minun toki kovin tätä ihmetellä; sillä näinhän haastelevat kaikki muutkin, muistamatta joka mullerruksen ruumiissamme, veressämme ikivoimaa kuluttavan ja että tämä kulutus on palkitsematon. Mahdamme alati mieleemme painaa tämän: jo äitin-kohdussa on jokaiselle annettu ikivoimasta vissi määrä, ja tämän varan käytöksen mukaan ikämme mitta myös asettuu, ja koska se tyhjennetty on, katkee elämän lanka. Tämä on totuus, jonka havaitsen luonnossa ja johon vahvistuksen kirjoissa löydän. Tämä muistoos pane ja harvemmin käsivartesi koukistuu.

TOPIAS. Hyvin meille, jos elämme sanan jälkeen! Mutta teemmekö niin? Ihminen on kovakorvainen, niskuri ja tyhmä myös, tyhmä, koska ei ymmärrä hän mitä rauhaansa tulee. Jaa, kanttoori; ihmissuvun tyhmyys on suuri ja ympäri mailmaa mainittu asia. Sentähden tulee meidän ottaa esimerkistä vaari.—Mutta tässä ovat Esko ja Mikko. (Esko ja Mikko Vilkastus tulevat).

SEPETEUS. Kauvan heidän ei odottaa tarvitse. (Istuu kirjoittamaan).

TOPIAS. Kas Mikkoa vaan! Kaksi uljasta poikaa naimaan lähtee.

MIKKO. Viipymättä tulee meidän lähteä nyt.

TOPIAS. Paikalla, Mikko, paikalla.—Kaksi uljasta poikaa, jotka eivät pelkää, vaikka kohtaisivat joukon nälkäisiä ryöväriä.

ESKO. Minä en pelkää koskaan, isä.

TOPIAS. Sen tiedän.—Mutta tahdonpa teille muistuttaa jotain. Hiljan, niinkuin tiedätte, kävi kirkon kuulutus sen suuren varkaan perään, joka eräältä ulkomaan kreiviltä varasti niin monta tuhatta; aatelkaas nyt, jos kohtaisitte hänen tiellä, ottaisitte junkkarin kiinni ja saisitte palkinnon kouraanne. Kuinka paljon luvattiin sille, joka käsittäisi julmettuneen?

MIKKO. Seitsemän sataa riksiä.

TOPIAS. Seitsemän sataa riksiä! Minä sanon teille: teroittakaat silmänne tarkasti jokaisen päälle, joka vastaanee tulee. Muistakaat myös muotonsa: tiivistä keritty tukka, pieni piikkiparta ja muhea pilkku lähellä vasempaa sierainta, niinkuin kuulutuksessa mainittiin. Käykäätpäs myös kyselemään tietäjältä jotain, joka asuu samassa kylässä kuin Eskon morsian. Ja tapaisitteko tämän varkaan—joka tosin olisi erinomainen sattumus—niin tiedänpä, että taitaisitte hänen korjata, te kaksi.

ESKO. Mies nuuriin vaan. Yksin hänen kiikkiin panisin, sitoisin hänen koreasti kuin lapsen kapaloon. Vai luuletteko, että pelkään yhtä miestä? Mikko, tunnustas tuota käsivartta, tunnustas tuota reittä, tunnustas tuota polvea!

MIKKO (tunnustelelee niinkuin Esko käskee). Ja-ah!

ESKO. Ja-ah, Mikko! Sillä polvella, ihan paljaalla polvella minä vasaralla nahkaa kalkuttelen. Uskotko sitä?

MIKKO. Minä uskon sinun vahvaksi mieheksi.

TOPIAS. Vahva, vahva peijakas se on, minä tiedän sen.

ESKO. Katsos näitä poskia sitten; sillä sinä mahdat tietää, Mikko, tämä kurkku ei ole viinan tippaa vielä tuntenut, minua ei ole krouvissa nähty eikä yö-kyöpelinä kävelevän ja luhtien ovia kolkuttavan, niinkuin moni muu, mutta ne kuuluvatkin siihen laumaan, jonka täytyy viimein seisoa vasemmalla puolella, ne kuuluvat vuohi-pukkien laumaan.

TOPIAS. Totta, Esko, totta! Minä takaan sen.

MIKKO. Luulenpa, Esko, sinun vielä joku aika sitten olleen siinä uskossa, että lapset löydetään saunan laattian alta.

ESKO. Juuri niin uskoinkin.

MIKKO. Ja ett'es vieläkään oikein tiedä, mitä tietä ihminen tähän mailmaan tulee.

ESKO. Tähän syntiseen mailmaan. Juuri niin.—Mitä olet kuullut minusta neulomusretkilläni pitäjällä?

MIKKO. Paljasta hyvää.

ESKO. Minä en varasta, en.

TOPIAS. Se ei tule kysymykseenkään, ei ensinkään.

ESKO. Minä en varasta. Jumal' avita! sitä en tee.

SEPETEUS. Hscht!

TOPIAS. Hiljaa, pojat! Kanttoori kirjoittaa.

ESKO. Sitä en tee.

SEPETEUS. Topias!

TOPIAS. Tarvitaanko puumerkkiä?

SEPETEUS. Tuohon piirret sen. (Topias panee puumerkkinsä merkkinsä valtuuskirjaan).

MIKKO (itseksensä). Mitä tästä hääretkestä viimein tulee, sitä en tiedä, mutta että koko asia, sekä tytön että isäntänsä puolesta, oli puhdasta pilaa, ehkä Eskon mielestä ankara totuus, sen tiedän varmaan.—Mutta käyköön miten tahansa, minä seuraa teen ja sulhasmiehen matkarahaa hoidan.

SEPETEUS. Se kelpaa.

TOPIAS. Se on vaan tuommoinen vuohen-sorkka, mutta piirtäköön sen siihen joku toinen.

SEPETEUS. Kunnia pois!

TOPIAS. Kunnia pois ja kelmi mies! Tuima laki! Mutta kuka käski, kuka käski toisen puumerkkiä väärin käyttämään? Se on vaan puumerkki, esimerkiksi tuommoinen vuohen-sorkka, mutta sen merkitys on suuri.

SEPETEUS. Mikko Vilkastus!

TOPIAS. Mikko, tules panemaan puumerkkis. Sinä todistat, että minä annan pojalleni naima-luvan.

MIKKO. Sen todistan ja, jos tarvitaan, valallani vahvistaa tahdon.
(Piirtää puumerkkinsä).

ESKO (itseksensä). Sinne minunki puumerkkini vielä tuleman pitää.

SEPETEUS. Lupauskirja on niinmuodoin valmis. (Topiakselle). Minä annan tämän sinulle ja sinulla on sitten valta antaa se kelle mielit, se ei koske enään minua.

TOPIAS. Minä annan sen Eskolle. (Antaa lupauskirjan Eskolle).

ESKO. Kanttoorin olisi pitänyt kirjoittaa, että minä otan tämän askeleen omasta, vapaasta tahdostani.

SEPETEUS. Mitä minä kirjoitin sen minä kirjoitin.

TOPIAS. Kaikki hyvin; eikä puutu enään, kuin eväänne, ja se on valmis paikalla.—Että saatte lähteä jalka-taneissa, ei ole minun syyni; mutta tulettepa takaisin aika jyrillä, sen tiedän varmaan. Morsiustalosta tänne teille kyllä annetaan hevoinen.

MIKKO. Minä luulen, että antavat meille sieltä hyvän kyydin.

TOPIAS. Ilman epäilystä, Mikko. Ja koska lähдете sieltä, niin lähtekäätkin kuin tuulis' ja pilvis', että morsiamen kaulaliina liehuu kuin sotalippu; se näyttää komealta, ylpeältä.

MIKKO. Lähdemmepä vauhdilla, ettei yhdenkään silmä morsiusparia eroittaman pidä.

TOPIAS. Uljaasti lausuttu, poikani. (Esko on istunut pöydän ääreen ja aikoo panna puumerkkinsä lupauskirjaan). Mitä tekee Esko?

ESKO. Puumerkkini täytyy löytyä kirjassa.

TOPIAS. Esko on villitty. (Tempaa kädestänsä valtuuskirjan).

SEPETEUS. Mikä rohkeus, mikä hävyttömyys!

TOPIAS. Sinä klöntti, lurjus, juutas! Onko tämä viisaan käytöstä? Sinä pöllö!

ESKO. Jos et olisi isäni, niin löisin sinua, vasten kuonoa minä antaisin; mutta että olet isäni, niin en suinkaan sitä tehdä tahdo.

SEPETEUS. Ynseys kova!

TOPIAS. Esko, minä sanon sinulle: katso, etten anna sinulle hääporsaita, jaa-a minä sanon sen.

ESKO. Hääporsaita.—Vihani rupeaa vähitellen kiehumaan. (Ottaa tuolin ja lyö sen permantoon). Tämä mies ei huoli mistään. (Menee ulos).

TOPIAS. Herran Kiepus sitä poikaa!

SEPETEUS. Hävytön ja uppiniskainen poika.

TOPIAS. Onpa lasten kanssa tekemistä. Sitä ei usko se, jolla ei heitä ole.—Kiittäkää onneanne, kanttoori, että olette jääneet naimattomaksi mieheksi.

SEPETEUS. Se onkin minulle parasta, nimittäin siltä kannalta katsottu, että minä olisin kova isä, ankaran kova.

TOPIAS. Kiivas isä on minunki nimeni. Mutta auttaako tässä kiivaus aina? Se on luonto, joka vetää tikan poikaista puuhun. Ja puut metsässä, ehkä kaikki yhden ja saman viisaan käsi-alaa, ovat toki yksi oikea, toinen väärä.

SEPETEUS. Mutta paljon riippuu myös siinä kohdassa, kuinka puu vesasta vääristyä saa.

TOPIAS. Oikein haasteltu ja viisaasti. Jaa, kanttoori, niin on laita tässä mailmassa kuin sanon. Meitä vanhempia pitäisi jokaisen, jolla ei lapsia ole, katkerasti valittaman ja kunniaa pitämän. Mutta kuinka moni ajattelee sen päälle? (Esko tulee). Tuletko sisään vielä, juupeli?

ESKO (itseksensä). Mielisinpä osoittaa vihaani kauvemmin; mutta tämä hetki on tärkeä.

MIKKO (erittäin Eskolle). Käy sovintoon, Esko!

ESKO. Koetanpa mieltäni murtaa. (Topiakselle) Antakaat minulle anteeksi tämä tapaus, isä!

TOPIAS. Sinä pyydät sitä sydämestäs?

ESKO. Niin, minä pyydän sydämestäni sitä asiaa.

TOPIAS. Noh, minä en ole se, joka pistää jotain hampaan koloon ja kävelee kuin lautapää härkä. Mutta pyydä myös anteeksi kanttoorilta.

ESKO. Antakaat minulle anteeksi, kanttoori, elkäät pistäkää mitään hampaanne koloon ja elkäät kävelkää kuin lautapää härkä! Se tapa ei käy konttoon tässä mailmassa. Sovinto ja ystävyys on paras. (Huokaavalla äänellä). Heijuuh!

TOPIAS. Hän juttelee kuin poika. Mitä sanoo kanttoori hänestä nyt?

SEPETEUS. Minä en vihaa häntä, en ensinkään, mutta mielipiteeni luontonsa laadusta on järkähtämätön.

Topias. Niin niin. Mutta äsköinen mutina on nyt unohdettu; ei sanaakaan enään menneistä asioista, vaan kaikki olemme drastu-kamraatia taas. Ja miksi pitäisi isän ja pojan vihamiehenä eroaman toinen toisestansa? Ja eronhetkihän on tämä. Esko jättää isänsä ja äitinsä ja vaimoonsa kiinni liittyä. Mutta yhtä tahdon sinulta kysyä, tässä vierasmiesten kuullessa. Mitä ajattelit Jaanasta ennen Kreetaa?

ESKO. Olisin nainut hänen, mutta pilkkaa teki hän vaan minusta, kutsui minun tarhapöllöksi.

TOPIAS. Niin niin. Minä tiedän, että moni irvi-hammas tahtois antaa sinulle nimen yksitotinen ja tyhmä, mutta tämä tapahtuu heidän kiukustansa sinua kohtaan, jonka elämä on ollut siivo ja nuhteeton. Mutta sinulla on tavallinen, terve järki, sen takaan minä.—Tutkikaat häntä, kanttoori, koettakaat pistää häntä pussiin kysymyksillä ja solmusanoilla; tehkää se tässä meidän kuullessamme!

SEPETEUS. Mitä kyselisin häneltä?

TOPIAS. Esimerkiksi häistä ja niiden tarkoituksesta.

SEPETEUS. Vastaa minua, poika! Mikä on häitten tarkoitus?

ESKO. Sillä on monta tarkoitusta.

SEPETEUS. Sen päätarkoitus?

MIKKO (erittäin Eskolle). Että mies tulee vaimonsa pääksi.

ESKO. Että mies tulee vaimonsa pääksi.

SEPETEUS. Mutta sen taivaallinen, sen juhlallinen tarkoitus?

MIKKO (erittäin Eskolle). Peli ja musiikki ja palavat olkilyhteet.

ESKO. Peli ja musiikki ja palavat olkilyhteet aidan-seipäissä.

SEPETEUS. Poika! Punnitse sanasi!

TOPIAS. Esko!

ESKO (itseksensä ja heittäen epäilevän katsannon Mikkoa kohden). Hän narraa minua, tai on hän tyhmä pässi koko mies. (Poistuu hänestä matkan).

TOPIAS: Kyselkäätpäs häneltä mailman luomisesta, Aabramista ja Iisakista.

SEPETEUS. Minä kysyn sinulta: mistä on mailma luotu?

ESKO. Se on, niinkuin Hannuksen ruoto-ukko sanoi, luotu saven palasta, vaan ei tyhjästä.

SEPETEUS. Mutta mistä on sitten tämä saven pala luotu?

ESKO. No no, ei nyt sentähden niin pitkälle mennä!—Ja siksi toiseksi, sitä ei taitaisi sanoa kukaan, vaikka olisi hän niin lukenut kuin pispat ja kirjan painajat. Se on ylönlunnollinen asia, ja ihminen on sokea, Jumala paratkoon!

TOPIAS. Sokea, sokea! (Martta tulee vasemmalta, kädessä haarapussi, jonka molemmat puolet ovat täytetyt). Tuossa on eväänne, pojat; ja nyt pitkin kruunun sarkaa.

ESKO. Minä kannan pussin. (Ottaa Martalta pussin ja panee sen olallensa).

MARTTA. Tässä on teille kaksitoista riksiä matka- ja häärahoiksi. (Eskolle). Mutta sinä älliökö rahaa osaisit lukea?

TOPIAS. Hän ei ole harjaantunut siihen. Rahan käytös tulkoon Mikon toimeksi.

ESKO. Pitäköön Mikko rahat, minä kannan pussin.

MARTTA. Tässä, Mikko! Katsokaat, ettette niitä turhuuksiin menetä. (Antaa Mikolle rahat).

MIKKO. Välttämättömiin tarpeisiin ne panen. (Iivari tulee).

ESKO (itseks.) Tuossa tulee Iivari yökengältä.

MARTTA (ottaa pampun, joka rippuu seinässä). Sinä roisto, missä olet taas kuleksinut ja kenen luvalla? Missä olet ollut?

IIVARI. En missään turmeluksen tiellä, äiti. Menin vaan Junttihuhtaan koiranpenikkoja katsomaan, ja koska oli siellä sauna valmis, niin jäin kylpömään ja makasin yöseen talossa.

MARTTA. Kyllä minä sinun penikoitsen ja kylvön. (Aikoo piestä häntä).

TOPIAS (estellen). Martta, annetaan hänelle anteeksi tämä kerta vielä. Hän lupaa itsensä parantaa. Lupaatko sinä?

IIVARI. Lupaan.

MARTTA. Hänen lupauksistansa! Hän on kiusan-henkemme; kylästä kylään hän lurvailee, meille häpeäksi ja vahingoksi.

ESKO. Ehkä on hän käynyt Junttihuhdassa koiran-penikkoja katsomassa.

IIVARI. Juuri niin kuin sanot. (Itsekseen). Peijakas kuinka viina päässäni kivistelee. Siellä oli joteskin huikea elämä, siellä Anttilan yli-luhtissa.

ESKO. Ehkä kylpöi hän myös samassa, ja sopihan se hyvinki.

IIVARI. Hyvin juuri ja hyvää löylyä olikin, vaikka sain vähän höyryä päähäni.

MARTTA. Viinan höyryä. Sinä vintiö, miksi valehtelet edessäni? Mutta minäpä sun selkäs lämmitän.

TOPIAS. Martta! Muista, että kanttoori on huoneessamme.

SEPETEUS. Minun läsnä-oloni ei tarvitse olla esteenä kohtuulliselle kuritukselle, joka, koska se aikansa tulee, on hyväksi ja kauniita hedelmiä kantaa taitaa.

IIVARI. Lukkari tahtoi nähdä kauniita, kirjavia kukkaisia selässäni; mutta säästäkää hartioitani vielä tämä kerta, muori; minä lupaan itseni parantaa, niinkuin parhain taidan.

ESKO. Niin.—Mitä sanot sinä, Mikko?

MIKKO. Minä rukoilen Iivarin edestä.

ESKO. Minä rukoilen myös. Ei nyt mitään pahaa menoa tällä hetkellä, joka on minun jäähyväishetkeni.

MARTTA. Lähtekää sitten matkaanne. Mitä kuhnailette tässä enään?

MIKKO. Nyt lähdemme.

TOPIAS. Tulevasta tiistaista kolme viikkoa vartoomme teitä takaisin. Siksi rakennamme tähän pienen tervetuliais-juhlan. Silloinpa vähän loiskimmeki kraatari Antreksen klaneetin mukaan, ja jos ei tilaa töllissämme, niin onpa väljyyttä nummella tässä.—Toivomme on myös, että kanttoorikin meitä silloin läsnä-olollansa kunnioittaa.

SEPETEUS. Minä kiitän.

TOPIAS. Ja Iivari pääsee kaupunkiin, ostamaan pidoiksi yhtä ja toista. Mutta näytä silloin, että olet vielä toimielias mies!

IIVARI. Parastani koettaa tahdon.

TOPIAS. Niin, kaikki hyvin! Ja nyt, pojat, matkalle.

ESKO. Sallikaat, että jäähyväisiksi luen edessänne muutaman korpraali-vainaan sepittämän värsyn.

MARTTA. Ei yhtään jäähyväispuhetta, vaan lähe tiehes.

TOPIAS. Kuullaan, Martta, kuullaan! Ne ovat korpraalin tekemät, ja meidän tulee muistollensa kiitollisuutta osoittaa.—Annappas paukkua, Esko, joku rakkauden veisu!

ESKO. Sotalaulu tämä on:

Jo sotorvi pauhaa,
Sieluni ei saa rauhaa;
Vaan sotaan täytyy lähteä,
Koska kapteeni käskee.

Jo vihan tuli syttyy,
Katsos kuolon rautapyttyy ...

Rautapytty, se on kanuuna... Näkikös kanttoori niitä mitaalikanuunia, joita Ryssät kiskoivat ohitse kirkon menneellä viikolla? Mikä solina ja kolina, mikä meteli ja pauhu siinä oli!

MARTTA. Kitasi kiinni, ja marsikaat matkaanne, sanon minä!

MIKKO. Nyt lähemme, Esko.

TOPIAS. Menkää siunauksella!

ESKO. Nyt menemme, kuin saakeli peräänsoittais.—Onko kaikki muassani, mitä tarvitsen? Jääkö jälkeeni mitään?

MARTTA. Ei mitään, vaan lähe tästä nyt tavallista vikkelämmin ja käske Jaana sisään laiskottelemasta perunamurulla!

ESKO. Minä käsken.—Jaana sanoi minun tarha-pöllöksi.—Onko kaikki tarpeelliset kappaleet muassani?

TOPIAS. Kaikki, kaikki, Esko. Hyvästi nyt vaan, poikani!

ESKO. Niin, hyvästi! Terveisiä! (Mikko ja Esko lähtevät).

TOINEN NÄYTÖS.

(Avara pirtti Karrin talossa, pirtissä hääväkeä sekä miehiä että naisia. Jaakon ja Kreetan häitä vietetään. Esiripun noustessa tanssitaan polskaa; Teemu pelaa. Pirtin ovi on auki ja tanssin aikana näkyy porstuvassa Esko, pussi olalla, ja Mikko Vilkastus).

KARRI (tanssin herettyä). Kas niin! Nuoret, iloitkaat ja vanhat hauskasti nuorten iloa katselkaat, tai, jos mieli tekee, niin olkoon menneeksi, antakaat polvenne letkua myös. Tämä on Jaakon ja Kreetan kunnianpäivä, tämä kirkas elokuun päivä. (Pari pyssyn paukausta kuuluu ulkoa). Ampukaat, pojat, mutta ampukaat hiljaa. Ei! Ampukaat, että huone jyskyy ja sydän rinnassa leiskahtelee! Ja katsokaat, tytöt, ettei puutu pojilta olvi siellä ulkona. (Yksi naisista menee oikealle). No, Jaakko, mille tuntuu sulle tämä päivä?

JAAKKO. Hääpäiväksi se tuntuu, isäntä; mieleni iloitsee.

KARRI. Ja aina toki sama vakaa mies. Mutta tunnenpa luontos. Tämän karheen kamaran alla asuu toista kuin luulis. Mutta minä sanon sinulle: syy on sinulla iloita, saatpa oivan vaimon.

JAAKKO. Minä toivon niin.—

KARRI. Oivan vaimon!—Tuleppas tänne, Kreetta. No, piikaseni, kuinka tuntuu sinulle akkana olla?

KREETA. Käypä se laatuun vielä.

KARRI. Saa käydä tästä lähinkin; sillä nyt on asia päätetty, nyt istuu se kiinni kuin piki ja terva, kuin kissa tuoreessa terressä.— Muistakaat: tätä sidettä ei katkaista, ja onpa se oivallinen, ehkä vähän peloittava asia. Mutta se liitolle arvon antaa, ja silloin vasta ystävän omanani pitää taidan, koska ainoastaan kuolema hänen minusta eroittaa voi, ja kestääpä se vielä kuolemanki jälkeen. Liisani kuoli, kuoli varhain, mutta muistella häntä, se salainen iloni on, ja toiseen silmäni ei enään iskeä mieli.— Mutta nyt on riemu-juhla, ja kaikki murheelliset jutut pankkaamme pois. Mutta juuri tämä juhla talostani Kreetan vieroittaa, ja kauvan kaivataan sua tässä.

KREETA. Kaipauksella mä itse eroon, kaivaten jätän pienet, kiltit lapsenne.

KARRI. Kuin oma äitinsä sinä heitä kohdellut olet ja hoitanut.

KREETA. Kuin oma kotoni on ollut tämä talo.

KARRI. Ja uskollisesti kuin talon oma tytär olet sinä palvellut. Mutta koetanpa palkita kaiken tämän.— Jaakko, minä tiedän, ettei tämä käsityösi, tämä toukan nakerrus sua oikein tyydytä, vaan mielisitpä ennen möyriä soita ja kantoja väännellä.

JAAKKO. Enpä paljon pidä tästä virasta, johon mun lapsena määräsivät, ja, niinkuin tiedätte, se kostaa miehensä kehnosti.

KARRI. Sentähden, heitä puupölkyt hiiteen ja kätees kuokka ja kirves! Kaiken Koutinmäen taustan annan sulle alaksi. Sinne rakenna itsellesi torppa, ja verotta nauttikaat sitä aina kuolinpäiväännne asti. Kauniken ometastani saatte ja tallistani kakstalvias varsan, ja tahdonpa teitä alkurakennossa autella sekä hevoisella että miesvoimalla, aina kuinka aika myöntää.

JAAKKO. Oivallinen lupaus!

KARRI. Hääpäivänänne lupaan sen.

JAAKKO. Kaksinkertainen on syy meillä tänään iloita.

KREETA. Isäntäni, emmehän taida teitä kylliksi kiittää.

KARRI. Minä vaan maksan mitä olen velkaa. Mutta yhtä toki Jaakolta vaadin. Pidä Kreetasta; oiva tyttö on hän, niinkuin sanoin, ja taitaa myöskin olla pieni veitikka; sen näin, koska suutarin pojan pään hän kovin pani pyörään, ja mies ehkä piti asian totenaki. Mutta luulenpa toki, että hän viimein ymmärsi kaikki vaan leikiksi. (Tällä aikaa on olvihaarikka käynyt ympäri vieraitten seassa). Olтта, Jaakko! Ja sinä, Teemu, anna viulusi vinkua!

TEEMU. Se tietään, ettei Teemu säästä sompaansa. Mutta yhtä tahdon teille sanoa, niin morsiusparille kuin isännälle ja kaikille vieraille tässä. Kuulkaat minua koko häähuone! Asian laita on tämä. Minun isäni—hän asuu tuossa mökissä toisella puolella kylää ja siellä asun minä myös—isäni, sanon minä, vihaa kaikenlaista mailmallista musiikia ja on minun kovin kieltänyt pelaamasta viulua, olkoon se missä tilaisuudessa tahansa. Hän ei tiedä minulla viulua olevankaan; minä säilyttelen sitä naapurikallen piironkiloorassa. Mutta käydäänpäs pää-asiaan taasen. Tulisi jo nyt tämä tieto hänen korviinsa, että minä näissä häissä pelailen, niin peijakas minun perisi. Ilman armoa ottais hän kohta pojasta kirjavan takin mittaa, peittois minun hyvän omaksi, että jos näkisitte minun sen, saunoituksen perään, niin, peto vieköön! luulisittepa minun mustalaisen puhalletuksi hevoiseksi. Semmoinen ukko hän on. Mutta sentähden tahdon teitä varoittaa hänelle mitään ilmoittamasta, että minä olin näiden häitten soittomiehenä. Jos hän nyt kohtaisi jonkun teistä ja kysyisi: »kuka oli pelimannina häissä?» niin vastatkaat, ettette tunteneet häntä, eli sanokaat, että se oli Vilukselan Matti tai Viuvalan Eero. Mutta karttakaat itsenne tarkasti haastelemasta ristiin.—Tämä oli asia, jonka tahdoin teille yhteisesti ilmoittaa.

KARRI. Ole hyvässä rauhassa, Teemu, ja hellitäppä taasen viulustasi iloinen polska!

TEEMU. Minä en säästele sompaani. (Pelaa).

ERÄS NAISISTA. Isäntä, kokki tahtoo ehtoollisen esiin.

KARRI. Me teemme niinkuin hän käskee. Siis atrioitsemme ensin ja sitten tanssimme. (Teemu taukoo pelaamasta). Rakentakaat ehtoollispöytä. (Pöytää rakennetaan). Mutta ketä vieraita näin tuolla porstuassa? Käskekäät heitä sisään! (Yksi naisista menee ulos). Hää-talon ohitse ei yksikään pääse kaulaa kastamatta; se on vanha tapa. (Mikko ja Esko tulevat). Keväiset kortteerivieraamme! Astukaat sisään, astukaat sisään!

ESKO. Iloitse sinä häähuone!

KARRI. Terve miehiä!

MIKKO. Suokaat anteeksi!

ESKO. Me emme tahdo häiritä juhlaanne. Emmehän tienneet, että vietettiin täällä häitä.

KARRI. Ei yhtään anteeksi pyytöä teiltä eikä pahaksi panemista meiltä. Olkaa tervetulleet, painakaat puuta ja riemuitkaat kanssamme!—Olтта vieraillemme, piikaset!—Me vietämme kasvate-tyttäreni, Kreetan, ja puusuutari Jaakon häitä.

ESKO. Iloitse sinä, häähuone!—Mutta älkäät uskokaa, isäntä, meitä tullee tänne norkailemaan, ei, meillä on muita ja tärkeämpiä asioja.

KARRI. Sen tiedän kyllä. Mutta minä käsken teitä häihin, ja nyt olette yhtä arvokkaita vieraita kuin muutkin tässä.

MIKKO. Me kiitämme.

ESKO. Kiitämme nöyrimmästi tämän kunnian edestä. (Olтта tuodaan).

KARRI. Jättäkää kiitokset ja keventäkää haarikkaamme hieman.

ESKO (katsahtaen salaa Kreetan päälle. Itseksensä). Hän on kaunis kuin ruusu ja kukkainen. Ja kultakruunu päässä! Sydäntäni karvastelee vähän. Minulle on tehty vähän petoskauppaa. Mutta enpä tahdo toki ruveta tässä mekastamaan, en sanaakaan hiiskua tästä asiasta, jos eivät he minua vihoita jollain tavalla. (Ottaen Mikolta haarikan). Mutta sille ei kohtelemisensa meitä kohtaan näytä. Käskiväthän meitä häihinki. Minä olen vait kuin ahvena kivellä. (Juo).

KARRI. Saanko luvan kysyä, mitkä asiat ovat saattaneet teitä matkalle?

ESKO. Meillä on yhtä ja toista toimitettavaa täällä.

KARRI. Kentiesi tavoitatte taasen meidän kylän kuuluisaa tietäjätä kohden?

ESKO. Oikein arvattu.

KARRI. Teiltä on varastettu?

ESKO. Ei meiltä, mutta eräältä ulkomaan kreiviltä Tampereen kaupungissa on varastettu monta kymmentä tuhatta. Eikö ole kuulutus vielä ehtinyt teidän pitäjään?

KARRI. Nyt muistan; se on meilläkin jo kuulutettu.

ESKO. Juuri sentähden olemme lähteneet tähän jalkajuoneen, tutkimaan tietäjältä, mikä mies tämä varas on ja missä hänen saavuttaisi.

MIKKO. Minulla on kuitenkin muuta asiaa sukulaisilleni täällä.

ESKO. Seitsemän sataa riksiä luvattiin palkinnoksi sille, joka käsittäisi lurjuksen ja saattaisi hänen kruunun kouriin.

KARRI. Niinpä luvattiin.

ESKO. Tämä kreivi sanotaan äärettömän rikkaaksi.

KARRI. Sentähden antaa hän vielä mennä muutaman sadan riksin, kuin vaan varasta kohtaa rangaistus. Ja minä toivon sinun toimessasi onnistuvan. —Mutta pöytä vartoo meitä. Nyt atrialle kaikki astukaamme. (Kaikki istuvat pöytään). Nyt, vieraani, elkäät säästääkää talon tammi-pöytyriä, vaan ravitkaat itsenne, että seisoo vatsanne kuin papin säkki, viisto ja pullea, edessänne!

MIKKO. Siinäpä säkissä sitten oiva tuki väsyneelle päälle.

KARRI. Juuri niin, Mikko Vilkastus.

ESKO. Sitten maata ja vatsa syliin, sanoo sanan-lasku. Mutta kun ei kävisi meille kuin Korppilan Paavolle Peltolan häissä. Kaksi päivää ennen pitoja paastoi hän kuin mies, ei suuruksen tomuakaan nauttinut. Mutta tulipa hää-ilta, niin söi hän taas kuin mies, ja noustuaan viimein pöydästä, tallusteli ales niitulle, kaivoi kuopan maahan, sovitti siihen vatsansa, nukkui sikeästi ja makasi näin seuraavan yöseen ja päivän. Niin teki Paavo.

KARRI. Samoin tehkäät tekin nyt; mutta maata ette pääse, vaan tanssi alentakoon vatsan, ja vauhtia antakoon Teemun viulu.

ESKO. Koska lähestyimme taloa, niin kuulimmepa viulun vinkunan jo tuonne riihimäelle ja kyselimme toinen toiseltamme: mikähän juhla Karrassa, koska siellä näin soitto pauhaa ja riemu raikuu? Ja täällä oli häät ja iloinen musiikki.

KARRI. Teemu on niitä ensimmäisiä viuluniekkoja.

ESKO. Entäs Oinasmäen Jooseppi meidän kylässä. Virstan matkaa kuuluu hänen pelinsä, se käy ytimiin ja munaskuihin, ja ihminen luulee olevansa taivaan ilossa.

TEEMU. Taivaan ilossa! Kas se mar vasta mies on. Vahinko, ettes tuonut häntä myötäs häihimme tänne, koska on hän niin ihmeellinen soittoniekka.

ESKO. Minä en tiennyt täällä vietettävän häitä, ja siksi toiseksi: se ei ollut minun asiani toimittaa tänne viulun-soittajaa.

TEEMU. Mitäs sitten puhut?

ESKO. Henkirahan maksan minäkin edestäni.

TEEMU. Elä sinä mökötä, koska pääs on kuin vihalaispesä.

1:N HÄÄMIES. Tahdothan riitaa, Teemu?

2:N HÄÄMIES. Aina juonikas mies, kuin hänellä on vähän päässä.

TEEMU. Viisi ryyppiä on miehen päässä, ei enemmän.

KARRI. Enemmän sinun saaman pitää, jos tahdot.

TEEMU. Tarpeeksi olen saanut.—Mutta minä en kärsi tuota miestä.

KARRI. Saatpa luvan kärsiä häntä; hän on käsketty vieras niinkuin sinäkin.

TEEMU. Hän mököttelee tyhmyyksiä.

KARRI. Sinäpä tässä itsesi tyhmästi käytät; se täytyy sinulle sanoa.

TEEMU. Oinasmäen Jooseppi ... taivaan ilossa. Kaikki tässä musiikista juttelis', vaikk'ei ymmärrä konstin päälle enemmän kuin porsas hopealuskan.

ESKO. Niin, herra tirehtööri.

TEEMU. Sinä olet kiero mies, Turkki, Isoturkki ja Kalmukki.

ESKO. Niin, herra tirehtööri.

KARRI (itseksseen). Molemmat yhtä yksinkertaiset.

JAAKKO. Minäkin mielisin sanoa sanan. Tämä on hääpöytäni, minulle iloisin atria ijässäni, ja samoin, luulen minä, Kreetalle myös, ja sydämestäni suon sen iloiseksi muillenkoi. Mutta pitääkö nyt sen hauskuus hämmentymän turhasta, mitättömästä syystä, paljaan lorujutun kautta? Pois se! Elkkäät olkaa ämmäkkäitä, pojat, vaan jättäkäätkä tämä leukain nalkutus ja syökäätkä ja juokaat kuin ystävät!

ESKO. Oikein, puusuutari! Sinä olet puusuutari ja minä olen nahkasuutari, me vedätämme siis vähän virkaveljiksi.—Mutta yhden asian tahdon hyväntahtoisesti sinulle sanoa. Vanhempasi tekivät vähän tyhmästi pannessansa sinua puusuutarin oppiin ja ei nahkasuutarin. Usko minua, puusuutarin virka ei lyö leiville tähän mailman aikaan, mutta saappaita ja pieksuja nahasta tarvitaan aina tuomiopäivään asti. Nahkasuutariksi olis sinun pitänyt ruveta.

TEEMU. Nahkasuutari! Mikä on nahkasuutari? Vihelijäinen pikikuono.

KARRI. Teemu!

ESKO. Sano mitä tahdot, Teemu, mutta nahkasuutareita ei kasva vaan jokaisella oksalla.

TEEMU. Aina semmoisia kuin sinä. Sinä olet juuri se sama suutari, jonka käsi-alasta minä olen kuullut hyvin huonoja juttuja.

ESKO. Sano suoraan, mitä kuullut olet.

TEEMU. Eräs mies, talonpoika, minä en sano kuka hän oli, mutta hänpä kaupunkitiellä kertoi minulle, että koska hän ensi kerran otti jalkaansa sinun tekemäsi saappaat, ja käytyänsä tuvasta tallin parsille havaitsipa mies, että toisesta saappaastansa oli antura pois; se oli, näetkös, jäänyt tielle tuvan ja tallin parsien välille.

ESKO. Se on vale ja väärä puhe, jyrkästi väärä. Enkeli taivaasta ei tee parempaa saapasta kuin minä.—Sinä, Mikko, tunnet työni ja tekoni; todista, mitä tiedät!

MIKKO. Suutariksi hyväksi sinun tiedän, ja sen myöntää koko pitäjämme, mutta en takaa toki, että kiistan kestäisit, jos oikein pääsuutari enkeleistä astuisi ales tänne kanssas kilvoittelemaan.

ESKO. Mutta siinä lujana pysyt, mitä todistit sekä itses että pitäjämme puolesta?

MIKKO. Siinä pysyn.

ESKO. Noh.—Mutta jääköön tämä tähän. Minä olen aina kovin vastakynsinen omaan kiitokseen; se, niinkuin tietään, haisee pahalle. Kuitenkin tulee arvomiehen itsiänsä jalosti puolustaa, koska mailma häntä sortaa tahtoo.—Mutta ihmetellä täytyy tuon miehen häijyä sisua. Kun takkiainen hän iski puheeseni kiinni, koska minä ihan hyvänsuosioista tahdoin osoitella tälle sulhaiselle, että nahkasuutarin virka olisi, kentiesi, ollut hänelle hyödyllisempi kuin puusuutarin ammatti.

KARRI. Suutaroitsemisen niin nahassa kuin puussa heittää hän nyt Helssinkiin ja rupeaa kuin myyri maita möyrimään. Se on päätöksensä tänään.

ESKO. Se on ero asiassa.

KARRI (olvihaarikka kädessä). Jaakko, sinun maljas juon ja toivon, että vuoden päästä jo huoneesi valmis on ja sinä isäntänä Koutinkorvessa vallitset. Kuusisto ympäriltäs kaatukoon ja kontio maristen sijansa muuttakoon vähän sinnemmäksi; siellä on tilaa teille molemmille. Ryskyen kaskes palakoon ja nouskoon korkeuteen sakea sauhu, että ihmiset taitavat sanoa: tuolla palaa Koutinkorven Jaakon kaski. Kymmenen vuoden päästä olkoon huhdat pelloiksi muuttuneet, jossa vilja lainehtii, ja siinä, missä nyt on harmaa suo ja kurjet pesiä tekee, seisköön silloin heinäsuovat. Emäntäsi koivopäitä ja kyytöselkiä mäen syrjässä lypsäköön, kivisellä tanterella leikitköön iloinen lapsiliutas ja Halli portilla haukkukoon, koska sinä itse huoneesi portaalla viikatettas niot ja aurinko länteen laskee. Ja päivä nouskoon taas ja laskekoon; niin vuodet menköön, niin aika aina onnen suojassa kulukoon, kunnes viimein päänne vaipuu

rauhalliseen hautaan; ja kaipauksen kyynel silloin kastakoon hautanne kummun.—Minä muistoksenne juon. (Juo).

ESKO (itseks.) Herrajesta! Pääni käy pyörään, koska aattelen, että, ilman petoskauppaa, kaikki tämä onni olis langennut minulle.—Mutta minä olen vaiti.

KARRI. Entistä totisemmaksi saattoi juttuni Jaakon. Heitä Hiiteen tämä tuumaileva muoto, ja katso rohkeasti tulevaa aikaa vasten naamaa.

JAAKKO. Niin juuri, isäntä. Kerran käsiin käytyäni enpä taakseni katsoa aio ja toivon, että otsani hiestä viimein palkinnon saan. Mutta en taida toki unohtaa niitä vastuksia, jotka saattavat mua kohdata, ja hirvein niistä on kesäinen halla-yö, joka parissa hetkessä voi tyhjäksi tehdä vuotisen vaivan, hedelmöitsevän laihon lakastuneeksi korreksi muuttaa.

KARRI. Totta sanot, mutta malta, että toivo mieli aina haastella koreata kieltä. Vastoinkäymisiä on meille alati tarjona, siitä ei kysymystä; harmaa halla viljas menettää taitaa, mutta sekoita silloin kaarnaa leipääsi ja raivaa vielä enemmän soita ja maita. Te'e työtä ja säästä ja käytä itses aina kuin rehellinen mies, niin kaikki viimein päättyy hyvin.

ESKO. Laittamattomasti haasteltu ja viisaasti, sen taidan vakuuttaa. Kuin me vaan aina itsemme rehellisesti käytämme, sovintoa ja suosioa rakennamme, emmekä koskaan pidä suden eikä lampaan puolta, niin kukkuupa, kukkuupa viimein lähellä hautaamme kiviaidan turpeella kunnian käki.

TEEMU. Kuku sinä siellä ja kuku sinä täällä.

ESKO. Minä en puhu sinulle.

TEEMU. Mutta minä puhun sinulle.

ESKO. Sinun ei tarvitse puhua minulle, sinä et saa, minä kiellän sen.

TEEMU. Taidatko kieltää suuni käymästä? Eikö ole minulla valta puhua?

ESKO. Sama valta kuin minullaki.

TEEMU. Sinä et saa puhua, kuin vanhempain ihmisten luvalla.

ESKO. Mistä syystä? Olenhan sanonut, että henki-rahaminäkin edestäni maksan.

TEEMU. Sinä? Yksi esivallan pienemmistä; jonka taidan tappaa koska hyvänsä, kuin vaan jätän viisi kopekkaa rintas päälle.

ESKO. Siihen taidan vastata Mooseksen laista näillä sanoilla: jos tapat yhden näistä pienemmistä, niin myllynkivi sinun kaulaas ripustetaan ja sinä upotetaan meren syvyyteen.

KARRI. Minä pidän sinusta, Esko; sinä olet vakaa ja pitkämielinen mies.

ESKO. Annetaan hänen olla rauhassa, isäntä. Hän ei tiedä laista eikä sakramenteista. Tässä oli puhe myllynkivistä, mutta juuri hänen sydämensä on kova kuin alimainen myllynkivi. Hän on surkeasti synteihinsä paatunut mies.

TEEMU. Sinä hunsvotti!

ESKO. Minäkö hunsvotti?

TEEMU. Sinä kenkäräjä!

ESKO. Minäkö kenkäräjä?

TEEMU. Sen sanoin.

ESKO. Kuulkaat, ihmiset!

KARRI. Olemmeko kaikki ravitut? (Hetki äänettömyyttä).

1:N HÄÄMIES. Tottahan jo mahdamme olla.

2:N HÄÄMIES. Koskas sitten, jos ei jo?

KARRI. Siunatkaamme sitten. (Siunaavat istuessaan, nousevat pöydästä).

ESKO. Kiitoksia vaan, isäntä!—Nämät ovat hauskat häät, ja hauskemiksi tuntuisivat vielä, jos ei soittomiehenne olisi niin äkeässä mielenlaadussa.

KARRI. Me annamme hänelle anteeksi.

ESKO. Me annamme hänelle anteeksi. Mutta pahoin on hän minua haukkunut, hävyttömästi koettanut kunniaani lokaan tuhria, ja rupeisinko retumaan kanssansa käräjätuvan ovissa, (taputtaen hiljaa Teemua päähän, joka istuu rahilla) niin kalliiksi, hyvin kalliiksi tulisi sinulle tämä atria, mies.

TEEMU. Katsokaat päälle, hän tukistaa minua.

ESKO. En tukista, vaan taputan.

TEEMU (nousten rahilta). Taputat. Pidätkö minua poikanulkkina, kakarana, koska taputtelet minua päähän? Katso, ettes makaa tuolla pöydän alla ja kuultelet mesiäisiä!

ESKO. Minä en pelkää sinua, minä en ole mikään jänis enkä oravakaan. Olenpa Nummisuutarin poika ja kannan tynnöriä ja kaksikymmentä vakkaa rukiita.

TEEMU. Minä kannan kaksi tynnöriä täyteensä.

ESKO. Sen kannan minäkin, jos oikein pahan pääni päälleni otan.

MIKKO. Oiva mies ei kerskaile, vaan näyttää voimansa, jos niin tarvitaan.

ESKO. Tuokaat tänne kaksi tynnöriä.

MIKKO. Onhan muitakin keinoja, voimia osoitella. Menkääät painimaan!

ESKO. Tules painimaan!

TEEMU. Pelkäisinkö?

1:N HÄÄMIES. Iskekääät yhteen kuin kaksi karhua sammaleisella kalliolla. Mutta olkoon se kunniallinen paini.

2:N HÄÄMIES. Ja tämä katkaisoon hammasnuottanne. Heikompi olkoon sitten äänetön kuin hiiri.

KARRI (erittäin Mikolle). Pelkäänpä tulevan tästä painistansa huonon lopun; kädet ja koipeet taitavat he runtoa toinen toiseltansa. Ja toveris ei tiedä Teemua pitäjämme vahvimiksi miehiksi.

MIKKO. Ei yhtään vaaraa. Koettakoot voimiansa; tuleepa siitä jotain lystiä katsella. (Eskolle ja Teemulle). No, mitä kyräilevät sonnit?

ESKO. Minä olen valmis.

TEEMU. Minä myös.

KARRI. Minua ei miellytä tämä temmellys, mutta jos en taida haluanne pidättää, niin painikaat ja syyttäkääät itsiänne, vaikka selät taittuisi ja sääret murtuisi. Kuitenkaan ei saa tämä tiimelys, niinkuin usein tapahtuu, loppua tappeluksella ja verellä. Sentähden tahdon teille ilmoittaa: joka painin riidaksi kääntää, hänen heitämme ulos tunkiolle.

1:N HÄÄMIES. Sen teemme.

TEEMU. Olkoon niin.—Tule nyt. (He käyvät toinen toisensa kaulukseen ja painivat).

MIKKO. Seis' kannallasi, Esko!

1:N HÄÄMIES. Näytä Teemulle, ettei miestä, jolla ei vertaista!

MIKKO. Meidän kylän poika voittaa.

2:N HÄÄMIES. Ei, meidän kylän poika, sanon minä.

ESKO. Elä kurista minua! (Pidättävät paininsa).

MIKKO. Hiiteen tämä kaulusheitto. Pankaatpas oikein rakasta ristipainia.

ESKO. Sitähän minäkin tahtoisin.

TEEMU. Sitä sinun saaman pitää. (Painivat ristipainia).

MIKKO. Kas niin, Esko!

2:N HÄÄMIES. Teemu, elä häväise kyläämme.

MIKKO. Muista, Esko, että olet Nummisuutarin poika!

1:N HÄÄMIES. Tasavoimat, tasavoimat!

KARRI. Pojat, pojat! Kaikaleet permannostani heltivät. Noh, olkoon menneeksi! Kuka voittaa? (Teemu heittää Eskon allensa).

MIKKO. Esko! Mitä täytyy minun nähdä! (Painiat nousevat ylös).

TEEMU. Minä olen Teemu.

2:N HÄÄMIES. Uljas poika!

TEEMU. Näitkös? minä likistin hänen laattiaan jo juuri niinkuin talluksen.

ESKO. Niin, herra tirehtööri!

TEEMU. Kylläs sen tiedät, ettei meidänkään pitäjässä kaalia syödä.

ESKO. Niin, herra tirehtööri!

TEEMU. Kaksi Eskoa kuitenkin minä aina korjaan.

ESKO. Juuri niin, herra tirehtööri!

TEEMU. Kylläs sen tiedät!—Hyvät ystävät ja hää-miehet! näittekö minun heittoani? Se meni vaan noin, juuri niinkuin leikin teossa. Niin minä poikia opetan!

ESKO. Elä veli kulta puhu niin kopeasti, vaikka voitatkin!

TEEMU. Kiitä, että kävelet vielä kahdella töppösellä!—Kylläs sen tiedät.—Makasithan tuossa kinttaana vaan. Eikä miestä leikillä kumota, ei vaankaan miestä leikillä kumota.

ESKO. Tules toinen kerta!

MIKKO. Niin, Esko, elä anna perään!

ESKO. Tules toinen kerta, mies!

TEEMU. Ei maksa se vaivaa.

ESKO. Hän ei uskalla enään!

TEEMU. Uskalla! (Käyvät kiivaasti painiin).

MIKKO. Nyt, Esko, ponnista takaisin miehuutesi arvo! (Teemun isä tulee, käy poikansa kaulukseen ja kiskoo hänen ulos).

KARRI. Teemu parka!

MIKKO. Esko, nyt kadotit miehuutesi.

ESKO. Pahasti, että pääsi hän näin kynsistäni!—Oliko se isänsä?

KARRI. Isänsä; ja aika-mekosti, luulen minä, hän poikansa nyt sukii.

ESKO. Se ei haita hänelle!—Mutta onhan se sopimatonta näin peuhata toisen häissä. Mitä sanoo morsian? Minä pyydän anteeksi!

KREETA. Minulla ei ole mitään anteeksi annettavaa!

ESKO. Sydämeni on kovin kipeä. Minä en voi ymmärtää, kuinka hän sai minun allensa.

KARRI. Hän on vahva!

ESKO. Minä olen vahvempi. Mutta millä keinolla sai hän minun allensa?

MIKKO (erittäin Eskolle). Usko minua, jos tahdot, mutta se ei käynyt rehellisellä tavalla. Hän kamppasi.

ESKO. Sitähän pelkään minäkin.—Sinä taidat sen todistaa?

MIKKO. Hän kamppasi.

ESKO. Jaa, hän kamppasi. Mutta minä hänen opetan.—Missä asuu se mies?

2:N HÄÄMIES (osoittaen akkunasta). Tuo pikkuinen tönö mäen syrjässä tuolla, jonka ovella näet rehevän koivun, on hänen kotonsa.

ESKO. Nyt minä menen sinne ja opetan pojan kamppailemaan kunniallisessa painissa. Lurjus! Tappeluksessa voitän hänen juuri vissiin.

MIKKO. Epäilemättä.

ESKO. Eikö ole hän ansainnut köniinsä?

MIKKO. Aika tavalla.

ESKO. Heitellä painissa vekarajalkaa! Silloin tarvittis niin kuranssia, niin kuranssia.—Minä tulen pian takaisin.

KARRI. Esko, kuule varoitukseni: anna miehen olla! muutoin taitaa sinun käydä pahoin.

ESKO. Häntä en pelkää. Tuonne mäen syrjään juoksen niinkuin ilves ja haen ylös sen kavalan ketun luolastansa. Tahdonpa näyttää, mitä se maksaa, että salakoukkuja tekee.—Minä tulen pian takaisin. (Menee).

KARRI. Enpä havainnut minä mitään kamppausta painissa. Pahoin meiltä, jos yllytämme yksinkertaisia kumppania hurjiin käytöksiin.

MIKKO. Se ei vahingoita, isäntä. Hän on vimmatun itsepintainen ja voimaansa aina luottava. Ei vahingoita, vaikka saisi hän pienen muistutuksen.

KARRI. Luulenpa, että tarpeeksi hänen nyt höyhentävät. Mutta niitä kaloja, joita ongimme, niitä saamme.

MIKKO. Suotteko minun kysyä yhtä asiaa?

KARRI. Mielellä.

MIKKO. Oletteko te tavannut Eskon isää, Nummisuutari Topiasta, Puol'matkan krouvissa?

KARRI. Tapasinpa hänen tultuamme kaupungista.

MIKKO. Oliko tässä tilaisuudessa jotain keskustelemista välillänne jostain naimakaupasta, koskeva Eskoa ja kasvate-tytärtänne Kreetaa? Ehkä leikin vuoksi?

KARRI. Senkaltaista jotain siinä haasteltiin, ja lausuinpa silloin yhtä ja toista, jota en tehnyt olisi ilman vähän häkää ylikammarissa tässä. Totta sanoen, mua huvitti lyödä hieman leikkiä ukon kanssa, mutta jos hän leikin otti todeksi ja sen mukaan on nyt työksennellyt, niin paheksinpa tätä poikamaista käytöstäni krouvissa.

MIKKO. Ei vaaraa. Mutta ovatpa he molemmat, sekä isä että poika, kaksi yksinkertaista kumppania, ja yksinkertainen, niinkuin tietään, pitää usein leikin totena.

KARRI. Ja tästä syystä kenties olette nyt naima-teillä täällä?

MIKKO. Mutta asiassa ei ole tärkeyttä, ei yhtään. Te näette, ettei se ensinkään käy sydämellensä. Hän syö ja juo ja painiskelee ja viimein kiittää hän teitä koreasti lähteissänsä. Minä tunnen luontonsa ja taidan teitä vakuuttaa, ettei hiisku hän sanaakaan koko asiasta, kuin ette vaan häntä jollain tavalla loukkaa. Sammukoon se tähän, ja kaikkein vähin katkaiskoon se hää-iloanne.

KARRI. Paras ilo on nyt tiessään, kuin vietiin meiltä musikanntti.—
Jaakko, mistä saisimme toisen?

JAAKKO. Minun mielestäni on tarpeeksi jo tanssittu. Jotain muuta nyt tahtoisin esitellä.

KARRI. Sanoppas!

JAAKKO. Tuossa seisoo niittunne odottaen viikatetta, tässä miehiä tusinoittain; laskekaatpa heitä

lakasemaan ennen katoomista aamukasteen ja parissa hetkessä on heinä maassa.

1:N HÄÄMIES. Tehkää niin, Karri.

KARRI. Minäkö häävieraani työhön panisin?

JAAKKO. Iloleikkiin, vaan ei työhön, sekä häävieraat että kuokat; valmiit ovat he kaikki käymään käsiin, miehet edellä viikatteilla ja naiset perässä harava kouras', ja atrian miestä kohtaan maksoi se niittu.

2:N HÄÄMIES. Tästäpä nousee iloiset talkoot.

1:N HÄÄMIES. Nyt naapuritaloista viikatteita toimeen. (Osa häämiehiä menee perältä ulos).

KARRI. Noh, jos mielitte, niin olkoon menneeksi. Käykäämme sitten itsiämme varustamaan. (Karri, Jaakko, Kreeta ja m. menevät oikealle).

MIKKO (yksin). Esko viipyy vielä riitaretkellensä. Onpa lysti nähdä millä muodolla hän sieltä palaa.— Eroisinpä koko miehestä, jos ei matkakassa meitä yhteenliittäisi. Mutta päivä päivältä se vähenee, sillä enpä juuri kovin sitä säästele, ja koska se kerran on tyhjennetty, silloin katoa Mikko Vilkastus. (Esko tulee kiivaasti hattu kädessä, tukkansa on hajalla ja näyttää revitylle, ja silmänsä alla näkyy punainen naarmu).

ESKO. Mikko, katsos näin olen minä nyt revitty! Mutta tästä nousee hirvuinen prosessi.

MIKKO. Varjelkoon sinua Jumala, Esko! Miestä seuraa tänäpäni kiero onni, näen minä.

ESKO. Olipa heitä kaksi yhtä vastaan, ja se ei ollut rehellinen tappelus. Tosin annoin minäkin puolestani, annoin, että mäki tärähteli, mutta taistelinhan ylivoiman kanssa.

MIKKO. Kuinka oli tapaus?

ESKO. Mökkiin juoksin niinkuin luoti ja näin selvästi, että poika oli saanut isältänsä aika saunan, mutta kas kun karkasin minä pojan niskaan, niin tulipa heistä molemmista toverit jälleen, ja nyt yhdessä peittomaan minua.

MIKKO. Niin niin, yhteinen vihemies saattoi Heroodeksen ja Kaiphaan ystäviksi.

ESKO. Kutsu heitä perkeleiksi, vaan ei Heroodekseksi ja Kaiphaaksi. He olisit minun syöneet nahkoineni ja karvoineni, jos en olis pääsnyt viimein kypälämäkeen kynsistänsä.

MIKKO. Ikävä asia vaan.

ESKO. Mutta olis Jusolan Aapo, minun paras ystäväni, ollut siinä, niin eipä olis minua näin surkeasti hanssattu.—Kirkas leimaus, Mikko, tämä viha on sammumaton. Ihminen, se saatana, on vihoissansa kuin nuijalla tupattu säkki, jonka sisällä sappi se karvas kiehuu ja kuohuu, hörisee ja pörisee, juuri niinkuin kiukkuinen ampiispesä turpeen alla.—Ja syytä on minulla vihaan kahdelta haaralta. Selkääni sain kuin mies tuolla mökissä ja talossa tässä on minulle tehty hävytön petoskauppa. Morsiameni, niin hyvä kuin kihlattu morsiameni, on annettu toiselle. Kirous ja kauhistus! Minun ovat viheliäisesti pettäneet, ja tahdonpa kysyä sen asian perään, tahdon kostaa.

MIKKO. Jos olet viisas, niin pidä suusi kiinni koko asiasta ja jätetään talo ja mennään herraamme.

ESKO. Enpä helli tästä juuri niin. Aatteles, Mikko!—(Jaakko hiasillaan, tulee oikealta). Jassoo, puusuutari! (Käy kiivaasti Jaakon eteen). »Yks tuhat kahdeksan sataa, puusuutari poltti nahkansa edestä ja takaa».

JAAKKO. Mitä meinaat?

ESKO. »Yks tuhat kahdeksan sataa, puusuutari poltti nahkansa edestä ja takaa». Ymmärrätkös yskää?

JAAKKO. Tämän lauseen olen kuullut, mutta siinä sanotaan hän vaan suutariksi, joka nahkansa poltti.

ESKO. Hän poltti sekä maha- että selkänahkansa.

JAAKKO. Nahkasuutari.

ESKO. Puusuutari. Elä kopeile, mies! Tiedätkös, kuka tässä on laillinen sulhanen?

JAAKKO. Sen mahdan minä parhain tietää.

ESKO. Tiedätkös, minkätähden minä olen tässä?

JAAKKO. Sen mahdat sinä parhain tietää.

ESKO. Teethän minun aina hullummaksi. Mutta elä huuda vielä: hoi, koska oja on edessäsi, syvä suvanto on edessäs, ja katso, ettes joudu pahoihin puliin, ennenkuin pääset sen ylitse.

MIKKO. Esko, kuule minua!

ESKO. Nyt en kuule sinua enkä paljon koskaan enään. Rupeanpa vähitellen havaitsemaan, minä miehenä sinä käyt.—Minä pelkään, ettei Teemu painissa kampannutkaan; olisinhan tuntenut sen itse. Mutta sinä olet kettu, oikein aika kettu, ja sinulla on reisukassani hallussa; no no, tuleepa siitä tilinteon päivä, tilinteon päivä tulee.

MIKKO. Mutta tässä on minulla ensin toinen asia suoritettavana. (Kääntyen Jaakon puoleen). Jaa, arvaappas minkätähden minä olen tässä.

JAAKKO. Sitä ei tarvitse arvata, koska tunnen asian omasta kertomuksestas. Olethan käynyt tänne tietäjätä kohden, saadaksesi tietoja kreivin varkaasta ja voittaaksesi seitsemän sataa riksiä.

ESKO. Minä annan palttua kreiville ja hänen varkaallensa. Siitä syystä en ole tässä, vaan asia on toinen ja ankarampi.

JAAKKO. Sinä olet siis valehtelija.

ESKO. Elä ylvästele, mies! Minä en ole valehtelija, mutta sinä olet ryöväri. Morsiamen, melkein kihlatun morsiamen olet sinä ryövännyt minulta, Kreetan ryöväsit minulta.

JAAKKO. Hän itse todistakoon, jos olen hänen ryövännyt.

ESKO. Hän taitaa valehdella niinkuin sinäkin.

JAAKKO. Jos hän valehtelee, niin miellyttipä häntä tämä ryöväys.

ESKO. Kas niin, nyt puhut itses kiikkiin koreasti. Kuules, Mikko Vilkastus; sillä iskenpä kiinni joka koukkuun ja solmuun, jotka ovat mulle tarjona tässä asiassa.—Sanoppas, missä asuu tämän kylän lautamies!

JAAKKO. Tässä ei tarvita lautamiestä.

ESKO. Minä tarvitsen häntä.—Sanoppas koreasti, missä lautamies asuu! Sillä näetpäs, poikani, tästä nousee keräjän juokсут; kruunun rautakouran huudan minä avukseni, ja luulenpa, ettes juuri naureskele, koska kontillaan edessäni ryömit lakituvan laattialla, rukoillen rikostasi anteeksi minulta. Juuri niin sinua opetan, tansmestari!—Ettes vähän häpee narrata itsellesi toisen kunniallista morsianta, sinä, sonnivaska, puuhevoinen, tervattu kuusen juurikko! Vai sinä tässä minua leukaani pyhkeilemään panisit, sonnivaska!

JAAKKO. Minäkö sonnivaska?

ESKO. Sonnivaska, sonnivaska, iso-sonni, sarveton, nuijapää Laukki, valmis marsimaan Anianpellon markkinoille.—Mitä sanot siihen?

JAAKKO. Sinä etsit riitaa, minä taasen tahdon aina sitä kartella, ja lapsikaspa olisin, jos huolisn sanoista tuommoisen miehen kuin sinä.

ESKO. Minkämoisen miehen? Sanoppas!

JAAKKO. Tuommoisen mettäksen pojan.

ESKO. Kuules taas, Mikko! Hän sanoi minun mettäksen pojaksi.

MIKKO. Sano sinä häntä vuorostasi taasen sonnivaskaksi.

ESKO (katsellen Mikkoa epäillen. Jaakolle). Enpä pidä lukua, miksi minun kutsut. Minä olen mies, joka pysyn virassani, jonka kerran olen oppinut. Ei tarvitse minun, työn puutteen tähden, ruveta pyllyilemään soissa ja maissa, niinkuin erään toisen, jonka hyvin tunnen. Ja tässä taidamme muistutella sananlaskua: viisi virkaa, kuusi nälkää.—Niin sanotaan. Mutta asia on tämä: kukin seurakunta pitääköön kerjäläisistänsä murheen, päästämättä heitä toisen pitäjän hartioille. Se on oikeus ja kohtuus; sillä kerjäläinen on ruismato, jota ei löytyisi, jos vaan jokainen, joka ottaa itsellensä ämmän ja laittelee lapsinulikkoja tähän mailmaan, pitäisi virastansa vaarin eikä hyppelisi sinne ja tänne, niinkuin ketun edessä nuori rengassilmäinen jänis. Hän tekee koukun oikealle, hän tekee koukun vasemmalle, mutta

kettu, keveä kuin pellavatutti ja täynnä sukkeluutta, juoksee suoraan uhriensa kohden; molemmat katoavat he pian silmistäsi, mutta äkisti kuulet pienen parauksen: jäniksen poika on nypistetty.—Niin käy. Ja kettu on jänikselle sama kuin meille nälkä, joka niin monta ihmisen lasta on saavuttanut ja viimein surmannut. Mutta niinpä käy täällä sille, joka kevytmielisesti sinne ja tänne tanssiilemaan rupeaa tässä murheen laaksossa.—Sentähden ei luovu virastansa tämä mies, vaan naskali ja pikilanka kourassa hän viimein kuoleekin lestinsä niskaan.

JAAKKO. Tapahtukoon hänelle niin, ja kuoltuansa tulkoon lesti vielä arkkuunsakin.

ESKO. Ei sen arkuunsa sentähden tarvitse tulla. Katsos kiukkua, joka sisälläsi kiehuu. Teethän minun kaistapääksi paljaan vihan vimman kautta, joka povessani kihisee ja polttaa, puhkaisethan silmät päästäni näillä pistopuheillasi, sinä vintiö, sinä hunsvotti. Mitä sinusta sanoisin? Sinä... Tees minulle yksi pari puukenkiä!

JAAKKO. Miksi en, koska vaan hääni olen viettänyt.

ESKO. Jaa, tee minulle yksi pari puukenkiä, puusuutari. Minä maksan enemmän kuin tahdotkaan.

JAAKKO. Tavallinen hinta, ei enemmän.

ESKO. Enemmän kuin tahdotkaan, kaksinkertaisesti maksan sinun, lurjus, sarvijaakko.—Taivaan ukko, varjele minua! Hulluksihan tekee miehen tämä päivä. (Puristaen nyrkkiä Jaakon edessä). Jaakko!

JAAKKO. Mitä tahdot?

ESKO Jaakko!

JAAKKO. Sinä riehut turhaan!

ESKO. Jaakko! Ukko varjelkoon meitä!

JAAKKO. Ole puristelematta nyrkkiäsi nokkani edessä. Mies! näköni synkenee, nyt ole siivosti!

ESKO. Levittele vaan sieraimias; minä en pelkää sinua; nouskoon tästä huimaava tappelus; minä en ensinkään pelkää sinua, sinä konna, tuhat kertaa konna. (Karri, myös hiasillaan, tulee oikealta).

KARRI. Luulenpa poikain vähän kiivastuneiksi.—Jaakko, mikä vaivaa sua? Seisothan kalveana kuin kyöpeli tuossa.

ESKO. Karri kulta, minua hierotaan tänään tulisissa tauloissa. Kirottu olkoon tämä päivä! olenhan saanut selkääni, saanut oikein Porvoon mitalla. Teemu ja hänen isänsä, juureva ukko, he minua peittosivat kuin matoa.

KARRI. Oma syys, poikani. Miksi et totellut minua?

ESKO. Ollaanpa viisaita maalla vahingon kohdatessa merellä. Mutta olisinpa tainnut niellä kaiken tämän ilman erästä toista asiaa, joka tekee, etten vääjää ketään, vaan harjastaa minua vihan rohkeudella aina päälauhun asti.

KARRI. Mikä asia on tämä?

ESKO. Suoraan sanottu: petoskauppaa minua kohtaan tässä hierottu on, ja morsiameni narrattu pois. Kreeta oli morsiameni, mutta tuo tuossa hänen veivasi minulta.

KARRI. Sinä olet erehtynyt. Kaikki olikin vaan leikintekoa Kreetalta.

ESKO. Ja teiltä myös isäni kanssa Puol'matkan krouvissa, jossa harjakannuja tyhjensitte, kättä ravistaen kaupan vahvitteeksi, mutta kaikki tämä oli vaan leikintekoa?

KARRI. Sulaa leikkiä viinalasin ääressä, ja siksihän luulin isäskin asian ymmärtävän.

ESKO. Mies vakaa hän on niinkuin poikansakin eikä turhaa leikkiä kärsi enemmän kuin minäkään, ja ettemme olekkaan edessänne leikkikaluja, sen tahdon teille näyttää!—Minä käsken teidän keräjiin, Karri, minä käsken sinun keräjiin, Jaakko, ja samoin vaimosi Kreetan myös, ja tulkoot yhteen iloon vielä Teemu ja isänsä, juureva ukko, jotka minua niin hävyttömästi rusikoitsit. Kaikki summassa vaan, ja kamala prosessi siitä nousee, oikein himphamppu syntyy siitä, josta ette vapaiksi käy, vaikka multahirretkin menettäisitte. Jaa, nyt olette apajassa ja suola vartoo teitä; sillä asia on vaikea, kovin vaikea. Jouduttepa piukkaan, hyvät ystävät!

KARRI. Puheestasi kuuluu, ettes tunne vielä lakia ja sääntöjä.

ESKO. Tarpeeksi ne tunnen. Kylläpä opetan teidät, te ... Mikä tämän kylän nimi taasen on?

KARRI. Tämä on Hätylän kylä!

ESKO. Jaa-ah, kyllä minä teidät opetan, te Hätylän koiran-penikat!

KARRI. Jos tunnet lait, niin mahdat myöskin tietää, mikä rangaistus on sille määrätty, joka naapurinsa juhlan, niinkuin häät, ristiäiset tahi peijaiset, hämmentää tahtoo. Minä olen rauhallinen mies ja juuri sentähden lain arvossa pidän, ja tiedänpä sen voimaan vedota, jos joku mun oikeuttani häiritä mieli.— Minä en sano enemmän, vaan varoitan sinua rakentamasta tässä mitään närkästystä.—Tule, Jaakko! (Karri ja Jaakko menevät).

ESKO. Mutta minä sanon niinkuin Koiranojan Matti, miesmurhan tehtyänsä: me emme kuule lain uhkaavaa ääntä, koska sappemme paisuu ja koston hunajakaste mielessämme palaa. Niin se on, ja se on se synnin sitkeä juuri, joka istuu meissä, sen tunnustan, mutta en voi sitä auttaa enkä kovin lukuakaan pidä; sillä eihän ole minun syyni, että Aatami lankesi. —Kostaa tahdon tämän petoskaupan, tahdon tehdä tässä jonkun tuntevan päätösmerkin, oikein rossauksen, joka vähän keventäisi sydäntäni.—Mutta tahdonpa vielä haastella morsiamen kanssa. (Lähenee sivu-ovea oikealle.)

MIKKO. Yksi sana, Esko!

ESKO. Ei yhtään sanaa, Mikko! Korppioonit tänään rikerakkoot.—Aatteles, mikä päivä, mikä historia tämä! Vietänhän omia häitäni, mutta en olekkaan sulhainen niissä häissä, morsiameni on kaunis, kaunis kuin kukkainen niitulla, mutta kuitenkin ei ole hän minun morsiameni; puusuutarin oma hän on. Katsos, Mikko, se aatus taitaa polttaa.—Mutta tahdonpa jutella kanssaan muutaman sanan. (Menee sivu-ovelle). Onko morsian täällä? Tulkaas vähän tupaan tänne; minulla on teille jotain sanottavaa. (Kreeta tulee). Tunnetkos minua?

KREETA. Olettehan Esko?

ESKO. Esko, Nummisuutarin poika, kunniallinen mies, vaan ei kenenkään pilkka, vaikka yksi ja toinen tahtois häntä pilkkana pitää, mutta se ei käy konttoon!

KREETA. Mikä on tarkoitus tällä puheellanne?

ESKO. Vaimo, sinä olet minun pettänyt ja täyttänyt poveni kyykärmeillä, sisiliskoilla ja sammakoilla, kaikenlaisilla elävillä, jotka maassa matelevat tahi loiskivat. Sinä kukoistavan peltoni ohdake-maaksi muuttanut olet, vehnävellini tamppu-puuroksi tehnyt, ja koko mailman edessä tähtesi nyt hävetä saan.— Mutta rikosta seuraa rangaistus, ja omatuntos sinun rangaiskoon! Ei öitten lepoa sen rautanuija sinulle suoman pidä. Ja minäpä olen se painajainen, se pikimusta perkele, joka sinua öisillä likistelen ja nujiilen, ei, naputtelen, naputtelen, noin hiljaksiin kenenkään tietämättä. Jaa, piikaseni, tämä petoskauppa sinua vielä hampaattomana, keukkaleukana ämmänäkin nakerteleman pitää. Sanani muista.

KREETA. Minulla ei mitään tekemistä kanssanne, te hävytön mies!' (Menee oikealle).

ESKO. Hävytön mies! Hän, joka oikeutta myöten pitäisi morsiameni oleman, haukkuu minua nyt suut ja silmät täyteen. (Viskasee nuriin ruoka-pöydän).

MIKKO. Esko! Oletko mieletön? (Kreeta ja yksi naisista tulevat oikealta).

NAINEN. Herra varjele! Tuollahan makaa nyt kaikki; siellä herneruoka ja lihanpalat.

KREETA. Juokse kiireesti niitulle ja käske miehiä ylös! (Nainen menee). Hänen pitää saaman kyytinsä!

ESKO. Teemun viulu! (Ottaa viulun ja lyö sen murskaksi seinään).

MIKKO. Malta mielesi, Esko! haethan onnettomuuttas.

ESKO. Akkunat säpäleiksi myös! (Ottaa laattialta rahin, jolla hän särkee akkunan lasit). Kas noin, noin!

KREETA. Rientäkää! apuun, pian! Hän kukistaa koko huoneemme!

ESKO. Ja toinen akkuna sitten. (Särkee myös toisen akkunan).

MIKKO. Nyt saakeli sun perii kuitenkin. Katsos! Liikkeillä on koko miesliuta! Tänne, näetkös, juoksevat kaikkiin voimin.—Sinä olet myyty! (Esko panee kiireesti hatun päähänsä ja haarapussin olallensa).

ESKO. Tule peräs, Mikko! Minä menen nyt! (Juoksee pois, ja kohta nähdään miehiä hiasillaan hyppäävän perässä ohitse pirtin oven, huutaen ja menoten).

KOLMAS NÄYTÖS.

(Katu Hämeenlinnassa. Iivari pohmeloissa, istuu eräällä porttikivellä).

IIVARI. Mikä päivä lienee tänään? Luulen, maanantai, ja huomenna on Esko vaimonensa kotona häistä, ja täältäpä pöhnää tuliais-kestiksi varrotaan, mutta hukkaan. Kaikki on juotu, niin nauriskuorman hinta kuin sekä kodon että kylän säntirahat, ei äyriä jälellä löydy. Tyhjä on kukkaro, mutta täynnä on pää täynnä myrkkyä ja kirousta!—Nyt perkele on irti ja helvetin porstuassa seison minä ja rautahaaruihin kilinän kuulen sieltä kuumasta tuvasta. Uh! Tämä on ilkeätä! Sentähden kaik' katseleminen ja aatus pois, ja tahdonpa elää sen hyönteisen eloa, joka, tuskin syntynyt, poikia tekee ja kuolee, huolimatta, kuinka on talossa toimi. Maata silmäni katselkoon, katselkoon se tuota sannan-jyvää tuossa tuon toisen sannanjyvän vieressä!—Ken tulee? Hyvä enoni, Sakeri, juomatoverini tällä onnettomalla retkellä. Hän on paljon syypää siihen, että näin on nyt miehen laita. (Sakeri' tulee).

SAKERI. Kuinka jaksat poika ja mitä arvelet tässä?

IIVARI. Arvelenpa selvän miehen elon tässä mailmassa parhaaksi! Nyt koittaa mulle taase raittiuden päivä, mutta kauhistunpa nähdäkseni kaiken viheliäisyyteni tämän päivän täydessä valossa. Peijakas! Olis raittiuden liitto tässä, niin kohta pyhän lupauksen tekisin ja uutta uskallusta saisin, pukea taasen päälleni ihmishaamun!

SAKERI. Olin minäkin kerran jäsen raittiuden liitossa, mutta paninpa sisään apskeetin.

IIVARI. Olittepa kerran polisikin, mutta panitte myös sisään apskeetin!

SAKERI. Teinpä pienen, ihan viattoman sommauksen ja sen melkein ehdolla, koska ei miellyttänyt minua polisin virka.

IIVARI. Minä tiedän asian.

SAKERI. Sanoppas, mitä tiedät!

IIVARI. Te vaan vähän ryypiskelitte luvottomasti pois otettua viinaa sen miehen kanssa, joka viinan luvottomasti ottanut oli, ja jota junkkaria juuri teidän oli määrä kiinnisaattaa.

SAKERI. Niinpä tapahtui leppyisän sydämeni tähden! Taisinko kiristää kruunun hanskoilla häntä, joka mulle ystävällisesti ryypin tarjoi?

IIVARI. Ei kernaasti se, joka niin paljon ryypistä pitää!

SAKERI. En tehnyt sitä itse ryypin tähden, vaan sen ystävyden, sen hyväntahdon tähden, jota hänen tarjomuksensa osoitti.

IIVARI. Yhden ryypin ainoastaan saitte?

SAKERI. Sainpa, että olin aika tellukassa, sain vielä täytetyn matin taskuunikin!

IIVARI. Mitä on se, että luvottomasti jotain pois-otetaan?

SAKERI. Varastamista!

IIVARI. Mikä on hän, joka jotain luvottomasti pois-ottaa?

SAKERI. Varas.

IIVARI. Mikä on hän, joka varkaan kanssa yhtä pitää?

SAKERI. Varas! Mutta tässä on perin toinen laita.

IIVARI. Yleinen totuus on tämä: joka varkaan kanssa yhtä pitää, hän on varas! Mutta teidän asianne, niinkuin sanoitte, on perin toista laatua; niinmuodoin näin: te varkaan kanssa yhtä piditte, sentähden ette ole varas!

SAKERI. Sinä nokkaviisas nallikka, tiedä, että olen enos, että lepää kiireelläni enemmän kuin viisikymmentä talvea, ja sinä tahdot toki tutkistella minua, tahdot minua varkaaksi soimata. Mikä hävyttömyys!

IIVARI. Eno! Olemmehan olleet tähän asti oikein hyvät ystävät, ja yhdessä juoneet kaikki rahani, ja yhdessä, kuin porsaat pahnoissa, kieriskelleet ylisniskoin krouvin nurkissa. Pitäiskö siis nyt meistä tuleman vihan veljet jonkun sopimattoman sanan kautta, pikaisuudessa sanottu?

SAKERI. Sinä olet suuri kanalja; mutta minä en koskaan rakenna eripuraisuutta.—Ystävät siis vielä eteenpäin!—Sano minulle vakaasti: käskikö isäs minua Eskon tuliais-pitoihin?

IIVARI. Sen teki hän, mutta äiti kielsi.

SAKERI. Hyvä! Minä tulen kanssas, ja vietämmepä iloista tuliais-juhlaa maakyläisessä majassanne siellä nummella!

IIVARI. Mutta jos äiti ajaa teidän maantielle?

SAKERI. Ole sinä surematta siitä! Me olemme veli ja sisar, ja vaikka riitelemmekin, vaikka tappelisimme kuin koira ja kissa, niin olemme kuitenkin veli ja sisar!—Minä tulen kanssas. Nyt riennämme matkalle vaan. Missä on hevoises?

IIVARI. Porvari Nyylunnin kartanolla seisoo se luukasa, ruskea nahka päällä.

SAKERI. Se seisoo kuitenkin vielä!

IIVARI. Seisoo ja liikahdaakin välillä, josta nähdään, että kurja elää. Peijakas! sydäntä nipistelee, katsella eläintä korvat lotkassa ja roikkuvalla alihuulellaan, jota ei ketun kauvan vartoa tarvitse.

SAKERI. Minä annan sille uutta vireyttä; heiniä ja kaurjoja sen saaman pitää!

IIVARI. Onko teillä rahaa?

SAKERI. Vähän taisin itselleni toimittaa tuhansilla vaiheilla ja koukuilla.

IIVARI. Sitten teemme ne tärkeimmät ostokset!

SAKERI. Ei yhtään varaa ostoksiin, ei yhtään! Näillä rahoilla saamme vaan kaasia hevoiselle ja tuopin viinaa tiellä, jonka ostamme Puol'matkan krouvissa.

IIVARI. Kaikki hyvin, mutta minun ei kotiin lähtemistä!

SAKERI. Miksi haastelet lapsikkaita? Vikkelä mies itsensä suorittaa vaikeammastakin tempusta kuin tämä.

IIVARI. Mahdotonta tästä kiikistä päästä! Kuorman hinta on juotu, juotu on säntirahat, ja tässä toimessa olette te olleet minulle hyvin avulias!

SAKERI. Ja olenpa avulias vieläkin sua päästämään tästä pulasta!

IIVARI. Taidatteko saattaa minulle kymmenen riksiä?

SAKERI. En äyriäkään, siinä keinossa olen perin voimaton!

IIVARI. Ja ainoastaan tämä keino minun pelastaa taitaa!

SAKERI. Yksi toinen on jälellä vielä.—Kuule minua! Kotimatalla ryöstit meidät ryövärit perin pohjin ja löit meitä pahoin, että täytyi meidän viipyä jonkun päivän jossain metsätorpassa ja parannella haavojamme, ja niitä lahjoja on, Jumalalle kiitos, molemmilla meillä tarpeeksi sekä päässä että kasvoilla.

IIVARI. Sanokaat: viinalle kiitos!

SAKERI. Mutta mitä meinaat tuumastani?

IIVARI. Epäilenpä, että uskovat tämän historian.

SAKERI. Muuta eivät taida, kuin ohjat vielä leikkaamme poikki, ja teemme veitsellä Ruskon reiteen pienen viilloksen, jonka sai hän kärhämässä, koska tappelimme ryövärten kanssa. Kaikki tämä tekee asian hyvin uskottavaksi, ja omat ruvettuneet arpemme lyövät viimein naulaa kantaan, ole varma siitä!—Se on sanottu, ja hyvin kaikki onnistuu. Vakaalla mielellä lähemme nyt matkaan kotoas kohden!

IIVARI. Olkoon menneeksi! Juoneen suostun, onnistukoon tahi ei. Hiiteen menkään kaikki!—Eno, kuinka saisimme korttelin viinaa?

SAKERI. Ei enään pisaraakaan, ennen Puol'matkan krouvia!

IIVARI. Riennetäänpä sitte. Huikeasti, Eno! Mitä huolin minä!

SAKERI. Me lähemme, mutta muista, että käytät itses siivosti tiellä matkustavia kohtaan. Sinulla on äitis kuraasi ja mielenlaatu; hyvä kuraasi, mutta eipä hänen leveitä hartioitansa, voimaa ei enemmän kuin karpällä, ja vaaralliset ovat semmoisen miehen retket. Ei ketään, jota hän ei päällensä ärrytä, ei ketään, joka pelkäisi päällensä karata eikä ketään, jonka käsivartensa pitäisi matkan päässä; jaa, Iivari, sinun seuras on vaarallinen!

IIVARI. Lupaathan olla siivo kaiken tien!

SAKERI. Ole aina niin; usko minua, se on sinulta viisaimmasti!—Heikko tekee kaarroksia, nielee monta karvasta marjaa, monta huutisanaa, mitaten aina herjaukset vähäväkisyytensä mukaan, ja niin hän pujoo läpi mailman ehjimmällä nahalla kuin jättiläs, joka voimaansa luotti.

IIVARI. Mutta kas kuin sappi karvastelee!

SAKERI. Heikolla sekä on että ei ole sappea. Hän vasta silloin sen katkeruuden tuntee, koska hän tietysti on herra mielensä ylitse ja silloin on hän perkele; eikä ihme, hän ottaa vahinkonsa takaisin.—Usko mitä sanon: heikkous on onni, kuin vaan oikein sitä lahjaa käyttelemme.

IIVARI. Onni suurempi vielä, jos voima ja tarkkuus yhtä seuraisit. Olisin vahva kuin kontio, siivo kuin lammas ja viisas ja varova kuin kettu, pensaston tulisilmäinen heilahäntä, niin koskematta kuin noidan vasama kulkisin halki tuhannet mailmat.

SAKERI. Niin monta hyvää ei kernaasti yhdelle jaeta; se on elon laki!—Mutta tielle nyt, ja olkoon siunaus kanssamme! Vähän pelkään, kuinka matkamme päättyy!

IIVARI. Saisimme vaan tytön korean rattaillemme!

SAKERI. Mitä vielä, sinä könsikkä! Kun ei olisi meissä kahdessa jo kuormaa hevoiskaakillesi. Ei yhtään narssua rattaillemme, poikani, ei yhtään! Nyt menemme! (Menevät. Niko tulee vasemmalta, Eerikki oikealta).

NIKO. Terve, vanha toverini! Mitä uusia teidän kylästä?

EERIKKI. En tunne teitä!

NIKO. Vaikka yhdessä savikukkoja tehneet olemme varastelleet mäkimuijain kananpesiä ja niinkuin suokukot toinontoisemme tukkaa kiskoneet, tapelleet kuin aika pojat. Tunnenpa sinun, vanha kelmi.

EERIKKI. Kuka olen?

NIKO. Se suuri kanalja, Keihäskosken Eero!

EERIKKI. Kuka olet sitte sinä?

NIKO. Se vielä suurempi kanalja, Järvelän Niko, jos muistat häntä!

EERIKKI. No terve miestä!

NIKO. Tässä kopero, sinä mannermaan turvikko!

EERIKKI. Elä helkkonas likistä niin kovin!

NIKO. Nyt on maamyyrin kääppä merikravun saksissa. Jaa jaa, opetanpa miestä tuntemaan entisiä ystäviä.

EERIKKI. Ken peijakas olis tainnut nähdä Nikon muotoa tuon partavihon takaa?

NIKO. Tämä on vaan turha ripsu sen suhteen, jota pari vuotta sitten kannoin, ja joka ulettui aina polvilleni ales. Se naiset hulluiksi tehdä tahtoi; käydessäni kaupunkien kaduilla olipa heitä aina jälesssäni ääretön liuta, niinkuin lukematon lauma pientä kalaa, valaskalan pyörrevettä seuraa, koska meren jättiläs, kuin kumottu laiva, laineita kyntelee. Olipa se parta, ja katkerasti kadun vielä, että niin kevytmielisesti siitä erosin. Mutta mitä ei tehdä rahan tähden?

EERIKKI. Mitä teit sinä rahan tähden?

NIKO. Myin soman partani hatun-töyhdeksi Turkin sulttaanille, ja sataan piastiin, mieletön, sen mennä annoin.

EERIKKI. Mutta toivothan sen kasvavan ja ehtivän saman mitan kerran vielä?

NIKO. Ei kasva se enään tätä pidemmäksi, sen kauppa pilasi; sillä lahja-kalua ei myydä saa, ja parta on pyhä lahja, jonka alku ja juuri on ylhäällä; korkeudesta sen kasvanto riippuu, päinvastoin esimerkiksi pilviä tuolla taivaan alla, joiden karttuminen riippuu siitä kohdasta, kuinka paljon sumua, josta pilvi syntyy, nousee alhaalta ylös. Ei, entistä partaani en takaisin enään saa; mutta lohdutanpa itsiäni toki sillä kunnialla, jossa hän nyt heiluu. Tiedäthän mua ahneeksi kunnialle, ja aatteles: miljoonittain päitä nyt kumartele partaani, joka Turkin keisarin kiireellä keikkuu!

EERIKKI. Sano minulle vakaasti, oletko ollut sinä Turkin maalla?

NIKO. Sen pääkaupungissa hummannut olen kuukausia kolme, ja iloinen, peijakkaan iloinen oli se aika. Joka päivä siellä uhrijuhlaa vietettiin, ja siinäpä kaikkia yltäkyllin; siinä sianlihaa, peloittavan lihavaa, syötiin ja kalliita viiniä juotiin niin paljon kuin kutakin miellytti. Öisiltä taasen naisten kanssa tanssittiin ja kaikenlaista uisakkaa lyötiin, ja pulskeita ovat Turkin tytöt. Pää ja rinta on heillä aina peitossa, mutta rinnasta polviin ovat he ihan paljaat.

EERIKKI. Paljaat?

NIKO. Alastomat juuri; mutta polvista alespäin alkaa taasen mustat sukat, ja jaloissaan on heillä punaiset kengät.—Juuri niin, niin eletään Turkin maalla, eletään, kuin vuohet huhdassa; ja ikäväksi pisti sieltä seilata pois. Roomiin sieltä seilasimme, mannaa ja hunajaa lastina, ja tultuamme tähän mailman-kaupunkiin meitä kohtasi kova pauhina ja ryske. Tiedä, että vietettiin siellä paavin häitä, ja juuri täksi juhlaaksi oli manna- ja hunajalastimme tilattu itäisiltä mailta. Sentähden olimmekin hyvin tervetultuja vieraita, paavi itse ja morsiamensa kiitit meitä sydämellisesti ja käskit meitä kaikella muotoa vaan pysäymään häihinsä. Otimmepa käskyn hyväksi ja hummasimmepa nytkin aika tavalla, kunnes viimein taasen tuli meille aika purjehtia pois. Täydessä tohussa jätimme Roomin ja kovin oli laivamme lastattu, synti-kuiteilla ja sideavaimilla. Kirjeet tuli meidän jättää Hispanian maahan, mutta avaimet viedä Englantiin. Niin teimme myös ja Englannista purjehdimme taasen pohjaan, sen napaan kivihiihi-tervaa kaatamaan; sillä se on Englanti, joka maan akselin tervassa pitää. Laiva, jolla seilasimme, mailman hirvein oli; sen kromeli, tervaa täynnä, kuin puinen jättiläis-linna meressä uiskenteli ja maston kärjet pilviä piirsit.—Mutta onni kova meitä kohtasi toki. Jäävuorten keskellä pohjan synkeillä merillä eräs valas-kala, mailman hirvein, meitä tervehtimään kävi ja hännällensä laivamme kyljen auki löi, jotta rupesimme vaipumaan, ja juuri tätä peto tavoittikin häntä-iskullansa, sillä vaipuessamme hän miehistä yhden toisensa perään nielasi, mutta pelastuinpa minä. Ylös mastoon kiipesin kuin orava—laiva oli herennyt vaipumasta, ehkä tervan tähden—huipun ehdin viimein ja pilvien rajalla istuin, sallimustani vartoen. Ja niin lähestyi mua musta ukon-pilvi, minä loiskasin sen niskaan, ja jyristen ja tulta iskein se minun Englannin kiiituvuorille takaisin vei. Läksinpä sieltä kotimaahan taasen, ja tässä seison nyt!

EERIKKI. Mutta merimiestä, joka laivastansa karkaa, uhkaa kova rangaistus!

NIKO. Sen olen kärsinyt; kymmenen päivää vettä-leipää Turun linnassa söin.

EERIKKI. Se ei tyijä; kovemmat ovat asetukset siinä kohdassa!

NIKO. Mitä? Luulenpa, että olet tullut oikein lakimieheksi!

EERIKKI. Tunnenhan, mitä yleisesti lautamiehen tuntea tulee!

NIKO. Sinäkö lautamies? Suurin hulivili nuorna ollessamme, eikä maa-lappua omaa jalkamme alla sinulla enemmän kuin minullakaan!

EERIKKI. Ystäväni, siitä asti, koska erosimme, on elämäni kertomus lyhyesti tämä: Eräs tyttö, talon perillinen, korea ja nuori, taisi ihastua minuun, hurjapäähän. Niinpä tapahtui. Minä nain hänen, unohdin lasin, tein ja toimitin ja parhaaksi kääntyi kaikki. Arvoni pitäjässä eneni päiväpäivältä, ja lautamieheksi määrättiin poika viimein, josta, ymmärräthän, pöyhistyin kuin kalkkuuna-kukko!

NIKO. Sinulla on liian paljon järkeä kalkkuunaksi.—Siis tuli sinusta mies, ja, niinkuin tuntuu, oiva. Hyvin sinulle! Minä myös yhtä ja toista kokenut olen, olenpa monessa huhmarissa pehmitetty, josta kaikesta pitäisi seurauksen oleman: perään-aatus, mutta Jumal' tiesi toki, missä nahkani viimein naulitaan!—Kuitenkin, neuvot eivät ole kaikki vielä, se muuttumaton, vakaa aika mittailevi vielä sylihini ijäisestä langastansa, vielä nousee päivä toisen perään ja sydän raikkaasti rinnassa lyö; kaikki taitaa hyvin päättyä vielä! Seisonhan taasen isänmaani kamaralla, ja onneani kiitän tällä hinnalla päästyäni sen turvetta polkemaan vielä.

EERIKKI. Sitähän ihmettelen, että pulasta itsesi niin helposti suoritit.

NIKO. Tämä on asia: Tuli minun kertoa oikeuden edessä retkistäni ja menoistani karkutiellä, ja kerroinpa tuomarille, ihan samoin kuin äsken sinulle, matkani merellä, ja tämä ilautti ankarasti koko oikeus-kuntaa, ja olenpa varma siitä, että juuri tämä juoni nahkani pelasti; sillä panipa tuomari esiin kaikenlaisia lievittäviä kohtia asiassani ja, niinkuin sanoin, kymmenen päivän vesileipään karkurin tuomitsi vaan.

EERIKKI. Nytpä taidat sanoa sitäkin leipää syöneekses, ja likistipä, luulen, nämät päivät vähän miehen kärsimystä.

NIKO. Ei yhtään hätää, Eero!

EERIKKI. Olethan harras tupakkimies!

NIKO. Siihenkin seikkaan neuvo pian keksittiin. Palanutta leivänkuorta rikki jauhettiin, siihen puoliksi tuhkaa sekaan, ja nuuska oli valmis, oiva vapsriikin nuuska. Talvista aikaa taasen ei ensinkään hätää sen, joka mälliä pureksii; joutuupa sisään haapanen halko, sen kimppuun kohta miehet niinkuin jänikset, ja pian on jokaisen poskessa aika märepala, ja käypä se laatuun tupakin puutteissa. Sanalla sanoen, koko elämä vesikojussa käy laatuun, vaan että kaasi on joteskin tiukka. Olinpa valmis toki kärsimään enemmän, paljon enemmän päästäkseni kurjan tyttärenti luoksi, joka, niinkuin kuullut olen, on nyt suojaton, ilman äitiä ja isää.

EERIKKI. Olet siis kuullut vaimos kuolon?

NIKO. Albionin rannalla sanoman sain, muistelin, mitä tehnyt olin, ja kotimaahani kohta purjehdin.— Eerikki, sinä kaiketi tiedät, missä ja kuinka tyttöni nyt elää!

EERIKKI. Äitinsä kuoltua, perintönsä, niin huone kuin irtain tavara, myytiin huutokaupassa; suutari Topias, lähin naapuri, esimieheksensä joutui, ja haltuunsa otti hän sekä tyttärenti että tyttärenti rahat. Kuinka rahat ovat käytetyt, sitä ei tietä, mutta niinkuin orja on tyttö raiska saanut työtä tehdä suutarin huoneessa.

NIKO. Tulenpa kohta ja sun pelastan ja suutarin tilintekoon vedän. —Muistatko jotain kummallista jälkeensäätöstä siltä vanhalta korpraalilta, säätoöstä joko tyttärenti tahi suutarin pojan hyödyksi, aina ken ensin heistä joutuisi naimisiin?

EERIKKI. Asian tiedän! Kaikki näyttää toki käyvän suutarin pojan hyväksi. Hän on nyt parhaillaan naimaretkellensä, jonne vanhempansa kiivaasti joudutit häntä, estäin tytärtäsi saamasta Kristoa, eräs nuori seppä, oiva mies. He tiesit, kuinka toimitit.

NIKO. Sen tiesit; mutta kulta on multa. Sinä Kristus saat; naittajas on tässä. Sua himoon nähdä, Jaana-kynäsein.

EERIKKI. Seuraa minua, niin pääset kyydillä, mutta tiellä viivymme toki kaksi tahi kolme päivää. Asiaini tähden täytyy mun koukku tehdä!

NIKO. Suoraan kotokylää kohden koukkuja tekemättä!—Nyt, toverini, hyvästi!

EERIKKI. Pian taasen toinen toisemme kohdataan!

NIKO. Niiden tuttavien mäkien, kivien ja kantoin vaiheilla.—Hyvästi jää! (Menevät kumpanenkin eri haaralle).

VÄLIVERHO.

(Puol'matkan krouvi. Kummallakin sivulla vähäinen pöytä. Oikealla istuu Sakeri ja Iivari, viinaputelli ja lasit edessä; vasemmalla sivulla Niko olvihaarikan ääressä).

NIKO (itseksseen, juotuansa haarikasta). Saakelin väsyksissä vaan; mutta eihän ole merimiehen työ, mäkestä maantietä mittailla, tomussa ja pöllyssä.—Peijakas! kangistuuhan miehen kintut kuin ajetun jäniksen, enkäpä tiedä koska matkani päässä olen, ellen pääse jonkun maanmoukan reteliin. Mutta meneepä tähän haarikkaan viimeinen äyrini, ja sitten on puhdas hyvä.—Mutta hätää ei vielä, ei yhtään; aika neuvoja antaa. (Juo). Mitä narriahan lienevät nuo kaksi tuossa pöydän ääressä?

IIVARI. Aatelkaas perään, eno Sakeri, tänä ehtoon, juuri tänä ehtoon tulee Esko kotiin naimaretkeltänsä nuoren vaimonsa kanssa, mutta minä, jonka, niinkuin tiedätte, piti tuoman höystettä jälkihäihin, olen tässä kahdella tyhjällä kouralla. Kirkas tuli ja leimaus, eno Sakeri!

SAKERI. Kaikki käy hyvin, jos teemme niinkuin olen sanonut. Luota minuun vaan, Iivari poika! Kaikki käy hyvin! (Iivari ryyppää).

NIKO (itseks.) Suutari Topiaksen nuorempi poika ja Martan veli; nyt tunnen seuran!—Näyttää kuin ei olisi laitansa juuri niinkuin pitäis. (Krouvari tulee).

IIVARI. Mitä sanot, krouvari, sinä hyväntahtoinen ihminen, niin avulias kaikkia vastaan; mutta saatpa palkkas viimeisenä päivänä sinäkin, täyden palkkas saat, sillä sinä pientä janoovata lähimmäistäs täällä juottanut olet!

KROUVARI. Hi hi hi! sinä veitikka!—Mutta onpa minulla teille jotain ilmoitettavaa.

IIVARI. Mitä? Eikö ole kaikki maksettu?

KROUVARI. Kaikki maksettu!

IIVARI. No, mitä mutiset sitten?

KROUVARI. Mutisenpa, että jos tahtois nyt onni, niin taitaispa hän antaa meille aika potkauksen!

IIVARI. Jos hän potkais sinun helvettiin, niin olispa se meille kaikille onni suuri!

SAKERI. Nyt olet päissäs, Iivari!

IIVARI. Siitä kiitan krouvaria, sitä Pelssepuupin tullimiestä!

SAKERI. Kitas kiinni, poika!

KROUVARI. Ei, hyvä vieras; sanavalta on tässä kaikilla ja lupa leikin-laskuun! Ei mitään vaaraa, vieraani, ei yhtään!

SAKERI. Haastelittepa jotain onnen potkauksesta, mikä oli tarkoituksenne?

KROUVARI. Asia on tämä: niinkuin kerrotaan, on näillä seuduilla ihan äskettäin nähty se suuri varas, joka eräältä ulkomaan kreiviltä varasti niin äärettömän summan, ja jonka kiinniottajalle luvattiin seitsemän sataa riksiä.

SAKERI. Milliseksi kertoivat miehen muodon?

KROUVARI. Keritty, tumpuri tukka, pieni piikkiporta, ja musta pilkku lähellä vasenta sierainta!

IIVARI. Niinkuin naulaan!

SAKERI. Sama mies!

KROUVARI. Pitäkäämme tarkka vahti; hän ehkä astuu huoneeseni pianki. Ja jos saisimme pojan kiinni, niin eikö olisi se onnen potkaus?

SAKERI. Aika potkaus!

IIVARI. Joutuisi hän kynsiini vaan, niin nuoriin panisin miehen kohta, istuttaisin hänen koreasti rattailteni ja riemuten kotoa kohden karsisin rahakuormallani, ja sitten nimismiehelle hänen kanssaan!

NIKO (itseks.) Tuhat tulimmaista! Johtuupa mieleeni kuje, saakelin lystikäs, ja taitaa minulle vielä antaa ilmatteeksi kyydin kotia, jos se vaan onnistuu.—Koettaa kelpaa! Päin tuuleen vaan, Niko, ja ole yhtä sukkela kuin ennenkin!—Krouvari auttakoon minua juonessa. (Krouvarille). Kuulkaatpa, isäntä!

KROUVARI. Kernaasti.

NIKO (mennen erillensä krouvarin kanssa). Luullakseni, ette tunne minua?

KROUVARI. Näen teidän ensi kerran!

NIKO. Erehdys, isäntäni. Monta kannua olemme yhdessä tyhjentäneet!

KROUVARI. Sitä en muista. Sanokaa nimenne.

NIKO. Jos tempaisitte pois tämän parran, niin luulenpa, että löytäisitte sen takaa entisen Järvelän Nikon kasvot.

KROUVARI. No koira vieköön! (Kättelevät).

NIKO. Mutta hiljaa, isäntä!—Minulla on mielessä vikkellä, viaton juoni, johon pyydän teidän apuanne!

Nyt käymme porstuakamariinne, ja minun ajaessani tätä partaani, te keritsette tukkani ja annatte päälleni toisen takin ja hatun. Leukapäähänäni jätän piikki-parran ja teen pienen, mustan pilkun nenäni viereen, ja se suuri varas on valmis. Minä astun taasen sisään, nuot tuossa ottavat minun kiinni, ja sitokoot minun nuoriinki, se ei tee mitään, mutta kotia pääsen vapaalla kyydillä. Ja aatelkaas: se nauru ja riemumeteli sitten kaikelle tälle!

KROUVARI. Tuo taitaa olla saakelin vikkelätä, mutta katso, ettei saata se sinua pitempiin kiusauksiin. Taidatko kohta ja varmaan toteennäyttää kuka olet?

NIKO. Kuinka hyvänsä, mutta enpä ylen-anna tätä juonta jonkun pienen kiusauksen tähden, ja toiseksi, niin varkauden tapahtuessa istuin minä Turun linnassa, söin vettä-leipää ja Turkuun tulin suoraan Engelsingmannin laivalta.

KROUVARI. Hyvä! Me käymme käsiin!

NIKO. Malta! (Korkeammalla äänellä). Mitä olen velkaa?

KROUVARI. Kuusi kopekkaa, hyvä vieras!

NIKO (maksaa). Nyt hyvästi!

KROUVARI. Onnea matkalle! (Niko menee).

IIVARI. Mielisinpä tietää, mikä partaleiju tuo oli!

KROUVARI. Jos oikein muistan, niin on hän merimies. (Katsellen ulos akkunasta). Sille näyttää käymisensä myös.

IIVARI. Hän näytti minusta kuin kelpaisi hänelle toisen miehen koni.

KROUVARI. Minä luulen hänen kunnialliseksi mieheksi. (Menee).

SAKERI. Mutta nyt lähemme, poikani!

IIVARI. Mitä kohden?

SAKERI. Kotoa kohden, tiedäthän!

IIVARI. Ei koskaan!

SAKERI. Mitä sanoit?

IIVARI. Ei koskaan, eno Sakeri, ei koskaan kotoa kohden!

SAKERI. Mihien sitten?

IIVARI. Hirteen!

SAKERI. Poika, pidä suusi, sanon minä, semmoisista puheista!—Hei! olethan vielä nurrumielissä, vaikkas olet jo kumonnut usean ryyppin!

IIVARI. Kaikki on nyt entistä toisin, kaikki edestakaisin, nurinniskoin, niinkuin Jaakkolan muorin tallukka. Ei askelta, ei hiiren tolaakaan enään menneitten päivän muotoista. Ennen, nieltyäni kaksi, kolme ryyppiä, olinpa iloinen ja kielevä kuin pääsky, mutta nyt, vaikka kauhalla kitaani kaataisin, niin harmaiksi käyvät silmäni vaan, ja entisen suloisen liehauksen sijaan tunnen nyt ainoastaan tuommoisen humajavan sekamelskan päässäni, ja mieli on aina musta kuin viinapannun kylki.

SAKERI. Hiiteen kaikki mielen mustuus, me ruoritamme itsemme tästä retkestä kuin enkelit. Asiat käyvät hyvin, peijakkaan hyvin, eikä yhtään syytä päätä kallistella!

IIVARI. Kaikki hyvin, jos toimitatte minulle kymmenen riksiä!

SAKERI. Ennen taidan kääntää auringon juoksun, kuin saada sinulle kokoon kymmenen riksiä!

IIVARI. Mutta juuri sen summan tekee sekä kuorman hinta että kylän säntirahat yhteiseen, jotka me yhdessä olemme juoneet kaikki viimeiseen äyriin!—Pitihän minun ostaa Leenan-Kallelle kruutia ja haulia linturahoillansa, Anna-muorille naulan nuuskaa munien edestä, Ali-talon Maija-rukalle naula kahveeta—ja puoli sokeria, ja virolais-ukko Hanssulle kaksi naulaa tupakkia ja kolme ryssän-limppua, ja monta muuta säntiä vielä. Herra armahda minua! Minä olen hukassa!

SAKERI. Kaikki ottivat ryövärit, kaikki!

IIVARI. Se konsti ei kestä. Kerrottaisi minulle tämänkaltainen historia, niin uumoisinpa kohta toista ja arvaisin pian asian oikean laadun; ja tiedänhän löytyvän muita yhtä viisaita kuin minäkin. Ei, tämä vale ei pelasta meitä. Hummaustamme Hämeenlinnassa, jonka niin moni todistaa taitaa, ei voida salata, ei millään voimalla; se tulee tietyksi!

SAKERI. Mutta malta, että silloin on jo ajan vileä käsi ehtinyt tulla väliin, asia jymisee heikeesti kuin kaukainen ukonilma, ja siksi on kentiesi uusia neuvoja keksitty paranteeksi kaikelle; mutta jos me nyt kohta sanoisimme alastoman totuuden, niin tiedä, että paukkuu, ja karttakaamme vasamaa!

IIVARI. Se vasama on tervapamppu.

SAKERI. Mutta siitä ei yhtään pelkoa, jos vaan oikein käytämme sukkelan neuvoni!

IIVARI. Huono neuvo! He ehkä tietävät jo kaikki.

SAKERI. Mahdotonta.—Tielle nyt vaan, poikani!

IIVARI. Ei!—Kymmenen riksiä tänne!

SAKERI. Sitä en taida!

IIVARI. Teidän täytyy, en päästä teitä muutoin. Te tähän hävitykseen mun narranneet olette, teiltä tulkoon apu myös!—Kymmenen riksiä, eno!

SAKERI. Sula mahdottomuus! Ota niskani ennen!

IIVARI. Olkoon menneeksi! Niska maksakoon kaikki; juuri niin aattelen minäkin, ja nyt seuraamme minun neuvoani, nyt lähemme koreasti hirteen molemmat, yhdessä menemme, seuraa teemme aina kuolemaan asti!

SAKERI. Vaiti, Iivari, vaiti!

IIVARI. Sittenpä vaikenemme ja nukumme makeasti, ja suokoon Jumal', että taidamme molemmat riippua samassa puussa; sentähden mennään nyt ja etsitään joku väärä-oksainen, järeä, kaikin tavoin sopiva mänty. Itse työssä, työssä viimeisessä, lupaan auttaa teitä, miestä vanhaa, ja sitten vasta pidän huolta itsestäni, ja enpä tarvitse apua minä, taidanpa silpoa kuin tikka.—Nyt mennään, eno!

SAKERI. Poika!

IIVARI. Te luulette mun lyövän leikkiä, että kuuluu puheeni hieman niin. Nojah! taidanpa leikitä keskellä kuolon kurimusta, taidan nauraa Manalaista vasten partaa; sillä niin on luontoni. Mutta onpa aikeeni vakaa, järkähtämättömän vakaa. Kuoloon menen! Tunnin päästä mua taitaan polttopuuna pistää kattilan alle.—Mustaan kuoloon. Mutta ensin pitää teidän saaman hyvin ansaittu osanne! (Uhaten Sakeria). Tämän nyrkin nimessä! Te olette ollut minulle perkele, kiusaava pimeyden enkeli!

SAKERI (käyden pelästyen ovea kohden). Älä, Iivari, älä! Minä huudan krouvarin avuksi! (Niko, tukka keritty, piikkiporta leualla, pieni pilkku lähellä vasempaa sierainta ja toinen hattu ja takki päällä, astuu sisään. Sakeri katselee häntä suurilla silmillä).

SAKERI (itseksseen). Se on hän!

IIVARI (itseksseen). Seittemän sataa riksiä, jos vaan onnistuu!

SAKERI (itseksseen). Mailmani rupeaa valkenemaan!

IIVARI. Siinä on minulle pelastuksen kallio! (Sakeri ja Iivari tekevät tärkeitä viittauksia toinen toisellensa. Iivari asettaa itsensä ovelle).

NIKO. Onko talossa viinaa?

SAKERI. Sepä kysymys. Tämä on krouvi, iloinen krouvi. (Itseks.) Hikoonpa ankarasti. Jos nyt vaan kaikki kävis hyvin!

NIKO. Missä ovat tämän huoneen haltiat?

SAKERI. Krouvari tulee kohta; olkaa hyvä ja vartokaa!

NIKO. Aikani on tärkki!

SAKERI. Ei niin, ettette hetkeä levätä jouda.—(Itseks.) Se on hän!

NIKO. Meillä on kaunis ilma!

SAKERI (itseks.) Ko'okas mies. Minä tulen kovin levottomaksi! (Ääneensä). Se käy laatuun, se ilma!

IIVARI (itseksensä ovella). Onnetar, sua rukoilen, näytä mulle etupuoles kerran vielä, hetken aikaa sen loistaa anna! Näytä edes pieni vilaus, minä rukoilen!—Kaikki käy hyvin!

SAKERI. Suokaat anteeksi: mistä kaukaa on vieras?

NIKO. Naantaalista!

SAKERI. Mihin kulkee tie?

NIKO. Naantaaliin!

SAKERI. Kotomatkalla siis!

NIKO. Kotomatkalla Käkisalmen kaupungista!

SAKERI. Arvattavasti ovat hyvin tärkeät asiat teitä pakoittaneet tälle matkalle?

NIKO. Kuolihan multa täti siellä, ja luulin saavani periä ämmän, mutta, saakeli soikoon! tulenpa takaisin tyhjempänä kuin mentyäni. Miehensä sukulaiset veivät kaikki ja minun haukkuivat he hyvän omaksi; sillä kaikkialla, hyvät ystävät, vääryys parastansa koettaa!

SAKERI. Kohtaloonne surkettelen. Ja käynyt olette kaiken tien?

NIKO. Käynyt kuin Jerusalemin suutari!

SAKERI. Ei konttia selässä eikä nyttyä kädessä?

NIKO. Köyhä saatana, köyhä saatana!

SAKERI (itseks.) Ei yhtään epäilystä enään! (Häristää nyrkkiinsä, varoittaen Iivarille. Ääneensä). Lait ja oikeudet ovat kiivaat, hyvä naapuri; näyttäkää minulle passinne!

NIKO. Mitä huolimme passista; olemmehan Suomalaisia kaikki!

SAKERI. Tosin haastat kieltämme, mutta ken taitaa vaan siitä sua vanhoa Suomalaiseksi? Ja luulenpa havaitsevani niinkuin jotain vierasta murrosta puheesi laadussa.—Näytäppäs minulle passis, mies! (Niko katsahtelee levottomasti ympärillensä). Passi!

NIKO. Sinä et taida sitä lukea!

SAKERI. Taidan, jos se vaan on äitimme kieltä!

NIKO. Se on ruotsia!

SAKERI. Näytä se kuitenkin! (Niko juoksee ovea kohden, Iivari ja Sakeri karkaavat päällensä. Sakeri huutaa).

IIVARI. Seis, mies! (Kaikki kolme yhdessä kimpussa kiertoilevat rynnistellen ympäri teateria).

SAKERI. Pidä kiinni kuin kuolema, Iivari, pidä kiinni! (Krouvari tulee). Köysi tänne, krouvari! Jumalan tähden, köyttä ja nuuraa tänne!

KROUVARI. Paikalla paikalla! Elkäät laskekaa häntä! (Menee).

SAKERI. Iske häneen kyntesi, Iivari! Elä hellitä, elä hellitä!

IIVARI. En hellitä; en, vaikka lapani lähtis kylkiluita myöten. (Aina tuimempi temmellys).

SAKERI (valittavalla äänellä). Hän pääsee meiltä karkuun, karkuun hän meiltä pääsee. Rientäkää apuun meitä kaikki ihmiset! (Krouvari tulee nuoran kanssa).

KROUVARI. So, so, hiljaa, junkkari! (Ottelus pysäytyy). Sinä hukkaan ponnistelet, mies parka!—Käpäleet koreasti tänne vaan!

IIVARI. Antakaas nuora minulle! (Sitoo Nikon kädet nuoriin).

KROUVARI. Vain niin, tässäkö on nyt lintumme, ja niin pahasti takerrettuna paulaan? Ahaa, sinä veitikka! (Itseks.) Peijakas! kuinka hän taitaa pitää vakavan suun!

NIKO. Elä sido niin kovasti!

KROUVARI. Eläpäs sentään kiristä pahoin kurjan saatanan käsiä!

SAKERI. Niin kuitenkin, että istuvat kiinni, kiinni kuin kruuvi-penkissä!—Haa, onpa mies kädessämme kuitenkin ja seittemän sataa riksiä!

IIVARI. Seittemän sataa riksiä! (Niko tekee äkkinäisen rynnistyksen tavoittaen ovea kohden, Sakeri huutaa; kaikki karkaavat päällensä estäen pakonsa).

IIVARI. Ei juuri niin, poikani!

SAKERI. Siivosti vaan! Saatpa muutoin korvillesi!

NIKO. Noh, olenpa siivo, siivo kuin lammas!—Olkoon menneeksi ja tulkoon mitä tuleman pitää! Suru ja murhe ei luontooni kuulu.

SAKERI. Mielisitkö sanoa meille nimes?

NIKO. Nimi seisoo passissa!

SAKERI. Missä on passis?

NIKO. Povitaskussani!

SAKERI (ottaa taskusta passin). Hyvä hyvä! Tämä tulee sulle kalliiksi passiksi; sillä hyvin tietysti on se oma kättes työ.—Se pistetään talteen! (Panee passin omaan taskuunsa).

NIKO. Mutta mitä aivotte nyt parhaakseni?

IIVARI. Panen sinun koreasti rattaille ja kyyditän kotiani ja siitä saatan sinun meidän pitäjän vallesmannin haltuun!

NIKO. Minkävuoksi hänen haltuunsa?

IIVARI. Miksi kysyt syytä, jonka tiesit ennen kuin me?

NIKO. En tiedä syytä; viaton olen kuin taivaan tähti!

KROUVARI. Ha ha ha!

SAKERI (itseksään). Hävytön vintiö mieheksi. Tahdonpa hieman ilveillä kanssaan. (Ääneensä). Minä kysyn sinulta, mies: tunnetko yhtään ulkomaan rikasta herraa?

NIKO. Monta!

SAKERI. Tässä Suomessa?

NIKO. Monta!

SAKERI. Niin niin! Mutta yhdeltä varastettiin ankara rahasumma, ja sentähden kysyn sinulta nyt jos tunnet yhtään suurta, suurta lurjusta?

NIKO. Yhden tunnen parhaasta sortista, ja hän ehkä hoitaa sitä kadonnutta rahasummaa!

SAKERI. Miehen muoto?

NIKO. Pää on kiireeltä otsaan niinkuin kapin paljastama, alipuolella otsaa kaksi pientä, punaista silmää killistelee, ja oikean alla on parhailtaan joku keltasininen koristus; muutoin on kasvoillansa nauriin haamu ja viinan karva. Se on miehen muoto, ja, sen takaan, suurimman lurjuksen muoto maapallon päällä!

IIVARI. Enon kuva. Minä julmistun. Mitään lurjuksen elkeä ei ole laki vielä koskaan tainnut oikein saada Sakerin päähän. Minä julmistun enoni puolesta!

SAKERI (Nikolle). Sanoitko mun varkaaksi?

NIKO. Sanoinko sun varkaaksi?

SAKERI. Kysyinpä sinulta: sanoitko mun varkaaksi?

NIKO. Kysyinpä sinulta: sanoinko sun varkaaksi?

SAKERI. Sen teit, päävaras!

NIKO. Se todista, ja todista myös että olen päävaras!

IIVARI (itseks.) Enemmin tätä lajia, enemmin!

SAKERI (itseks.) Ryökäle!

IIVARI. Eno, me teemme tamppua tuosta häpeemättömästä miehestä!

SAKERI. Ei, Iivari! Miksi olisimme lapsekkaita ja saattaisimme tuhon narrin puheista?—Mutta onpa hän hieman vikkeläkin. Hi hi hi! Totisesti, hieman, ja saakoon hän ryyppin siitä! Yksi ryyppi, krouvari, yksi ryyppi miehelle! (Krouvari kaataa Nikon suuhun ryyppin). Jokainen neron merkki, vaikka pieni kuin saivar, pitää oikeutensa saaman; ei auta! Ja sukkeluuspa tämäkin, ehkä joteskin laiha. Noh, se taitaa kuitenkin ansaita ryyppin!—Iivari! Onpa aika lähteä, ja riemuten nyt lähemme; kotiasi, sen tiedän, nyt halaat päästä, ja äsken vielä pelkäsit lähestyä sitä! Vilauksessa kaikki muuttui.

IIVARI. Äsken köyhä niinkuin rotta, nyt seittemän sadan riksin mies! Pelkäisinkö kotoa nyt, vaikka olisin hävittänyt kymmenen kertaa enemmän?

SAKERI. Me tulemme sinne kuin herrat!

IIVARI. He ottavat mun vastaan kuin patruunan!

SAKERI. Hyvin kaikki!—Mutta rientäkäämme!

KROUVARI (itseks.) Mielinpä vähän lisätä tämän leikin hulluutta. (Ääneensä). Suokaat anteeksi; mutta malttakaat: mies otettiin kiinni minun huoneessani, ja itse kiinniottamisessa teitä autoin myös; pyydänpä sentähden tulla osalliseksi luvatus palkinnon kolmannesta osasta.

IIVARI. Huuti, krouvari!

SAKERI. Tydy viiteen riksiin!

KROUVARI. Naapurini, muistakaat, mikä on oikeus ja kohtuus! Minä pyydän kolmatta osaa, enkä ansaitsematta.

IIVARI. Mene hiiteen, krouvari! Tahdotko pilata onneni, sinä saatana keskellä sinisiä liekkiä?

SAKERI. Hiljaa hänen huoneessansa! (Erittäin Iivarille). Annas kuin minä kuitaan hänen! (Menee krouvarin kanssa sivulle). Neljän silmän välillä taitaan sanoa ja tehdä mitä hyvänsä. Sen tiedätte?—Kuulkaatpas: Minä olen mies, joka on kappaleiksi purrut hävyn pään ja varoiksi parkinnut selkänahkani tuuman paksuksi, ja taidan siis tehdä ihmeitä, jos tarvitaan.—Uskokaa, mitä sanon, ja kuulkaatpa vielä: jos ette kohta luovu kaikista vaatimuksistanne tämän vangitun miehen kautta, niin tulee huoneenne leimahtaman pitää joku pimeä syksy-yö, olkaat varma siitä.—Minä olen vimmatuilta kohtauksilta kiusattu mies!

KROUVARI (pelästyvinään). Suokaat anteiksi, jos olin nenäkäs! Minä rukoilen!

SAKERI. Sinä et ensinkään tahdo sekautua tähän asiaan?

KROUVARI. En äyriäkään pyydä!

SAKERI. Kuule, Iivari, mitä hän ilmoittaa!

KROUVARI. En äyriäkään pyydä!

IIVARI. Se on häneltä viisaimmin tehty.

SAKERI.. Nyt on meitä vaan kaksi osamiestä!

IIVARI. Kaksi! Kutka ovat he?

SAKERI. Minä ja sinä, tietysti. Kun veljekset me jakaamme palkintosumman; kolme sataa viisikymmentä kummalleki tulee.

IIVARI. Minä julmistun uudestaan!

SAKERI. Sinä juonikas nallikka, emmekö häntä yhdessä ottaneet kiinni?

IIVARI. Minäpä hänen hallitsin ja minun hevoiseni ja rattaani saattaa hänen kruunun korjuun!

SAKERI. Enkö auttanut sinua miten jaksoin?

IIVARI. Sentähden langetkoon teille viisikymmentä.

SAKERI. Puoli kummalleki, poika, puoli kummalleki.

IIVARI (käy Sakerin kaulukseen ja uhkaa häntä veitsellä). Kannu verta!

SAKERI. Iivari!

IIVARI. Tuli ja leimaus! Nyt en takaa, mitä veitsi tekee.

SAKERI (polvillansa). Minä rukoilen sinua, rukoilen.

IIVARI. Kannu verta! jos mielitte mutkistella.

SAKERI. Minä sataan tydyn.

IIVARI. Viiteenkymmeneen.

SAKERI. Olkoon menneeksi!

IIVARI. Hyvä! Nyt taidamme taasen jatkaa tiemme yhdessä.

SAKERI (itseksensä). Nielköön sinun perkel' kerran, sinä peikkoin sikiö!
—Mutta lain kautta kuitenkin sinulta osani vaadin.

IIVARI. Käy rattailleni, varas!

NIKO. Minä seuraan teitä, mutta muistakaat, että olen sidottu ja saakeli teidän ottaa jos pahoin kanssani menettelette.

IIVARI. Kuin kuningasta sinua kuljetan; sillä olethan kallis aarteeni.

KROUVARI. Katsokaat vaan, ettei pääse hän teiltä karkuun. Aatelkaas: seittemän sataa riksiä!

SAKERI. Seittemän sataa riksiä!

IIVARI. Seittemän sataa riksiä! (Menevät).

NELJÄS NÄYTÖS

(Metsänen seutu. Vasemmalla tienhaara ja siinä viitta-patsas. Sepeteus ja Topias tulevat oikeata haaraa).

TOPIAS. Tämä tienhaara, hyvä kanttoori, on minulle merkillinen esikuva. Tuo oikea, katsokaas, on kaitasempi vasempaa tuossa, ja tuolta vartoon Eskoa ja häitä, mutta tuolta tulee meitä vastaan Iivari ja krouvien helvetti. Se juutas on vielä kaupunkimatkalla, jonne hän lähti jo viikko takaisin. Aatelkaas kiusausta, jonka hän saattoi meille. Häätavarain ostoon hänen lähetimme kaupunkiin, ja vartosipa Martta aina eilänaamuun, mutta silloin kävi muija liesuun, kaapasi kuin pyry naapurista naapuriin, toimittain yhtä sieltä, toista täältä, ja valmiina seisoo nyt harjallinen hääpöytä vieraitten tulemaksi. Toimikas eukko, se meidän eukko, sitä ei taida kieltää.

SEPETEUS. Mutta tulkaamme takaisin siihen nuorempaan poikaas, joka, murheellista kyllä, povestansa kaikki siveyden henget karkoittanut on.

TOPIAS. Hänen ylitsensä en ensinkään sure, koska tiedän, kuinka elämänsä viimein kääntyy. Hän tulee setäänsä, joka myös nuorena villitysti klasia kallisteli, mutta nyt kolmekymmentä vuotta takaisin ei pisarata maistunut ole. Setäänsä hän tulee, sen näen kaikista kujeistansa, ja sentähden toivon hänestä vielä paljon hyvää. Kuitenkin vartoo häntä nyt kotiin tultuansa aika pieksiäiset, jaa-ah, saakoon hän oikein Sipin saunan, ja sitten aatelkoon hän vähän asiaa. Mutta unohtakaamme se kanalja ja muistelkaamme vanhempaa poikaani, Eskoa, joka saattaa meille tänä ehtoon iloa ja riemua. Hän lähestyy kohta korean vaimonsa kanssa. Tässä tienhaarassa lupasi kraatari Antres vartoa heitä, ja sitten pillin pauhinalla nuoren parin nummitölliimme tuoda. Me riennämme valmiiksi vastaanottamaan heitä. Te, kanttoori, veisaatte ruokavirren juhlan korotteeksi poikani häissä.—Me menemme! (Menevät. Mikko

ja Esko tulevat. Eskon eväspussi on tyhjä. Mikko istuu kivelle).

MIKKO. Väsynyt kuin koira!

ESKO. Ja minä nälkänen kuin talvinen susi, mutta ennenkuin tiedänkään, muistuu taasen mieleeni tämän hääretken monet kiusaukset, ja nälän kita on hetkeksi tukittu.

MIKKO. Unohda menneet asiat ja kiitä, että pääsit sillä hinnalla. Olisivat sun saaneet kiinni Karrin kujalla, josta eivät juuri kaukana olleet, niin luulenpa, ettes tassuttelis tässä nyt.

ESKO. Enpä kadu vielä mitä tein, koska hierottiin minua kohtaan siellä niin hävytöntä petoskauppaa. Karrin kumottu ruokapöytä ja särjetyt akkunat ja Teemun murskattu viulu, ne asiat eivät ensinkään tuntoani soimaa; mutta olentoni käy synkeäksi, muistelllessani kotoa, josta olen ollut pois enemmän kuin kolme viikkoa.—Mikko! onpa mieleni melkein kuin miestappajan. Juttele minulle jotain hauskaa, Mikko Vilkastus, ja ilauta ihmissydäntä.

MIKKO. Tahdotko kuulla jotain herra Munkhausista ja hänen matkoistansa?

ESKO. Jutteleppas!—Ei, elä mistään juttele, nyt en siedä kuulla mitään, vaan mykistän itseni äänettömäksi murhepatsaaksi tienviereen tähän, nukun ijäksi enkä tiedä ihmisten naurusta tämän hääretken ylitse.—Tuhannen sarvipäätä, Mikko! Olisin nyt mäkimökkiläinen jossain vuoren vinkalossa Amerikan maassa.

MIKKO. Sinnenpä pian tultais, jos minulla vaan vielä olisi jälellä parooni Munkhausin noitalinko. Sen omistaja olin muutama vuosi sitten ja tein sillä monta lystireisua; sillä tiesinpä käyttää sitä vielä paremmin kuin Munkhausi, minä linkoilin itseäni mihin tahdoin.

ESKO. Nyt valehtelet, ja tällä valheellasi on, niinkuin sananlasku sanoo, hyvin lyhykäiset jäljet.

MIKKO. Ei yhtään jälkiä. Läpi ilman menin vinkuen kuin nuoli.—Olisi se nyt tässä vaan, niin pianpa seisoisimme molemmat Amerikan mantereella. Minä linkoisin itseni sinne ensin, sinä kohta perässäni.

ESKO. Maltas, poika: kuinka pääsisin perässäs, koska sinulla olis linko?

MIKKO. Sinä tulisit sen perään minulta ja linkoisit itses sitten tästä Amerikkaan.

ESKO. Jos näin sinä haastelet vakaasta mielestä, niin Jumal' järkeäsi varjelkoon, mies! Mutta enhän ihmettele, jos oliskin aatuksen voimas hieman hämmentynyt, koska en ole itsekään kaukana siitä, ja molemmat olemme samassa puristimessa. Sinun tulee tili tehdä rahoista, ja minun kaikesta muusta, ja nyt on kysymys, kuinka rohkenemme lähestyä kotoa.

MIKKO. Ketä pelkää mies?

ESKO. Sinä tiedät, että on minulla karhu äitiksi, jonka kanssa ei ole hyvä leikitä.

MIKKO. Jaa-ah, naaraskarhu kaksi penikkaa hännässä, sen kanssa ei ole juuri hyvä leikitä.

ESKO. Tiedänpä hänen kanssaan harvan miehen vertoja vetävän, mutta tiedänpä toki, että voittaisin hänen minä, mutta enpä tahdo häntä kohden kättäni nostaa; sillä olla äiti, se on pyhä ja korkea asianhaara.

MIKKO. Hänpä, luulen, teidän huoneen pitää kurituksessa ja Herran nuhteessa.

ESKO. Yhden asian sinulle salaisuutena ilmoittaa tahdon.—Äitilläni on patukka, tuon pituinen tervapamppu, jota meidän kaikkein, niin isän kuin poikien, syystä pelätä tulee; sillä totta sanoen, niin saammepa silloin tällöin—milloin yksi tahi kaksi milloin koko nummisuutarin huone—tuntea tämän pampun pienempää päätä. Ja aavistanpa siitä nousevan taasen aika pampputanssin, ehdittyäni kerran kotiini vaan. Selkätauluni, siitä olen varma, saa tämän onnettoman hääretken maksaa.

MIKKO. Mutta vanhempasi, niinkuin järjelliset ihmiset, muistakoot asiain ei aina käyvän toivon mukaan. Luoti ei satu aina pilkkuun.

ESKO. Haasteletpa oikein. Luoti ei satu aina pilkkuun. Mutta kuinka selitämme tämän kauvallisen viipymisemme, koska olisimme tainneet kääntyä takaisin kohta, nähtyämme millä kannalla asiamme seisoi, ja olla kotona kolmantena tahi neljäntenä päivänä, luettu siitä asti, koska läksimme häihin? Aatteles, nyt olemme viipyneet kolme viikkoa ja juuri sinun tähtes, Mikko. Niinkuin ruoto-ukko olet sinä kulkenut sukulaisista sukulaisiin ja krouvista krouviin, ja minä, näethän, en ole tahtonut jättää puhemiestäni.

MIKKO. Esko, minä sairastuin tiellä ja sentähden viivymme.

ESKO. Mutta rahat, mihin sanottaisiin niiden menneiksi?

MIKKO. Sööterskalle.

ESKO. Mutta mitä olisin tehnyt minä sairauteni aikana?

MIKKO. Istuit vuoteeni ääressä ja itkit etkä tahtonut jättää uskollista puhemiestäs.

ESKO. Se vale ei auta meitä kauvas, ja toiseksi, tiedäthän lupaukseni pyhän, etten koskaan valheen kengillä kuljeskele.—Totta puhukaamme ja olkaamme sitten valmiit ottamaan vastaan mitä annetaan.

MIKKO. Ota sinä; minä en ole äitisi pampun alaa.

ESKO. Et siis aio tulla kanssani kotia?

MIKKO. En selkääni saamaan. Mutta jos tulen, niin totta täytyy puhua minun myös. Nyt kysytään minulta asian laitaa, minä kerron kaikki, ja, valitettavasti kyllä, täytyy mun lopettaa kertomukseni sinun ilkeilyksiesi Karrassa, täytyypä mainita siitä nuriin viskatusta pöydästä, särjetystä viulusta ja akkunoista.

ESKO. Sitä sinun ei tarvitse, vaan sano, että läksimme Karrista vähän ennen kuin minä ruokapöydän nuriin viskasin.

MIKKO. Ole sitten olevanas äitis ja kysy minulta milloin jätimme Karrin.

ESKO. Mikko Vilkastus, koska läksit poikani, Eskon, kanssa Karrista?

MIKKO. Me läksimme vähän ennen kuin Esko ruokapöydän nuriin viskasi.

ESKO. Mikko, tässä ei ole pilkan paikka.—Sano, että läksimme sieltä silloin, koska talonväki heinään meni.

MIKKO. »Elä opeta minua valehtelemaan».

ESKO. Valetta pistänyt olet tuhannet kerrat ennen tätä, ja tämä on viaton sana, ei vahingoksi kellenkään.

MIKKO. Sinä et tiedä lupauksestani pyhästä, jonka tein pari sekuntia sitten, ja se kuuluu: etten koskaan valheen kengillä kulje.

ESKO. Asiaani et pahentaa saa, sitä et tehdä saa, vaan yhdessä käymme isäni huoneesen nyt ja koetamme kaikki parhaaksi kääntää.—Mutta varro minua tässä hetken aikaa; minä, näetkös, menen poimimaan pussiini riisiä, joita tiedän löytyvän tuossa metsässä muutama sylvä tiestä.

MIKKO. Mitä riisillä sinä?

ESKO. Niitä vien äitilleni, joka kenties taitaa vähän leppyä siitä asiasta.

MIKKO. Mitä tekee äitisi niillä?

ESKO. Tahdonpa sinulle vielä toisen asian salaisuutena ilmoittaa. Sinä tiedät isälläni olevan tavan välillä vähän ryyppiskellä, ja synnin himo tahtoo joskus saada kovankin vallan, mutta silloin juottaa hänelle äiti riisivettä kaljan seassa, joka siemaus pian saattaa ukon sänkyyn, ja hän hikoilee kuin saunanlöylyssä, puhkaa ja oksentaa ja mullistelee silmiänsä kuin härkä teuraspenkissä. Kuitenkin kestää tämä ainoastaan muutaman tunnin ja hän on raitis taas, mutta, usko minua, sen tempun perään, ei siedä hän nähdä viinaa moneen kuukauteen. Mutta tottumus tekee, että hän tarvitsee yhä voimallisemman annoksen jota vanhemmaksi hän tulee, ja muorilta menee riisiä päivä päivältä aina enemmän, ja sentähden juuri, luulen minä, on pussillinen tätä ainetta hänelle hyvin terve-tullut. Minä ehkä olen keksinyt oivallisen hyvityksen.—Varro tässä hieman! (Menee).

MIKKO (Yksin). Varronko sinua, vai pistäkö itseni koreasti sivulle nyt ja omaan kotooni tavoitan? Mutta taitaapa se toki näyttää niinkuin vähän varkaan kujeelta.—Minä varron sinua, mutta koska sieltä tulet, niin rakennan välillemme pienen riidan. Syytä löytään aina. Riidan rakennan ja sitten jätän sinun omalle onnelles. Nummisuutarin mökkiin en kanssas tule, en askeltakaan sua seuraa enään. (Kristo tulee). Hei, Kristo! Mihen kulkee ties?

KRISTO. Kuokkimaan Eskon häitä; perässä tulee nuoria muitakin.

MIKKO. Tässä on puhemies!

KRISTO. Missä sulhainen?

MIKKO. Metsässä tuossa!

KRISTO. Entäs nuori-muori, se entinen Karrin Kreeta?

MIKKO. Miehensä sylissä!

KRISTO. Soo-oh! He ovat rakkaita, tulisia. Ja sinä pidät vahtia tässä, varrot, kunnes nuori pari käy metsästä ulos?

MIKKO. Ei yhtään paria, yksinään ja pariton on Esko, niinkuin suora-lesti.—Tuolla hän istuu ja noukkii pussiinsa riisiä hyvitteiksi äitilleen, jonka vihaa hän pelkää kovin, viivytyään niin kauvan hääretkellensä, tuomatta toki nuorta-muoria huoneeseen.

KRISTO. No peijakas! Kuinka ovat asiat? Eikö saanut hän Kreetaansa?

MIKKO. Puusuutari hänen kieppasi, ja heidän häitään vietettiin paraikaa, koska tulimme Karrille, minä ja Esko, eväspussi selässä. Mutta sepä lystikästä, että käskettiin meitä häihin vielä ja me tottelimme kernaasti käskyä ja annoimme kaikki maistua hyvin.

KRISTO (nauraa). Oivallista, kaikki oivallista! Mitä sitten, Mikko?

MIKKO. Tähän asti olemme nyt viipyneet kotomatkallamme, muuttaen yhdestä lysti-paikasta toiseen, häärahoja liotellen, mutta nyt on kassa kaikki, aina viimeiseen ropoon.

KRISTO. Ryyppäsikö Esko myös?

MIKKO. Ei pisaraakaan, mutta seurasi minua toki uskollisesti kaikkialle; sillä pitipä hän häpeänä sulhaiselle jättää puhemiestänsä tielle. Tosin närkästyi hän usein päälleni, ja motkotteli kuin punainen kukko, mutta enpä huolinut siitä, vaan hummasin miten jaksoin; ja nämät kolme viikkoa ovat menneet kuin säkissä.—Siinä, Kristo, on Nummisuutarin Eskon hääretki.

KRISTO. Niinpä jo alusta vähän arvelin asian käyvän, kuultuani morsius-talosta yhtä ja toista, ja sentähden olen nyt kaikin voimin koettanut jouduttaa naimistani Jaanan kanssa. Suutarin keräjiin vein, ja kaksi kertaa olemme jo kuulutetut minä ja tyttö, mutta nyt provastimme, virkansa toimesta turhan tarkka, vaatii vielä Topiakselta naimalupausta, pidätellen kolmatta kuulutustamme.—Nyt ovat tosin Eskon häätuumat käyneet aivan toivoni mukaan, mutta kaikki taitaa äkisti muuttua vielä. Nyt tulee poika takaisin asiaansa toimittamatta, ja äiti, muistellen kuinka lähellä viiden sadan perintöä minä olen, taitaa vimmassansa naittaa Eskon jonkun viheliäisimmän naasikan kanssa. Ja tämä tapahtuu provastin vartoessa tytön naimalupaa Topiakselta, ja minä jään viimein kuitenkin kaikesta paitsi. Olis nyt neidon isä tässä, mahtavin naittajansa, niin kaikki kävis hyvin. Tulevana sunnuntaina kuulutettais kolmas kerta, ja samana päivänä häämme vietettäisiin myös.

MIKKO. Minä ennustan sun voittavan!

KRISTO. Jos totta ennustat, niin oletpa häitteni paras vieras!—

MIKKO. Niin toivon, ja »niinkuin sinä toivot, niin sinulle tapahtuu», sanoo Esko, selittäin raamattua muistonsa mukaan, se komea sulhainen, jota tänään kotiinsa varrotaan täydessä kunnian kemussa.—Katsos, Kristo, kuinka sukkelasti soveltui: samana päivänä, jona meitä varrotaan nuoren emännän kanssa, me tulemme myös, mutta niinkuin sissit liassa ja nälkäisinä, ja mitä naisväkeen kuuluu, niin on Esko vielä yhtä viaton kuin mentyänsä.

KRISTO. Kaikki hyvin! Nouseepa tästä hauskat vehkeet ehdittyämme suutarille. Minä käyn kanssanne, Mikko, lisäksi mustan ämmän kiukuille!

MIKKO. Parempi vielä, jos lähet edellä Eskon kotiin, ja ilmoitat hääväen lähestyvän; sanot heidän pysäyneiksi levähtämään Peltolan pihalle.

KRISTO. Niinpä teen ja saatan heille aina pidemmän nokan ja oikeat ukulin silmät.—Kiirehtikääät jälessäni vaan! (Menee).

MIKKO (yksin). Minua vartoa saat; sillä enpä juuri vähällä hinnalla nyt tahtoisii liketä sitä kuuluisaa suutarin Marttaa. Totuuden tunnustaen, häntä pelkää enemmän kuin paholaista. Ja ken ei tee sitä?—Ny omaan pesääni vaan, ja Eskon, riisipussi selässä, lähetän sekä minun että itsensä puolesta sen mustan traakin kitaan.—Hän vii pyy vielä. (Huutaen). Esko!

ESKO (metsästä). Tulen paikalla!

MIKKO. Kuin sieltä tulet, niin juotanpa sun täyteen kuin kiiliäisen, ja nähkööt sitten kotonasi, etten yksin ole juonut rahoja ylös, minä!— (Esko tulee; pussinsa toinen haara on täytetty).

ESKO. Siellä oli hyvä riisin saanti!

MIKKO (tarjoo Eskolle viinapulloa). Tässä, mies! Itse ryyppäsin vasta!

ESKO. Mikä on tarkoitukses?

MIKKO. Että otat hyvän kulauksen pullostani!

ESKO. Minä?

MIKKO. Sama mies!

ESKO. Sinä tiedät, ettei vielä koskaan mitään karvasta ole huulilleni tullut tähän päivään asti.

MIKKO. Tänä päivänä tulkoon!

ESKO. Minäkö ryyppäisin? Ei!—Usko minua, Mikko Vilkastus, minä tuskin tiedän mille viina maistuu.

MIKKO. Maista nyt, niin tiedät! Otappas, poika, tuosta kirkkaasta pullostasta!

ESKO. Minä vihaan viinapulloa kaikesta sydämeistäni, sielustani ja mielestäni!

MIKKO. Se tulee siitä, ettes paremmin tunne sen sisällistä luontoa.

ESKO. Nakkisten vanha-setä, koska hän juomisen pois-kielsi, kiroili viinaa kauheasti. Hän kutsui sen myrkyksi syvyyden kaivosta.

MIKKO. Ole surutonna; koska taas hän alkaa juomisensa, kutsuu hän sen hunajan-pisaraksi korkeuden kalliosta.

ESKO. Niin hän sitä kiroili. Ja viinapotellin nimitti hän pirun-sarveksi.

MIKKO. Ole surutonna; koska taas hän alkaa juomisensa, hän autuuden-sarveksi sen nimittää.

ESKO. Nyt haastelet tyhmästi, Mikko! Viina ei tarvitse puolusmiestä.

MIKKO. Ei yhtään, niinkuin ei mikään hyvä ja rehellinen asia.

ESKO. Kirottu asia, se viinan asia! Sanotaan erään lääkärin keksineeksi konstin, polttaa viinaa. Olis se lääkäri tässä, miehen hirttäisin kohta!

MIKKO. Ja minä kohta edestänsä hirteen menisin; kuin vaan on päässäni silloin pieni viinan huimaus, joka uskallusta antaa, vaikka kohtais meitä suurin vaara; rallaten me käymme päälle vaan väkiryynnäköllä. Sinäpä nyt tuommoisen rohkeuden tarvitset tullessasi hirmuisen äitis kasvoin eteen; sentähden juo!

ESKO. Olisko siitä apua?

MIKKO. Täysi apu.—Juo!

ESKO. En juo!

MIKKO. Sitten eroomme, enkä seuraa sinua kauvemmas. Jää hyvästi!
(Aikoo mennä).

ESKO. Seis, mies, seis! Ilman seuraas kotia!

MIKKO. Tahdotko juoda?

ESKO. Tuo tänne pullos! Olkoon se niin viimeinen, kuin on se ensimmäinen kerta. (Juo).

MIKKO (itseks.) Hyvä!

ESKO. Näitkös, että join?

MIKKO. Vielä muutama nielaus, koska on tämä ensimmäinen ja viimeinen kerta! (Esko juo. Itsekseen). Kas niin! Nyt pieni riita ja sitten ero.

ESKO. Enkö juonut?

MIKKO. Sen teit, ja olipa se kovin tarpeellista, nytpä otat vastaan äitiltäsi löylytyksen, niinkuin mies; sillä selkääs saat, että roikaa, ole vissi siitä!

ESKO. Mikko Vilkastus ei olekkaan tietäjä.

MIKKO. Eipä tarvitse olla tietäjä, ennustaissa sinulle tänäpäpä aika saunan. Mutta ei hätää, nyt on värkkiä päässä; anna tulla vaan, kaikki käy sievästi kuin öljy Libanoonissa.

ESKO. Sinä uskot siis, että täytyy minun välttämättömästi saada selkääni tänä-ehtoona, sinä uskot sen?

MIKKO. Uskon ja luotan!

ESKO. Ja iloitset ja riemuitset?

MIKKO. Iloitsisko puhemies, koska sulhainen selkäänsä saa?

ESKO. Miksi puhut sitten näin?

MIKKO. Syvästä sydämeni katkeruudesta lörpöttelen; sillä asia on ikävä.

ESKO. Vain niin. Minä saan selkääni! Entäs sinä?

MIKKO. Täytyy katsella päälle vaan, ei auta!

ESKO. Vain niin! Mutta kuka meistä kahdesta on oikein syypää, minä vai sinä?

MIKKO. En tiedä; sillä viaton olen minä.

ESKO. Viaton? Sinunpa syysi tähän pitkälliseen kotimatkaamme. Talosta taloon olet kulkenut kuin mustalainen ja minä hännässä.

MIKKO. Mustalainen! Sinä koira; aatteles kuinka monet kerrat ja kuinka hävyttömästi olet minua haukkunut tällä matkalla. Käypä se viimein sydämelle. Kirkas tuli ja leimaus!

ESKO. Taidatko sanoa omantuntos nimessä, ettes ole syypää tähän surkeuteen, jossa nyt oljentelemme?

MIKKO. Syypää! Minä yksin?

ESKO. Olethan menettänyt kaikki rahatkin!

MIKKO. Enin osa rahoista meni keskivarissa, jossa söimme päivällistä, niinkuin suuret herrat, ja joimme putelin oltta päälle. Semmoinen atria, sen tiedätkin, maksoi ploomuja.—Mutta kenen oli syy, että jouduimme keskivariin? Eikö sinun?

ESKO. Enpä tarkoittanut muuta kuin saada piirretyksi puumerkkini lupauskirjaan, jonka täytyy siellä löytyä; mutta tehtyäni tämän, miksi emme jatkaneet kohta taasen tietämme morsius-taloo kohden?

MIKKO. Kaikki tämä ei kuulu tänne; kysymys on, kenen oli syy, että poikkesimme keskivariin?

ESKO. Kas kas, mikä ääni nyt on kellossa!

MIKKO. Kellossa! Onko ääneni kellon ääni, sinä juonikas ja takaviisas suutarin poika, onko ääneni kellon ääni?

ESKO. Ääni on lahja Herralta, liioinkin laulun-ääni.—Mutta ymmärrä vertaukseni oikein; sillä haastelenpa usein esikuvien ja tunnusmerkkien kautta. Niinpä tahdoin nytkin lausua miten vaihtelee täällä ihmisten mieli, niinkuin metsässä kuullaan sekä koleita että kileitä karjan-kelloja.

MIKKO. Sinä tyhmä pässi, kuuleppas tätä kelloa!

(Lyö Eskoa korvalle ja juoksee pois. Esko rientää perässä.—Kraatari Antres tulee klanetti kainalossa).

ANTRES (yksin). Tässä siis pitää minun vartoa hääväkeä, ja, koska tulevat viimein, seurata heitä suutarin huoneeseen; niin on ukon tahto. Mutta pitääkö minun seisoman tässä vaikka puoleen yöhön asti, pilli kourassa vartoen heitä?—Vaiti! Tuossa ovat; sulhainen kuitenkin. Tahdonpa antaa hänelle pienen kunnia-töräyksen. (Esko tulee, Antres puhalttaa hänelle pari jaksoa).

ESKO. Oletko nähnyt Mikko Vilkastusta?

ANTRES. Puhemiestänne? Eikö ole hän seurassanne?

ESKO. Hän jätti minun kuin susi poikansa, ja antoi minulle vielä korvapuustin lähteissä.

ANTRES. Miksi erositte vihassa?

ESKO. Hän on lyhy-nokkanen mies, eikä salli syntejensä soimata.— Korvalleni sain häneltä. Hyvä!— Olisin ehtinyt hänen kiinni, niin kasvujen kanssa olisin maksanut kaikki. Mutta vaaran tullessa on hän aina nopea-jalkainen. Ei kannata hän turhaan nimeä: Vilkastus.

ANTRES. Uuspeili, koko mies!—Minä kutsuttiin häihinne puhaltajaksi, ja käskyn mukaan kävin vartomaan teitä tähän. Nyt tapaam sinun, mutta en morsiantas.

ESKO. Ei yhtään morsianta. Hän jätti minun jo ennen vihkimistä ja otti itsellensä toisen. Ilkeä petos, tunnoton petos! Mutta asiasta nousee tuima prosessi.

ANTRES. Kenen otti hän?

ESKO. Puusuutarin; olimmehan häissänsä.

ANTRES. Minä surkuttelen tappioos, joka on suuri sydämesi puolesta.

ESKO. Sanomaton!—Se peevelin Mikko, kuin piti pääsemän kynsistäni! Minä olisin pannut hänen noin, noin! (Hän tulee päihinsä).

ANTRES. Suuri uuspeili!—Mitä siitä vaikutti tyttö ollut rikkaampia? Veisussa laulamme: »kuin meil' vaan on rakkaut', kyl' Jumalal' on rikkaut'». Niin se on. Uskotko sinä myös sen?

ESKO. Niin se kaiketi olla mahtaa.—Mikon käsken keräjiin myös. Ehkä näit puitten välistä sinä hänen lyövän minua korvalle?

ANTRES. En nähnyt!

ESKO. Sano järkähtämätön totuus!

ANTRES. En minä nähnyt, en minä nähnyt!

ESKO. Aatteles, jos täytyy sun panna kaksi sormea kirjan päälle!

ANTRES. En nähnyt sittenkään.—Elä Herran tähden minua saata keräjiin; lakitupaa kamoon niinkuin helvettiä.

ESKO. Asiaa tahdon tuumailla.—Mutta minä ehkä kuolen nyt!

ANTRES. Jumal' varjel' meitä! Miksi niin?

ESKO. Tuntuuhan kuin ruumiini ja sieluni sulaisivat yhteen ilman kanssa.

ANTRES. Oletpa vielä koossa!

ESKO. Minä siivet selkääni saan ja pyllyyni pitkän pyrstön, ja kohoon korkeuksiin ylös.

ANTRES. Tanterella seisot vielä niinkuin minäkin, syntinen ihminen.

ESKO. Ääntäsi en oikein kuule tänne ylös. Mitä sanoit?

ANTRES. Sinä tanterella seisot.

ESKO. Mutta henkeni taivaan navalla pyörii.

ANTRES. Sinä teet minun kovin murheelliseksi!

ESKO. Tämä on niin lystiä. Maa ja taivas lyövät kupperkeikkaa ja sinä, kraatari Antres, pyörit silmissäni kuin apina markkinoilla ja kuitenkin tahtoisin sinua hellästi suudella. Kyllä tämä on kuolema; ja minä saan saatanan kuraasin. Hih! Nyt tappelisin legioonien kanssa.

ANTRES. Oletthan ryypännyt, mies?

ESKO. Olenhan senkin tehnyt. Kaksi oivaa kulausta otin äsken juuri Mikon taskumatista.—Mutta nyt on aika tullut, ja kerran meidän kaikkein kuolla pitää; usko minua!

ANTRES. Esko, oletko koskaan ennen ollut humalassa?—

ESKO. Totta sanoen, en koskaan!

ANTRES. Nyt olet, naapurini!

ESKO. Olisko tämä humalaa?

ANTRES. Samaa sorttia, ole varma siitä!

ESKO. Näin ihanata, näin taivaallista, näin rautarohkeata! Olis koko mailma sylissäni, niin suutelisinpa sitä kuin veljeä rakasta. Peijakas! taitaisinpa loiskata tuon kuusen kärkeen tai tuon pilven köyrylle istumaan ja sieltä taasen ales kuin ukon vasama aina maan tunkkasen ytimeen. Elämä on iloleikki! Antres, mitä olemme me, mitä olentoja täällä, että jumala meistä huolen pitää?—Hih! Tässä on aika poika Kokkolasta. Eikös niin? Mitä sanot, kraatari?

ANTRES. En juuri mitään sano.

ESKO. Onko kraatari parempi mies kuin suutari?

ANTRES. Molemmat tarpeelliset tässä mailmassa!

ESKO. Sinulla on tapa moittia suutaria ja panna kraatarin pykälän ylemmäs, mutta katsos, jos ei olis saappaita; niin eipä taitais olla jalkojakaan. Siinä sinulle yksi piikkaus niin hyvä kuin kaksi.

ANTRES. Tahdotpa välillemme suukopua ja riitaa. Niin, niin, kyllä ymmärrän; mutta minä en puhu mitään.

ESKO. Ei yhtään riitaa; sillä nyt on ilon päivä. (Saarnaavalla äänellä):

»Ole, sielun', iloinen,
Luota sinuas härjän pääl',
Härkä vie sun mäen pääl'.»

Olinpa kovin lapsikas peljätessä mennäkseni kotiin, niinkuin tarvitsisi minun se tehdä. Koto jääköön hiiteen! Mailma on avara ja leipää löytyy joka haaralla.

ANTRES. Käy koreasti kotiis vaan, Esko, se on sulta paras!

ESKO. Ei tuumaakaan enään kotoa kohden, vaan tästä käännyn ympäri ja vaellan kauvas, kauvemmas vielä kuin se etäinen kulta-nummi, jonka pappilan mamsselli näki unissansa.—Vie sinä heille terveiseni, kiitä heitä puolestani ylöskasvatuksen edestä, sano, että siunasin heitä mennessäni ja olin iloinen kuin oinas. (Ylpeästi ja keikuttaen päätänsä).

»Ole, sielun', iloinen,
Luota sinuas härjän pääl',
Härkä vie sun mäen pääl'.»

Hih, vaan! Karrin hyllyssä oli kymmenen ruoka-luskaa, minä luin ne.—Antres, ollaanpas oikein iloisia! —Katsos, kuinka nopea minä olen juoksemaan. (Juoksee kiivaasti pois).

ANTRES (yksin). Rupeanpa häntä pelkäämään. Kovin irstasluontoinen mies, ja vahva, hirmuisen vahva. (Esko tulee juosten takaisin ilman hattua ja toista kenkää).

ESKO. Herran Kiesus, Antres, juostaankos päämme mäntyyn?

ANTRES. Kuinka on laitas? Olethan ilman hattua ja toista kenkää!

ESKO. Olkoon niin!

ANTRES. Ne etsimme ylös.

ESKO. Ei, kraatari, metsä saantinsa pitäköön! Huolisinko yhdestä hatusta ja kengästä? Peeveli! jos oikein vihastun, niin kaikki nutut päältäni heitän ja myyn itseni Ryssälle. Sataan plootuun!

ANTRES. Ole siivosti, ystävänä, ja haastele niinkuin järjellisen tulee.
—Minä menen ja etsin ylös hattus.

ESKO. Elä tee sitä, meistä tulee muutoin vihan veljet.

ANTRES. Taitaisitko ihmisten näkyviin?

ESKO. Se tukka kelpaa, vaikka teit siitä kerran kovin pilkkaa, sinä. Sen muistan aina.

ANTRES. Silloin olin vähän päissäni.

ESKO. Sinä naureskelit tätä pystyssä seisovaa tönnyttä pääläellani tässä. Miehuuden ja kiivauden merkki. Myös pilkkasit silloin silmiäni, kutsuen niitä ympyrjäisiksi maapässin silmiksi. Hyvä! Katseleppas niitä silmiä!

ANTRES. Ne olen nähnyt!

ESKO. Katsele minua hetki tarkasti ja äänetönnä vasten silmiä. Tee se pian, muutoin ei käy sun hyvin, Antres!

ANTRES. Minä katselen. (Hetken aikaa äänettömyyttä, jona he katselevat toinen toistaan vasten silmiä).

ESKO. Niin, semmoiset silmät ne ovat. Tunnustas myös tuota tupsua päässäni!

ANTRES. Mitä vasten? näin tukka pystyssä käydä

ESKO. Se käy laatuun sitä tunnustaa. Tee se hyvän sään aikana.

ANTRES. Sinä olet erinomainen mies!

ESKO. Tämmöinen tupsupää. Pistä kouras tänne; siitä et saa kipeätä!

ANTRES. Mutta mitä se meriteeraa?

ESKO. En tiedä itsekkään. Mutta tee se kiireesti, jos selkäs syhyy.

ANTRES. Minä tunnustan! (Hän tunnustaa).

ESKO. Toinen kerta! (Antres tunnustaa). Niin. Entäs kolmas kerta!

ANTRES. Sinä hulluttelet, mies! Olenhan jo tunnustanut.

ESKO. Tunnustas vielä kolmas kerta!

ANTRES. Voi minua poloista miestä, mihin olen joutunut!

ESKO. Kolmas kerta.—Tunnustappas!

ANTRES. Minä tunnustan! (Tunnustaa).

ESKO. Niin, semmoinen tukka se on, ja itseppä sen kannan niinkuin silmätkin.

ANTRES. Enpä olis luullut sinua näin kovaksi mieheksi!

ESKO. Kova ja kiivas luonnosta.

ANTRES. Enkä näin kiukkuiseksi ja juonikkaaksi.

ESKO. Tuhannen peeveliä! koko mailma on kuin noiduttu mua kohtaan. (Ottaa kraataria kauluksesta kiinni). Minun Karri petti, oma morsiameni minun petti, kutsuen minua hävyttömäksi mieheksi, ja kujalle minun ajoivat kuin kylän koiran. Niin kanssani tehneet ovat, ja Mikko Vilkastushan koko saatana oli. Rahat juotuans löi hän minua korvalle ja juoksi tiehensä kuin peto. Ja meidän välillä, Antres, on jotain vanhaa hapatusta myös.

ANTRES. Elä kiristä minua kurkusta!

ESKO. Herran Kiesus, kraatari! Mikko Vilkastus on täyttänyt sydämeni niin. (Kiristää aina kovemmin Antresta, joka koettaa rynnistellä vastaan).

ANTRES. Elä kiristä!

ESKO. Tierätkös, kraatari.

ANTRES. Tulkaat minua apuun!

ESKO. Noin minä miehiä panen; katsos! (Painaa kraatarin maahan, kraatari pyörtyy ja jää makaamaan liikkumaton). Kiusa kiusan päälle viimein mieheltä järjen vie. (Katselee kraataria). Liikkumaton niin kuin kivi. Aatteles jos... (Ravistaa häntä). Nouse ylös, Antres, ja ollaan ystävät taas!— Hän ei hengitä enään. Se on tehty! Toinen laudoissa, toinen raudoissa, niin tämä hääreisu päättyi. Kuollut on hän! Se on tehty! (Iivari, Sakeri ja Niko tulevat ajaen, kaikki istuen rattailta). Tulkaat ja

nähkäätkä rikostani suurta.

SAKERI. Pysäytä! (Iivari pysäyttää). Mitä on tapahtunut tässä?

ESKO. Tulkaat katsomaan vihan ja synnin hedelmiä!

IIVARI. Veljeni, Esko! Mitä hirmutöitä?

ESKO. Se on tehty!

SAKERI. Ales rattailta kaikki! (Astuvat ales). Sido Rusko mäntyyn tuolla. (Iivari ajaa pois hevoisen oikealle. Sakeri, taluttaen Nikoa köydestä, joka on sidottu vangin jalkaan, lähestyy Eskoa). Esko, minun sisareni poika, mitä olet tehnyt?

ESKO: Hyvää päivää!—Tekoni on tuossa. Siinä makaa kraatari niinkuin vihani uhrilammas. Mutta tämä on minulle rangaistukseksi. (Iivari tulee).

IIVARI. Oletko tappanut kraatarin?

ESKO. Hyvää päivää! Vaikka ehtoo jo taitaakin olla.—Niin, Iivari; sinä olet nuorempi, ota vaari minusta ja elä koskaan himoillesi valtaa anna.—Minä miehen tapoin, ja tämä tapahtui minulle rangaistukseksi. Mutta voi kraataria, jonka henkensä panna täytyi kuritukseksi minulle! (Sakeri kuiskaa Eskoa korvaan, Esko lähtee juoksemaan, mutta kääntyy jälleen kohta takaisin neljän viiden askeleen päästä). Ei, eno; en tahdo karata. Tunnon vaivat lievii esivallan meitä rangaistessa. Siis tulokoon kuuskorttelisia täysi kippu selälleni; sillä sen olen ansainnut. Ja sitten: marssi sinne, missä pilvet maata lamaa ja peuroilla ajetaan. Sinne, sinne kruunu omansa korjaa. Humala katoo päästäni, haihtuu kuin tuhka tuulessa. Nyt olen ihan selvä. (Antres liikuttelee itsiänsä). Kraatari elää vielä! Mun ystäväni, Antres!

ANTRES (nousee istumaan huoaten raskaasti). Olemmeko tässä vielä?

ESKO. Tässä, ystäväni! Mutta kiitos luojan, ettäs vielä hengen sait! Minä pyydän sinulta anteiksi, kraatari, kaikesta sydämestäni!

ANTRES. Minä kaukaisilla mailmoilla käynyt olen, vieraita kieliä haastellut ja paljon ihmeitä nähnyt.—Kuinka kauvan sitten, Esko, kuin sinä minua kurkusta kruuvasit?

ESKO. Tuskin kolme minutia!

ANTRES. Sano kolmekymmentä vuotta kuitenkin!

ESKO. Ei yli kolmen minutin, usko mitä sanon!

Antres. Kas ihmettä taas!

ESKO. Nouseppa seisomaan, veljeni! (Auttaa Antresta seisomaan). Kuinka jaksat nyt?

ANTRES. Minä olen terve ja raitis!

ESKO. Terve ja raitis! Mikä onnen hetki!—Mutta ottaispa mun peijakas, jos rupeisit minua laillisesti hakemaan!

ANTRES. En minä rupee.

ESKO. Kiristää toista kurkusta, se on pedon tapaista, ja tarvitsisinpa loittiini aika lailla. Ei haittaisi se yhtään. Mutta minä rukoilen sinua, elä vie minua keräjiin tästä asiasta!

ANTRES. En minä vie, en minä vie.

ESKO. Sinä kunnon mies! Mitä maksan sinulle?

ANTRES. Et mitään, et tarvitse!

ESKO. Verraton mies! Ilmatteeksi sulle saappaita teen aina kuolemaan asti.

ANTRES. Jos niin tahdot!

ESKO. Sen teen minä!—Kas niin, eno ja nuorempi veljeni, Iivari, sallimus auttoi minun tästä onnettomuudesta kuitenkin.—Mutta mistä tulette ja kuka on tämä?

SAKERI. Kaupungista tullaan!

IIVARI. Ja tämä on ystävämme, joka meidät onnellisiksi tekee.

ESKO. Miksi eno häntä nuorasta hallitsee?

IIVARI. Ystävyyden liite, näetkös.

ESKO. Selittäkää minulle asia.

IIVARI. Etkö huomaa lyhyttä tukkaansa, piikkiportaansa ja pilkkua nenänsä vieressä?

ESKO. Se suuri varas.

SAKERI; Sama veitikka!

IIVARI. Hänenpä nypistimme koreasti Puol'matkan krouvissa.

ESKO. Mikä onni!

IIVARI. Seittemän sataa riksiä vaan.

ESKO (itseks.) Mikä onni! Tästä nousee isäni huoneesen ilo suuri, ja minäkin olen pelastettu sillä samalla.

SAKERI. Mutta kuuleppa, mun sisareni poika, tänä päivänähän pitäisi vietettämän jälkihätäs?

IIVARI. Jaa peijakas! Mutta miksi seisot tässä?

ESKO. Ettäs sanot. Mutta minua on kohdannut kova vastoinkäyminen. Morsiameni annettiin petollisesti toiselle ja minä sain kääntyä nuorena miehenä takaisin; tähän asti olen viipynyt kotomatikallani ja juuri Mikko Vilkastuksen tähden. Hän minun petti myös. Kaksitoista riksiä, jotka äiti antoi minulle häärahoiksi, joi hän ylös, sitten löi hän minua korvalle ja juoksi tiehensä, ja se tapahtui juuri tässä. Päätinpä, etten enään lähtisi kotia, vaan vaeltaisin kaukamaille, mutta luulen toki asiain kääntyvän nyt toisin.

IIVARI. Nyt ei yhtään hätää sinullakaan, ei yhtään! Me myös teimme huonon retken, mutta tämä onnemme lintu tässä (osoittaen Nikoa) saattoi kaikki parhaalle kannalle taas. Nyt en ensinkään pelkää tullakseni kotia, sanonpa kohta suoraan, että kaikki joimme, mutta tässä on sen sijaan seittemän sataa riksiä,—ja isämme mökissä ilosta hurrataan.

SAKERI. Elä sentähden ilmoita minun olleen seurassasi juomakengilläsi kaupungissa!

IIVARI. En, vaan sanon, että kohtasin teidän vasta ihan tullipuun alla, tullessani ulos kaupungista. Olkaat hyvässä turvassa, eno; minä pelastan selkänne.

SAKERI. Minun selkäni?

IIVARI. Niin teidän kuin Eskon ja omani!

ESKO. Kas kas, mikä ihmeellinen käännös! Nyt himoomme päästä kotia kuin voiton-sankarit sodasta. Tätä onnea emme olisi ansainneet. Mutta kiittäkäämme sallimusta!

IIVARI. Kiittäkäämme sallimusta, se tämän miehen varkauteen veti, pelastaaksensa meitä, kurjia.—Mutta minua kouristelee kiukkuinen nälkä. Onko pussissasi ruokaa?

ESKO. Ei yhtään, vaan on siellä ainoastaan riisi-ruohoja.—Kovin nälkä minunkin. Konna viekään! taidanpa kuin paras lintukoira haistaa leivän hajun matkamiesten eväspussissa, ja makean uutishajun olenkin tuntenut kaiken tien. Totta, veljeni, näin kiivasta nälkää en muista vielä koettaneeni. Mutta kärsikäämme hetki vielä, kohta antaa meille äitimme ruokaa.

IIVARI. Voileipää hän antaa meille, niinkuin hyvälle lapsille.—Kotia kuin Hien pohtimessa! Minä päästän hevoisen. (Aikoo mennä oikealle). Mutta katsokaat, ettette hukkaa kultapalloamme, eno; jos sen teette, niin sitten kuitenkin ilman armoa me molemmat hirteen. (Menee).

SAKERI. Hänestä vaarin pidän kyllä!

NIKO (itseks.) Saakeli olkoon! tyhjentäisinpä minäkin kernaasti pöytyrin herneveliä, sillä olenpa tyhjä kuin vesikoijussa pari viikkoa sitten. Mutta taidanhan nälän pahimman kauvaksi unohtaa vielä katsellessani tässä lapsuuteni teitä ja polkuja.

ESKO (Nikolle). Vai sinäkö sama junkkari. Aatteles mikä kamala rikos, luvottomasti ottaa toisen omaisuutta, pistää taskuunsa ja hiipistellä tiehensä!. Aatteles sitä, sinä kurja mies!

NIKO. Pidä kitasi sinä, kananvaras, mällistelevä huhkain siinä; tempasenpa muutoin käteni nuorista, käyn sun tukkaas ja hajoitan sen tuulenpesän ilmaan.

ESKO. Elä kopeile! Tunnenpa humalan tulevan päähäni takaisin, se kanalja tulee, antaen uutta kuraasia.—Sinä lurjus! haukutko minua? Katso etten iske kurkkuus! Mitäs tekisit? Kätes ovat kiinni.

SAKERI. Siivosti, Esko, ja muista, että on hän vankimme!

IIVARI (on peräyttänyt hevoisen rattaineen teaterille). Mitä toreele Esko?

ESKO. Tuo hävytön mies kun rupesi minua haukkumaan siitä, että kristillisellä tavalla nuhtelin häntä varkaudesta.

IIVARI. Hän ei kärsi yksinkertaisia, ja yksinkertaisiapa olemme, jos häntä nuhtelemme siitä, josta meidän häntä kiittää tulee.—Nyt kaikki rattaille; orhini levottomuudesta pyrskii ja raappii! (Kaikki istuvat rattaille). Minä, ajajanne, istun nokalle tähän, eno, kultakukkomme kanssa, istuu keskellemme, sitten Esko, ja sinä, pillinesi, sovita itses tuonne taakse ja puhalla, että taivas repee!

ANTRES. Minä puhallan!

IIVARI. Mutta katso, ettes putoo sieltä, koska orhini nelisiin juoksee!

ANTRES. En minä putoo.

IIVARI. Missä on hattus, Esko?

ESKO. Tuonne metsään se jäi, mutta jääköön heitä vaikka kymmenen.

IIVARI. Niin juuri. Tästä lähin käymme silkki-hatussa.

ESKO. Ja kultakellosa. Ostammepa itsellemme kruunun puustellin tai arenteeraamme jonkun herran kartanon.

IIVARI. Sen teen minä kohta.

ESKO. Minä tulen pehtoorikses, Iivari!

IIVARI. Sinun otan pehtooriksi, enon metsäviskaalikseni vannotan, isäni panen voudiksi ja huushollerskamme olkoon voudin vaimo!

ESKO. Kuka voudin vaimo?

IIVARI. Äitimme, ymmärräthän?

ESKO. Niin niin, nyt äkkään!

IIVARI. Olkaat varolla, nyt isken. Katso vaan, ettes heli sieltä, sinä, takapuhaltaja.

ANTRES. En minä heli, en minä heli!

IIVARI. Nyt mennään! Pois tieltä! tässä tulee rikasta väkeä.—Ilomarsi, kraatari, ilomarsi! (Menevät; Antres puhaltaa porin-marsia, toiset loilottavat.—Kaksi kuokkavierasta, tavoittaen Eskon häihin, tulee vasemmalta).

1:N KUOKKA. Klanetti pauhaa, joutukaamme! (Mikon valitus-huuto kuuluu metsästä). Kuka valittaa siellä?

2:N KUOKKA. Jotain kuulin minäkin.

1:N KUOKKA. Käydäänpäs katsomaan! (Kuokat menevät. Hetken perästä tulevat he, kantaen Mikkoa, joka on taittanut jalkansa).

MIKKO. Minä olen taittanut jalkani, viekät minua kanttooriin luoksi!

1:N KUOKKA. Kanttoori on häissä Nummisuutarilla. Sinne kannamme sinun!

MIKKO. Tuhannen tulimmaista, pitääkö minun sinne!

2:N KUOKKA. Hän on siellä, sen tiedämme varmaan.—Onko jalkasi pahoin taittunut?

MIKKO. Onpa tässä kärsimystä.

1:N KUOKKA. Se onkin vaan murrettu. Mutta kuinka tapahtui se?

MIKKO. Juoksin, mieletön, naarasterren perässä, joka hyppäsi saakelin vikkellästi, viekotellen sillä kurilla minua poika-parvestansa. Minä kompastuin ja mursin jalkani. (Itseks.) Kirottu Esko, kuin hätäytit minua ja matkaansaatoit kaiken tämän! Onni, ettei nähnyt hän lankeemistani. (Ääneensä). Mutta tämä on vimmattua, jalkani kimoilee ja polttaa kuin pahalaisen makkarakattilassa.

1:N KUOKKA. Sentähden riennämme kanssas Nummisuutarille!

MIKKO. Peikot ja perkeleet! en tahtoisi sinne!

1:N KUOKKA. Sinne kiireesti, jos parannusta toivot. Jalkas pitää sidottaa lastoihin, mutta pienikin viivytys taitaa pahentaa kaikki, tehdä sinusta ontuvan Huuperin äijän.—Ota kanssani kiinni hänestä sinä, ja rientäkäämme! (Kuokat, kantaen Mikkoa, menevät).

VIIDES NÄYTÖS.

(Ulkopuolella Topiaksen huonetta, joka seisoo oikealla. Vasemmalla on pöytä, siinä viinapotelli, kaksi lasia, vehnäleivän-pytykyjä ja sokeria. Perällä näkyy honka-nummi.—Topias ja Sepeteus tulevat vasemmalta).

TOPIAS. Kas kas Marttaa vaan, kuin on rakentanut eri viinapöydän, ja ulos pihalle sitten. Herrasväen konstia ja temppuja istuu hänessä vielä nuoruuden päivistä, koska tyttö palveli Riutalan kartanossa, ja palveli seittemän vuotta. Kapteenska piti hänestä paljon, samoin kapteeni itse, vaikka saivat hekin pitää suunsa kiinni, koska Martta oikein vihuripäänsä päällensä otti. Semmoinen likka hän oli. Silloinpa mekin, minun käydessäni kartanossa neulomassa, tulimme keskenämme tuttavuuteen, ja aina paremmiksi ja paremmiksi ystäviksi ja viimein pariskunnaksi, ja sainpa, koira vieköön! maksaa tervarahaa Eskon tähden, kirkkoa tervata sain. No, no! »Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus», sanoo sananlasku. Nuori mies, hän on kuin metsävuohi, hurjapäinen. Hän ryntää päälle vaan, aattelematta perään, liioinkin tähän aikaan.

SEPETEUS. Ennen nyrkki pystyssä ja suu mytyssä himojamme vastaan sotaa käytiin, ja rautaa kasvoi miehen mieleen, mutta tällä suvulla ei ole tahdon voimaa, vaan tanssii se halujensa pillin mukaan.

TOPIAS. Niin niin.—Muistaakos kanttoori, kuinka Peltolan hirsi-talkoossa sekä nuoret että vanhat tanssivat virolais-ukon, Hanssun, säkkipillin mukaan?

SEPETEUS. Minä jouduin sinne virka-retkilläni.

TOPIAS. Tehtiinpä siellä yhtäkin konstia ja juonta. Siellähän seppä minun silmäni noki, juuri talosta lähteissäni. Junkkari! Enkä tiennyt asioistakaan, enness kuin kotona sain Martan kimppuuni siitä syystä.—Noh, ne ovat menneitä asioita, ja olkoot unohduksessa. Mutta saapa tässä mies koetella yhtä ja toista, sekä leikkiä että totta, tässä mailmassa, jonka oppineet sanovat ymmyrjäiseksi kuin minun pääni ja pyörivän tyhjässä ilmassa. Mitä aattelee kanttoori siitä asiasta?

SEPETEUS. Minä kiinniriipun sanassa, jossa veisaamme: »ei patsast' eikä napaa, vaan vahva virta vapaa».

TOPIAS. Niin uskon minäkin.—Vetten päällä se pyörii, suuri kuin joulukaakku.—Niin on tämä mailma ymmyrjäinen ja soppia ja solia täynnä, joissa pian masennetaan mies. (Täyttää molemmat lasit viinalla). Mutta kas, kuin kaikki viimein ympäri käy, niin otammepa ryypin ja unohdamme kaikki. Ryypin otamme ja nauramme ja itkemme yhtäkaikaa elinkautemme retkille.—Kanttoori, olkaat niin hyvä! Elkäät hirttäkää Eskon häitä, minä muutoin narkästyn poikani puolesta.

SEPETEUS. Maistaa tahdon!

TOPIAS. Lasi kumoon, kanttoori, kumoon!

SEPETEUS. Ei, Topias; maistan vaan!

TOPIAS. Niinkuin tahdotte, mutta Eskon muistoksi! (Ryypäävät, Sepeteus maistaen).

TOPIAS. Sokeria tahi vehnäleipää päälle; kumpaa vaan haluttaa; sillä takakontoni, näettekö, ei ole juuri niin tyhjä kuin luulis, sieltä heruu koska heruman pitää. Mikä on suutari Topiaksen eläessä?

Hänen konstinsa istuu päässä, sen käytös kourassa tässä; terve ruumis, silmät, korvat ja kaikki muut jäsenet; uljas vaimo ja kaksi poikaa, ja omalla kannallansa asuu hän tässä, tässä vapaalla, kaikuvalla honka-nummella.—Tässä on ankara kaiku, herättäkääs se äänellänne, kanttoori.

SEPETEUS. Nyt ei veisaamiseen aika eikä paikka.

TOPIAS. Vähän vaan loilotusta, että kaiku kuuluu.

SEPETEUS. La la la laa! (Kaiku.)

TOPIAS La la la laa! (laulaen). »Mutta me Mänttälän pojat...» Hih! (Viskasee lakkinsa ilmaan. Martta tulee huoneesta ja tukistaa häntä).

MARTTA. Pidätkö suus kiinni, sinä poutahaukka.—Mitä teette tässä ulkona? Kanttoori on hyvä ja tulee sisään. (Menee huoneeseen).

TOPIAS (ottaa ylös lakkinsa). Eskon iso-lippunen lakki; hän sai hattuni häihin. (Ryypää).

SEPETEUS. Mutta usko minua, pöllähdinpä tästä tapauksesta, tukistuksesta nimittäin.

TOPIAS. Tuosta etu-tupsusta hän minua vähän nujusti, mutta annanpa hänelle sen anteeksi; sillä onpa hän kovin kiivas ja kiukkuinen häätöimien hyörinässä. Hän on kun tulen leimaus. Huomasitteko, kuinka pikaisesti tämä temppu oli tehty häneltä? Kuin luoti oli hän tässä, kuin luoti oli hän sekuntin päästä tuvassa jälleen, ja sillä aikaa ehti hän tukistaa minua.

SEPETEUS. Nais-valtikka on murheellinen merkki; se maakuntain häviöön ennustaa. Roomassa, koska tämä ankara valta lankeemukseensa kallistui, hallitsit portot, narssut ja naasikat, ja mies vapisi vaimon edessä. Mikä häpeä! Mutta kaikki hekuman ja huvituksen työ.—Topias! minä vaimon arvossa pidän, mutta sanon, että mailman loppu, hävitys ja ikuinen sekamelska meitä lähestyy, koska hän housut päällensä pukee ja rupeevi meitä könistämään, meille korvapuusteja jakelee ja—(katsoen merkillisesti Topiasta kohden) meitä tukistelee.

TOPIAS. Kun oikein peräänaattelen, niin olipa se hävyttömästi tehty Martalta. Peijakas! minä narkästyn. Tukistaa minua! Sinä mustalainen! No no, otanpa sinun tästä koviin kouriin, kuin vaan tämä paha pääs on ohitse mennyt. Nyt ei ole hyvä hiiskua asiasta mitään.—Mutta astukaat sisään, kanttoori, astukaat sisään! (Avaa oven Sepeteukselle, joka menee sisään). Minä tulen kohta perässä! (Menee ja ottaa ryypin, ja puree sokerinpalasta päälle. Martta tulee). Minä tässä tirkistelen, tirkistelen katsella pitkin tietä, vartoen häämiehiä kuin päivän nousua.

MARTTA. Heitä kentiesi vartoa saamme!

TOPIAS. Tänä ehtoon heidän täytyy tulla, niinkuin päätetty oli.

MARTTA. He saattavat tulla tänään tahi huomenna tahi koska niin tapahtuu, mutta aatteles, jos tulisivat ilman morsianta!

TOPIAS. Ilman morsianta?

MARTTA. Tytön tahi kasvatusisänsä pää olisi tainnut kääntyä!

TOPIAS. Mahdotonta! Asia päätettiin kättä lyöden miehuullisesti.

MARTTA. Ei mikään mahdollisuus. Mutta tapahtuisi niin, niin onpa Jaana paljon likempänä perintöä kuin poikamme, Esko; kolmas kuulutus vaan puuttuu. Että hän ja seppä, se kirottu, meiltä kieppaisivat viisi sataa riksiä pois, se aatus sydäntäni polttaa kuin helvetin tuli. Mutta Jumal' avita! minä vannon, niin ei käymän pidä. Jos ei könsikkä aviosiippaa muassaan tuo, niin tyytyköön siihen, jonka hänelle annan. Minulla on hänelle varoina ystävä, joka ahneesti kuin nälkänen kotka hänen vastaanottaman pitää. Naimiseen kohta, mutta siksi täytyy sinun vielä juonitella provastin kanssa.

TOPIAS. Minä teen niinkuin tahdot. Mutta tämänkaltaisia hankkeita ei meidän pelätä tarvitse; he tulevat kohta, ja morsian Eskon rinnalla istuu, kaunis kuin Saaronin-kukkainen. He ovat vihitty pari, ijäisesti yhdistetyt, muutoin eivät olisi viipyneet matkalla viikkoa kolme. Kohta he tulevat pillin kirkunalla. Kraatari Antres, klanetti kourassa, vartoo heitä tien-haaralla tuolla. Ja minä vannon, Martta, että tanssin tänä ehtoon vielä polskaa kanssas tässä tasaisella tanterella.—Mutta mitä aattemme Iivarista, joka ei ole vieläkään tullut?

MARTTA. Että hän elää, sen tiedämme; ovathan nähneet hänen Hämeenlinnan kaduilla, mutta kaakertelevan juovuksissa.

TOPIAS. Sinä kanalja pojaksi, nyt täytyy sinun saada pieni ryöpäys, ei auta. Saatpa, saakeli vie! kuin

sieltä vaan tulet kerran kotia.

MARTTA. Hänen suomin nipampulla, että makaa hän viikon päivät jäsentäkään liikuttamatta.—Mutta mene sisään sinä seuraksi lukkarille. Yhtä toki sinulle muistutan: elä juo itsiäsi tänään juovuksiin, jos et mieli tulla teljetyksi sikapahnaan.

TOPIAS. Sikapahnaan? Elä, Marttani, haastele niin sikamaisesti tällä juhlallisella hetkellä.

MARTTA. Mene sisään ja elä mököttele! (Topias menee. Martta yksin). Sinä viivyt vielä, lunttu. Jos vilauksessa et ole tässä, niin niskas nuriin kierrän; sillä tänään ei ole mieleni leikittävä.—(Jaana tulee). Mutta tuossa hän tulee. Kiitä onneasi, ettes kauvemmin viipynyt!—Saitko siirappia?

JAANA. Enpä saanut; hän sanoi itsellään ei olevan.

MARTTA. Sinä volpana, ethän taida koskaan mitään matkaansaattaa.

JAANA. Minä en saanut.

MARTTA. Sentähden, että olet saamaton.

JAANA. Mitä taisin tehdä?

MARTTA. Ääneti! ja mene Priitan luoksi, muistuta häntä niistä kymmenestä munasta, jotka hän on minulle velkaa, ja sano hänelle, jos ei hän anna niin tulenpa ja reväisen silmän päästänsä kuin perkele Kittelän noidalta ennen. (Jaana menee oikealle. Leenan-Kalle tulee).

LEENAN-KALLE. Iivari, luulen, ei ole vielä palannut kaupungista.

MARTTA. Ei vielä.

LEENAN-KALLE. Olenpa varma siitä, että hän on juonut ylös lintu-rahani ja jään nyt ilman ampuvaroja.

MARTTA. Niin taitaa käydä!

LEENAN-KALLE. Mutta teidän tulee maksaa vahinkoni, jonka kärsin poikanne kautta!

MARTTA. Sen saamme nähdä! (Anna-muori tulee).

ANNA-MUORI. Hyvää päivää, Nummisuutarin-muori! Onko kaupunkimiehestä jo mitään kuultu? Minä pelkään, etten saa nuuskaa, enkä rahojani takaisin enään!

MARTTA. Niin luulen minäkin tapahtuvan.

ANNA-MUORI. Se viheliäinen poika, missä mahtanee hän, kaupungin vai tievarren krouvissa, aikansa näin synnin humussa menettää?

MARTTA. Häntä käykäät etsimään, jos tahdotte tietoa siitä.

ANNA-MUORI. Se on ennen teitin tehtävänne, joka olette äitinsä.

MARTTA. Vaiti, ämmä! sun muutoin yhdellä potkauksella tästä mökkiisi linkoon! (Kristo tulee vasemmalta). Mitä tahdot sinä?

KRISTO. Ei niin vihaisesti, Nummi-Martta; sillä tuonpa teille iloisen sanoman. Esko lähestyy nuoren vaimonsa kanssa; kaunis tyttö, kuin aamurusko punertavat poskensa ja silmät säteilee kuin kaksi aurinkoa. Kohta ovat tässä. Peltolan pihalla Esko hevoistansa juotti.

MARTTA. Sinä valehtelet, mies!

KRISTO. Totta puhun! (Klanetin ääni kuuluu). Siinä ovat! (Itsekseen). Kuulenpa ratasten jyrinän myös. Mitä aattelen tästä? Oliskohan Mikko minua vietellyt? Sitten totta valehtelen tässä. (Topias ja Sepeteus tulevat huoneesta, edellinen joteskin päissään).

TOPIAS. Klanetin äänen kuulin; he lähestyvät.

KRISTO. Paikalla ovat he tässä!

TOPIAS. Kuinka häitteen tapaista! Mitä marssia puhaltaa kraatari?

SEPETEUS. Porilaista!

TOPIAS. Porilaista marssia! Ja nummi pauhaa kuin suden-ajossa!—Mutta mikä loilotus siellä?

KRISTO. Juuri niinkuin suden-ajossa.

TOPIAS. Tämä loilotus?

KRISTO. Ilon ja surun huuto!

TOPIAS. Niin, seppä! »Iloitkaat ja riemuitkaat! nyt on meillä joulu!» Ollaan ystävät taas, seppä! Nyt annan anteiksi kaikille, itse saatanallekin, joka meitä kiusaa ja heijaillee pitkin myötä-virtaa alespäin.—Tässä on tassuni, seppä!

KRISTO. Tässä minun! (Kättelevät).

TOPIAS. Ystävät olemme aina!

KRISTO. Niinkauvan kuin kestää vaan!

TOPIAS. Niin, seppä!

SEPETEUS (itseks.) Ystävyys ja vesi, he ovat tähän aikaan yhtä.

TOPIAS. Eskon häät!

MARTTA. Sinä nauta, olethan juonut itses juovuksiin, vaikka kielsin kovin?

TOPIAS. Nauta! Elä, Martta kulta, saata itsellesi tänä ehtona sitä häpeää, että vihoissani karkaan sinusta kuuksi päiväksi!

MARTTA. Marssi matkaan, jos mieles tekee!

TOPIAS. Mitä minun tarvitsee? Minä olen herra huoneessani. Sinua en pelkää, meitä on monta nyt, sinun voitamme kyllä.—Nauta! Elä saata sydäntäni kiehumään!

MARTTA. Kitasi kiinni, sanon minä!

SEPETEUS. Malttakaat mielenne, mies ja vaimo! Nyt riita pois ja kristillisellä tavalla ottakaamme vastaan ylkä ja morsian!

TOPIAS. Kristillisellä tavalla, palavat lamput kädessä. Ylkä tulee!— Mutta mikä mustalaiskuorma tulee sieltä? (Iivari, Sakeri, Niko, Esko ja Antres, kaikki istuen rattailta, tulevat loilottaen ja klanetin pauhinalla. He pysäyvät perälle; Sakeri ja Antres nostavat lakkiansa).

MARTTA (itseks.) Jumal' avita! rupeanpa arvelemaan, ettei ole laita oikein!

TOPIAS. Minä kysyn: mikä on tämä mustalaiskuorma?

IIVARI. Rahakuormahan tämä on.—Ales rattailta kaikki. Minä tahdon päästä syömään! (Astuvat rattailta, Iivari vie hevoisen pois teaterilta).

TOPIAS. Selittäkää minulle tämä näkö, jos taidatte!

SAKERI (osoittaen Nikoa kohden). Katseles tätä kuvaa! Etkö huomaa jotain?

TOPIAS. Kaikki on unta! Miksi on hän sidottu, ja miksi hallitset häntä jalasta?

SAKERI. Se on kallis kalu! (Iivari tulee takaisin). Ilmoita asia, Iivari!

IIVARI. Kuulkaat, kuulkaat ilon sanomaa! Villitysti elänyt olen, pahemmin kuin ennen tuhlaaja-poika. Tuhat tulimmaista! joinpa kaikki ylös, kuorman, rahat ja säntit mennä annoin, mutta tässä on se, joka täyttää kaikki lävet taas, tässä on seittemän sataa riksiä!

TOPIAS. Seittemän sataa! Minkätähden, minkätähden poikani, Iivari!

IIVARI. Hän on se ulkomaan kreivin varas, hänen otin kiinni Puol'matkan krouvissa, ja luvattu palkinto on minun. Me tulemme rikkaiksi, isä!

TOPIAS. Keritty tukka, piikkiparta ja pilkku tuossa, juuri niinkuin pitää. Nyt iske kirkasta tulta ja jysky, riemun päivä on tullut ja ilosta silmäni mustenee! Koira vieköön! eipä paljon puutu, etten suutele sinua ilosta, varas!—Seittemän sataa, ja viisi sataa siihen luoksi vielä!

IIVARI. Me ostamme talon!

TOPIAS. Talon oivallisen!—Kas niin, Martta, minun kiltti Marttani, nyt olemme onnen myyriä.

IIVARI. Isä ja äiti, teitä pyydän unohtamaan mitä rikkonut olen!

TOPIAS. Kaikki on unohdettu, sinä uljas poika. Nyt muistelemme tätä onnen tempausta vaan!

IIVARI. Myös tahdon puhua Eskon puolesta. Asiansa kävi huonosti, hänen pettivät ja annoit morsiamensa toiselle, mutta se ei ollut hänen syynsä eikä sekään, että hän on viipynyt matkalla näin kauvan. Mikko oli petollinen myös. juotuaan kaikki Eskon rahat, erosi hän kumppanistaan kuin rosvo, annoi hänelle kaupanpäälliseksi vielä korvapuustin. Niin teki hän!

TOPIAS. Tosin kuuluu tämä vähän kiusattavalta...

MARTTA. He olkoot kirotut, niin morsian kuin Mikko!

TOPIAS. Ikävätä; mutta kaikki olkoon unohdettu ja sovittu tällä ilon hetkellä!

MARTTA (itseksseen). Jos asia on niinkuin se näyttää, niin pelastuu mar todella sekä iivarin että Eskon selkä! (Jaana tulee).

TOPIAS. Jaana piikaseni, tules kuulemaan, mikä onni on kohdannut meitä. Tässä on se suuri varas kiikissä!

NIKO. Sinäkö Jaanani, pieni enkelini? Tule ja päästä isäs kädet, että hän saa sinua halailla!

TOPIAS. Mitä hän sanoo?

JAANA. Te isäni?

NIKO. Merimies Niko, karkuri, mutta ei varas. Ole lohdutettu, tyttäreni!

ANNA-MUORI. No sinä suuri jumala! Totisesti Järvelän Niko, vaikka paljon muuttunut.—Tunnetko minua vielä?

NIKO. Vanha Anna-muori, luulen!

ANNA-MUORI. Sama muori, joka kerran sinunki auttoi mailman valkeuteen pääsemään!

TOPIAS. Tunnetko minua sitten?

NIKO. Sinua en koskaan ole unohtanut. Koska aavalla merellä ystäviäni muistelen kotomaassani täällä, niin usein kaipauksen kyyneliä vuodatin.

TOPIAS. Mies parka! Minä surkuttelen sinua nytkin niinkuin ystävä.

NIKO. Kiitoksia vaan. Mutta koska sinua muistelin, sun tukkaas, totisia silmiäs ja pikistä naamaas, niin itku nauruksi muuttui, nauroin, että kojuni kajahteli.

TOPIAS. Vai niin, sinä vanha varas. Mutta etpä tunnekkaan minua. Kellen kuuluu tämä pikinen naama?

NIKO. Nummisuutarin-Martan miehelle.

TOPIAS. Sen taidat arvata; kyseleppäs jotain elämäni vaiheista.

NIKO. Onko selkäs hiljan Martan pamppua maistanut?

TOPIAS. Aha haha; kuinka vihaa täynnä! Nyt tunnen sinun, entinen naapurini. Löisitpä minua, mutta katsos kätes ovat koreasti sidotut.

NIKO. Minä en tahdo lyödä toisen vaimon miestä.—Mutta päästäkääät mua siteistä.

JAANA (itseksseen). Isänikö näkisin, mutta varkaana? Minä kauhistun.

KRISTO (itseksseen). Minä onnea toivon ja pahinta pelkään toki.

NIKO. Mua päästäkääät, muutoin hävitystä ympärilleni saatan, kuin juoksussaan kappaleiksi lentävä myllynkivi.—Päästäkääät!

SAKERI. Sinä olet vankimme.

NIKO. Miksi olette mun vanginneet?

SAKERI. Että olet varas.

NIKO. Varas! (Katkaisee siteensä). Sinä ryökäle! todista sanas, sitä muutoin kadut, ja hellitä jalkani, mies. (Tempasee jalkanuorallaan Sakerin nurin, Iivari ja Topias aikovat karata päällensä). Pysykää matkan päässä, jos mielitte säästää pääkallojanne!

KRISTO. Elkäät koskekaa häneen, vaan sanokaat syy, miksi olette sitoneet hänen. Tässä seison minä ja tahdon häntä puolustaa.

SAKERI. Katsokaamme, ettei pääse hän pakoon.

TOPIAS. Hän ei pääse.

IIVARI. Hänen kyllä pitelemme.

NIKO. Kohta menen.—Mutta sinäkö tyttäreni? (Syleilee Jaanaa). Jaanani, taidatko minulle anteeksi antaa?

JAANA. Kaikki kaikki, kuin ette vaan ole se, miksi nämät teitä syyttää.

NIKO. Kunniallinen olen, muusta rikoksesta en tiedä, kuin että kerran laivastani karkasin ja siitpä söin jo vettä-leipää Turun linnassa, juuri silloin koska tapahtui tämä varkaus, jota nämät nyt tahtovat saattaa päähäni. Siellä istuin silloin ja sinnen tulin suoraan Engelsmannin laivalla. Kaikki todistaa taidan; tämä seisoo passissani myös, jonka vaadin takaisin tuolta mieheltä.

SAKERI. Sen saat koska annan.

IIVARI (itseksseen). Liukuisiko kulta kädestäni vielä? Mutta sitä en usko.

ESKO (joka seisoo ta'empana muita jäseniä. Itsekseen). Minä pelkään, minä pelkään. (Lautamies Eerikki tulee).

TOPIAS. Tuossa lautamies kuin käsketty.—Minä manaan oikeuden nimessä teitä ottamaan tarkan vaarin tästä miehestä, joka on se peräänkuulutettu kreivin varas. Poikani, Iivari, otti hänen kiinni.

EERIKKI. Mitä turhia leksottelet? Se varas kiinni-otettiin eilän Vanajan kirkolla, sen näin itse.

IIVARI (itseksseen). Tulinen helvetti! Nyt on soppa edessäni taas.

ESKO (itseksseen). Minä olen onneton!

NIKO. Mitä tuijottelet noin päälleni, ystävä Eerikki.

EERIKKI. Mitä konstia taas, Niko? Mihen on partas joutunut, sinä kanalja? Missä on ryhevä partas, jota Hämeenlinnassa sun, pari päivää sitten, näin kantavan?

NIKO. Kuule pieni kertomus, ja nämät toiset kuulkoot myös, jos se heitä miellyttää. Näille kahdelle, jotka tulit kaupungista, tein pienen keppoisen Puol'matkan krouvissa. Siinä haasteltiin eräästä varkaasta, jonka sanottiin löytyvän niillä seuduilla ja jonka he toivoit saavansa kouriinsa, ansaitakseen sen suuren luvatus palkinnon. Tuo mustahiuksinen ystävä tuossa lupasi, jos hän käsittäisi varkaan, hänen kohta istuttaa rattailensa ja kyydittää hänen kotopitäjän nimismiehen luoksi. Minä äkkäsin hänen olevan samasta pitäjästä kuin minä itse ja, koska olin kovin väsyksissä, mielin päästä kyydillä kotiin; sentähdenpä kävin salaliittoon krouvarin kanssa, saadakseni itseni oikein tämän mainitun varkaan muotoiseksi. Kaikki kävi kuin tulta pohtaen. Krouvarin tukkaani keritessä partani ajoin, ainoastaan tämän piikin jätin ja painoin tämän pilkun nenäni viereen,—ja se kadokkoon taas! (Pyhkäisee pois pilkun).—Toinen hattu ja takki vielä, jotka sain krouvista, ja se suuri varas astui sisään krouvitupaan. Nämät kohta kuin kotkat niskaani, sidoit minun, ja riemun metelillä, sillä luulivatpa käsittäneensä kalliin aarteen, kyyditit he minun kotiin. Tässä seison nyt ja kiitän kyydin edestä!

EERIKKI (nauraa). Sinä veitikka!

JAANA. Isäni, olkaat terve-tullut!

KRISTO. Terve tuloa. Ja tulittepa otolliseen aikaan. Oi onnen hetki! Tässä on siis Jaanan isä, tytön oikea naittaja. (Lautamiehelle). Lautamies, käykää puhemiehekseni.

EERIKKI. Kernaasti. Tässä, Niko, seppä Kristo, oiva ja vikkellä mies, rakastaa tytärtäsi; anna hänen saada se, hän on ansaitseva hyvän vaimon.

NIKO. Mitä sanot itse, Jaanani?

JAANA. Suorasti puhua tahdon. Oi! olettehan oma isäni, tukeni ja turvani? Eihän tarvitse mun enään pelätä vieraan vihaa? Sydämeni aatukset teille sanoa tahdon.—Tätä miestä kauvan rakastanut olen, hän yöt ja päivät on ainoa aatukseni ollut, ja armahin toivoni on, joutua vaimoksensa; mutta karmeasti on meitä estetty yhtymästä avioliittoon. Oi, isäni! minä paljon kärsinyt olen.

NIKO. Sen uskon. Sun silmäs katse on kärsivän seraahvin.

JAANA. Mutta en toki kannella tahdo, en, sitä en tee. Onhan kaikki hyvin taas.

SEPETEUS. Tosin on tyttö päiviä tuimia koettaa saanut; mutta ankara sananlasku sanoo: »silakka ei pahene suolassa».

NIKO. Jaa, kanttoori, hän on kelpo tyttö, sen näen.—Ota ystävääsi kädestä; minä kihlaan teidät, minä myös. (Kristo ja Jaana ottavat toinen toistaan kädestä).

MARTTA (itseks.) Siis kaikki kadotettu. Kirous, kirous! Tätä en kestää voi.

NIKO. Tulevana sunnuntaina käyköön kolmas kuulutus.

KRISTO. Silloin vietämme häämme myös ja sitten nostamme viisi sataa riksiä. Se on nyt varma saaliimme, sillä eihän taida Esko enään kanssamme kilvoitella. Jos päättäisikin hän itsensä kihlata paikalla, niin on kuitenkin häihinsä viikkoja kolme, mutta meillä ainoastaan viisi päivää. Voitto on meidän! Mutta mitä on kaikki tämä sinun suhteen, tyttöni, jonka nyt vissisti omakseni tiedän.—Kuitenkin, voitto on meidän!

SEPETEUS. Sallimuksen käsi, sallimuksen vilpityn käsi!—Totuuden kieltä lausun. Tältä turvattomalta työltä koetettiin juonilla monikoukkuisilla oikeutensa kietoa pois, estellen laillista liittoa, mutta kaikki toisin kääntyi.—Te, jotka kiellätte löytyvän sallimuksen johtavaa perämelaa, käykää tänne, käykää Nummisuutarin pihalle, näkemään esimerkkiä edessänne, sen teitä sokeudella lyömän pitää kuin ukkosen sinertävä salava.—Suuri omi vääryyden voima, mutta oikeuden suurempi vielä. Ja tämä on lohutus!—Mutta mitä joulupukkia tuodaan tuolta? (Kuokat, kantaen Mikkoa, tulevat vasemmalta).

ESKO. Olethan siinä, Mikko? (Asettavat Mikon istumaan maahan).

1:N KUOKKA. Kanttoorille sidottavaksi tuomme miehen; hän on murtanut jalkansa.

ESKO. Vai niin, Mikko! Noh, enpä tahdo pitiellä, sinä olet saanut osas.

TOPIAS. Sinä juutas! Mutta olethan kaatunut vihamieheni, sentähden istu rauhassa siinä.

SEPETEUS. Niin, tässä taas välähtelee koston-enkelin miekka. Taivas, sinua kiitän, että rankaiset, muutoin vääryys, pilkka, riettaus ja petos täällä röyhistyisit ylös pilviin, anastaisit korkeuden istuimen, ja hävityksen pimeys tulis meille perinnöksi ikuiseksi, mutta tasapainon, o taivas! pitää täällä rankaiseva henkes.—Niin, Mikko Vilkastus, tämä on niitto kylvöstä, pistelevä ohdakkeinen niitto, mutta kylvä tästälähin viisaammin. (Katselee jalkaansa). Paha murros. Seittemän viikon perästä sinä kenties vuoteesi jättää taidat, mutta ole varma siitä, että hautaas saakka ykskolmatta astelet. Ontuvana kuolet, mies.—Mutta kantakaa hän Tiehaaran Priitan luoksi; muijalla on tavallisesti yhtä ja toista rohto-ainetta. Viekää hän sinne; itse tulen perässä kohta. (Kuokat menevät, kantaen Mikkoa).

EERIKKI. Minä teen, mitä virkaani kuuluu.—Esko, sinun Karri antaa käskeä keräjiin, vastaamaan koirantöitteesi edestä kasvate-tyttärensä häissä. Keräjät alkaa kolmas päivä syyskuussa, Marttilan talossa Hätylän kylässä.—Tästä vedät tuiman sakon, poikani.

TOPIAS. Mitä kuulen minä?

MARTTA (itseks.) Tämäkö vielä?

TOPIAS (Eskolle). Mutta sinua en taida uskoa pojakseni. Kuka olet sinä?

ESKO. Esko.

TOPIAS. Sano: Eskon haamu, hänen ennuksensa.—Ilman hattua ja toista kenkää! Kuka olet, mies?

ESKO. Esko.

TOPIAS. Oletko lihaa, luuta ja verta? Tule, että saan sinua tunnustaa, ennen en usko sinua Eskoksi.—Tule!

SEPETEUS. Tee niinkuin isäs käskää. (Esko lähestyy hitaasti isäänsä).

TOPIAS (Joltisesti päissään. Laskee tunnustellen molemmat kätensä Eskon olkapäälle). Jaa, me olemme nyt eroitettut. Mene mene, ja elköön sinä ilmoisna ikänä silmäni sinua nähkö enään! Mene!

SEPETEUS. Te'e niinkuin isäs käskee. (Esko poistuu muutaman askeleen isästänsä).

TOPIAS. Ja ota myötäs, mitä sinulle kuuluu. Tässä on lakkis. (Viskasee lakin päästään Eskon jalkoihin, Esko kääntyy ympäri, ottaa sen ylös ja panee sen päähänsä). Sinustako naimisiin! Köntti!—Annappas takaisin valtuuskirja; lupauskirjani tänne! (Esko antaa hänelle kirjan, Topias katsoo siihen). Mikä on tämä variksen-jalka?—Ei vastausta. Tämä variksen-jalka? kysyn minä.

ESKO. Kyllä se on minun puumerkkini. Sen luulin siinä tarvittavan laillisuuden tähden.

SEPETEUS. Mikä kopea rohkeus!

TOPIAS (rikkirepii kirjan ja viskasee kappaleet Eskon silmille). Sinä peeveli!

ESKO. Puhu puolestani, Iivari!

TOPIAS. Jaa, kas Iivari. Paras puolustajas.—(Iivarille). Otanpa kynsiini sinun myös.—Missä on kuorman hinta?

ANNA-MUORI. Missä on minun nuuskanaulani?

LEENAN-KALLE. Ja minun ampuvarani, kruuti ja haulit?

IIVARI (itseks.) Nyt olen kiinni.—Koetanpa tehdä itseni hulluksi, se kenties pelastaa selkäni. (Mullistelee silmiänsä).

TOPIAS. Te'e tili kuormasta ja ostoksista, mies sinä; sinä onneton mies ja Esko samoin. Taivas varjelkoon minua teistä!

IIVARI (teeskennellen itsensä hulluksi). Taivaan-kierukka putosi pilvistä alas, että mötkähti, ja jalka poikki.

TOPIAS. Kuka?

IIVARI. Taivaan-kierukka.

TOPIAS. Häh?

IIVARI. Tämä mailma on käynyt ylös-alas, niinkuin pyhä Pietari sanoo.

TOPIAS. Elä, elä poikani koe pettää meitä tänlaisilla konsteilla.

IIVARI. Päässäni krapisee paistettuja herneitä.

SEPETEUS. Suuri veijari, suuri kanalja!

ESKO. Ehkä on tässä täydet käsissä; sillä hänellä on tällä hetkellä paljon surua niinkuin minullakin.

IIVARI. Suru pannaan säkkiin, säkki lättiin ja iso tynkö oven päälle.
—Mutta kuulekkos mitään täältä päästäni?

ESKO. En mitään.

IIVARI. Sieltä kuuluu jotain.

ESKO. Mitäs sieltä kuuluu?

IIVARI. Ei mitään liikoja.

ESKO. Elä mullistele silmiäs noin. Muotosi on hirveä.

IIVARI. Ja sinun muotos on punainen kuin turkin-lanka.—»Punainen mustaa tuikkii», mikä on se arvoitus?

ESKO. Nyt ei huolita siitä.

IIVARI. Minä rukoilen sinua: selitä minulle se arvoitus, »punainen mustaa tuikkii».

ESKO. Se on liekki, joka tuikkeilee mustaa pataa.—Mutta veli kulta, sano minulle, oletko sinä totisesti hullu?

SEPETEUS. Hän hullu! Suuri veijari!

TOPIAS. Yhtä viisas kuin minäkin.

IIVARI (itseks.) Näkyy kuin ei auttais tämäkään.

TOPIAS. Kas tämmöisiä poikia minulla on, kanttoori! Kuritukseksi ovat he minulle annetut.

SEPETEUS. »Kurita tääl', säästä siel'!»

TOPIAS. Niin veisaamme, mutta kova on tämä kuritus.—Millä maksan, Iivari, puolestasi kylän sänti-
rahat, jotka olet hävittänyt, millä maksan sakkos, Esko? Te peijoonit! pampusta pitää teidän saaman,
että mökkimme huiskuu.—Esko, millä maksan sakkos?

EERIKKI. Häärauhan rikkominen sakottaa kovin.

ESKO. Sakosta ei niin paljon puhetta, lautamies. Minä en ole juuri vielä täys-ikänen, siis taidan päästä
koko asiasta pienellä pieksiäis-saunalla lakituvan porstuassa, jos niin tahdon. Mutta tämä olis häpeä.—
Minä sanon toki: ei niin paljon kopeilemistä sakosta.

EERIKKI. Siitä suorita itses miten parhain taidat. Minä olen tehnyt tehtäväni.

SEPETEUS. Niin, tänäpäpä ansio palkkansa saanut on ja rangaistuksensa pahuus. Sinä oikeuden
päivä!

TOPIAS. Kanttoori, minä käskin teidät poikani häihin; tosin kyllä näyttää kuin ei nousis tästä mitään
juhlaa, mutta minä käskin teidät kuitenkin.

SEPETEUS. Siitä kiitän sinua! Mutta luulenpa itseni vieraaksi, jonka puhetta ja käytöstä ei tarvitse
sun hävetä. Minä totuuden kieltä puhun, sanoen, että tämä tapaus on sinulle ja vielä muillekin kurittava
rangaistus ja varoitus, mutta tytölle tässä ansaittu onni.—Iloitse, Jaana!

JAANA. On siis tullut ilon päivä, jota ennen kaukaisena valona synkeästä laaksosta katselin, eikä mua
lähestyä tahtonut. Se tullut on ja vierastanpa sitä vielä, sen lempeässä paisteessa kainostelen kuin pieni
lapsi.—Nyt yht'aikaa ystäväni omakseni sain ja isän armaan löysin. Isäni, teille kuolleen äitini
terveykset saatan! Ei kironnut hän teitä, ei, vaan siunasi ja sanoi: »jos sun isäs luoksesi palaa vielä, niin
sano hänelle terveiseni, sano: terve-tuloa mereltä eksyttävältä!» Niin hän haasteli hetkeä ennen kuin
silmiä-kantensa umpeen kävit.

NIKO (pyhkien kyyneliänsä). Sovinnon kihara-hiuksinen enkeli tänään vallitsee. Liehutellen
lumivalkeata viiriänsä, hän haakseni mereltä myrskysiseltä johtaa rauhan satamaan, ja ympärilläni
seisoo lapsuuteni tienoot taas ja näyt, ahot, kankaat, pellot leikatut, aumat pelloilla ja sauhuvat riihet,
kaiken tämän näen ja korvissani kielen lempeän kuulen. Päivää toista tämänkaltaista en elinkaudessani
enään näe, sentähden sen tahdon iloisesti viettää ja vihamiestä, onneni kadehtijaa ei silloin oleman
pidä.—Tämän huoneen asukkaat, teidän kaikkein kanssanne sovintoon käydä tahdon. Silmämme
vihainen isku ystävyiden loisteksi muuttukoon! Toverit ja kylänmiehet, tehkäämme niin!

SEPETEUS. Minä panen sanansa sydämellenne, sinä Nummisuutarin perhe!

TOPIAS (itseks.) Totisesti, niin eikö koske puheensa sydäntäni!

NIKO. Tämä on vielä Jaanan koto, suokaat, että on se myös minun kotoni tänä ehtoon.—Jaanani,
sinun kauttas elköön tässä närkästystä olko! Sinä sanoit, ettes kantele, niin tahdon minä myös; sinä
elatus-vanhempias et moittia saa; sillä malta, heissäpä toki on ollut tukes ja suoja, heidän kädestänsä
elos ja vaattees saanut olet!

JAANA. Sentähden olen heille kiitollinen, kiitollinen kuolemaan asti!

TOPIAS (itseks.). Kelpo tyttö, sen olen aina sanonut!

MARTTA. Jaana, eipä minun juuri edessäsi tiliä tehdä tarvitse, mutta yhtä kysyn sinulta toki. Sinua
puheella tuimalla ja kiukkuisella—sillä äkeä on tunttoni—kohdellut olen, sen todistan, mutta olenko
koskaan kättäni päälles laskenut?

JAANA. Ette koskaan, elatus-äitini!

MARTTA. Toisen lasta en lyö, vaikka peittoisinki omiani kuin hallia, he omiani ovat, ja löisinkö heidät
vaikka rammoiksi, niin eipä kose se muihin, heidän elätän itse!

JAANA. Teitä kiinteän kohtelemisen edestä kiitän ja myös! jos hempeyttä mua kohtaan osoittaneet

olisitte, mun sallineet heittäyä riettauden helmaan, niin olisinpa kentiesi nyt tyttö kurja, ylenkatsetta ansaitseva kaikilta. Mutta teitä kiitän, että näin vapaasti nyt isääni ja sulhaistani kasvoihin katsoa taidan.

MARTTA (itseks.) Jumal' avita! puheensa mieltäni lämmittää!

NIKO. Sinä päivä soma! Hyminän kuulen honkien kruunuista nummella. Soitto menneistä päivistä!—Naapurimme, huomaitkaat, että aurinko laskuunsa likenee, siis heittäkäämme hiiteen kaikki viha ja vaino ennenkuin päivän ruhtinas kasvonsa peittää. Sovintoa tahdon!

TOPIAS. Minä myös, entinen kasvukumppanini. Tässä on käteni!

NIKO. Terve, Topias, terve!

ESKO (itseks.) Myös minun kivikova sydämeni liikkuu, niinkuin kivikin koska sitä liikutetaan. (Ääneensä). Sopikaamme kaikki!—Terve, Kristo, terve!

KRISTO. Terve!

ESKO. Niin!—Entäs, Iivari?

IIVARI. Olkoon menneeksi! Terve, eno Sakeri! Kätelkäämme miehissä, niin saamme juoda kättiäisiä.

SEPETEUS. Iivari! Tässä on totuus käsissä.

IIVARI. Suokaat anteeksi, vaikka löin vähän leikkiä. Sovintoa tahdon todenteolla minäkin. Ennen ystävien kasvoja ympärillämme kuin vihamiesten!

TOPIAS. Martta, sinä myös sydämesi lievetä anna! Sinä olet ääneti.

SEPETEUS. Topiaksen vaimo, sinulle sanasen lausun. Kaikkein povessa sinä itsiäsi kohtaan pahuutta ja ilkeyttä löytyvän luulet ja tämä aatus veresi lakkaamatta kuohinassa pitää; mutta käyppäs omaan povehes, vaimo, ja alkusyyn mielesi kiukkuun ja vimmaan siellä sinun löytämän pitää. Usko tämä!

TOPIAS. Martta, jos on sinulla korvat, niin kuule!

MARTTA. Eikö ole tämä kiusan ja murheen päivä? Poikamme viimein kotia tulleet ovat, tuoden meille häpeän ja viimeisen häviön!

ESKO. Antakaat meille anteeksi!

MARTTA. Anteeksi teille! Ja olisko sillä kaikki parannettu? Ennenko pahat elkenne näiltä retkiltänne maksaneet olemme, niin onpa kädessämme kerjäläissauva! (Jaana kuiskaa isäänsä korvaan).

NIKO. Juuri niin, Jaanani! Kuulkaat mitä mulle tyttöni kuiskasi ja mitä jo itsekin mietiskelin.—Onhan ystäväin tapa, jakaa saalis tasan. Kahda pankamme voitto. Kaksi sataa viisikymmentä riksiä teille ja sama meille! Mitä sanot, Kristo?

KRISTO. Olkoon niin!

NIKO. Siis suoriutte hyvin, Topias ja Martta, poikienne nuoruuden hulluuksista. Ja elkööt tehkö enään niin!

TOPIAS. Niko, Niko! (Puristaa häntä kädestä). Sinä olet oivallisempi kuin luulinkaan. Puolet voitosta!

NIKO. Sanassani pysyn, ja se on Jaanan tahto!

TOPIAS. Sinä kevät-illan kukkainen! annas kuin syleilen sinua. Äijä-karru tahtoo sinua syleillä! (Syieilee Jaanaa).

MARTTA (itseks.) Sinä hyvä lapsi! Hyvyytes mua enemmän liikuttaa kuin tämä raha-voitto.

EERIKKI. Parhain näin! Kaikki tulkoon hyvälle teloille taas! Käy, Esko, koska aikaa saat, käy ja sovi Karri pois! Minä tunnen hänen; sovintoja ei sinun maksaa tarvitse, ainoastaan, mitä hävittänyt olet. Mene ja tee sovinto!

ESKO. Sen teen niin pian kuin mahdollista.

TOPIAS. ja teidän vahinkonne, Anna-muori ja Leenan-Kalle ja jonkun muun vielä, teidän vahinkonne pitää palkituksi tuleman!—Mutta sinä, Iivari, muista tästälähin!

IIVARI. Isä, minä häpeen! Tämä vaikuttaa enemmän kuin kuritus, tuhat vertaa enemmän. Minä häpeen

kuin koira muistelllessani yhtä ja toista.— Pois, entinen elämä!

SEPETEUS. Jaa, Iivari; nuori nallikka ja niin kiltisti klasia kallistella! Poika, katso, ettes saa sauvastani!

IIVARI. Hyvästi antakaa!

SEPETEUS. Noh, näetpä, että kaivetaan vielä puun juuren ympärillä, mutta näytä pian hyviä hedelmiä!

IIVARI. Minä jotain teen!

SEPETEUS. Tee ja te'e se niinkuin mies!

IIVARI. Minä merelle lähen, Niko!

NIKO. Oikein ja uljaasti päätetty, Iivari! Siellä sun leipäs, sen näen luonteestasi!

IIVARI. Minä merelle lähen, ja koska sieltä palaan tervehtimään heimoani täällä, niin olenpa merimies komea ja kultaa on kukkarossa; ja monen profetan häpeälle saatan.

NIKO. Hyvä!

TOPIAS. Ha ha ha, sinä Iivari poikani!—Tee niin, te'e niin ja ole terve-tullut takaisin!

IIVARI. Se on päätetty.

ESKO. Iivari lähteköön merelle, minä neuloskelen täällä isän kanssa, enkä nai koskaan, en koskaan. Mitä vaimosta? Minä tunnen sen suvun nyt. Petturia ovat he.

SEPETEUS. Sinä kentiesi harkitset myöskin parhain.

ESKO. En koskaan nai, en, se on päätetty.

MARTTA. Hääpöydän huoneesemme rakensin, mutta muuttukoon se nyt Kriston ja Jaanan kihlauspöydäksi. Sinne käsken teitä kaikkia. Tehkää hyvin ja astukaat sisään! (Menee huoneesen, jättäen oven auki).

NIKO. Kaikki kaikki! Elköön yksikään jääkö seinän taa.—Te myös, vanha Anna-muori, ja sinä, poika, sinua en tunne, sinä olet nuorempaa juurta.

LEENAN-KALLE. Minua kutsutaan Leenan-Kalleksi!

NIKO. Tule sisään, Leenan-Kalle! Kaikki sisään, ja ilon edestä välttyköön ynseys ja murhe!

ESKO. Onpa tänä päivänä murhe ja ilo, epäily ja toivo vaihdelleet. Kirjava se on ollut kuin lammaslauma.

SEPETEUS. Sinä suuri päivä! Rangaistuksen leimauksia ja jyrinätä seurasi sovinnon kirkas taivas. Muistakaamme tätä suurta päivää!

TOPIAS. Pöytään, ystävät!—Astu edellä, Antres, ja puhalla klanetias, jälessäs tulee pestiäiskestin juhlakulku! (Kaikki menevät huoneesen, kraatari edellä puhaltaen Porin-marssia).

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NUMMISUUTARIT ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.